

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ПОЗНАНСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ТБІЛІСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНЕ ДЖАВАХІШВІЛІ (ГРУЗІЯ)
КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Б.П. ХАЗДЕУ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)
КОМРАТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)
ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ Д.А. ЦЕНОВА м. СВІШТОФ (БОЛГАРІЯ)
ДЕПАРТАМЕНТ З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ВІДДІЛЕННЯ У м. МАРІУПОЛЬ ДОНЕЦЬКОЇ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ
МОЛОДІЖНА РАДА м. МАРІУПОЛЯ

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ПРОСТІР

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародної науково-практичної конференції

20 листопада 2020 р.

*Рекомендовано до друку
Вченою радою економіко-
правового факультету
Маріупольського державного
університету
(протокол № 5 від 19.11.2020 р.)*

Маріуполь, 2020

УДК 339.922 (063)

ББК 65.54я431

Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 20 листопада 2020 р.— Укл.: Марена Т.В., Беззубченко О.А., Мітюшкіна Х.С., Захарова О.В., Ніколенко Т.І., Балабанова Н.В., Омельченко Г.П. За заг. редакцією д.е.н., проф. Булатової О.В., д.е.н., проф. Чентукова Ю.І. — Маріуполь: МДУ, 2020. — 120 с.

Конференція присвячена проблемам активізації процесу інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір. В роботі конференції приймають участь науковці, викладачі, фахівці-практики, аспіранти, студенти.

Основні напрями роботи конференції:

- Розвиток інтеграційних процесів в умовах глобального середовища: політико-правовий аспект;
- Розвиток міжрегіональної взаємодії та транскордонного співробітництва в умовах інтеграційних пріоритетів;
- Особливості розвитку зовнішньоекономічних та політичних відносин країн в умовах глобалізації;
- Розвиток міжнародних фінансово-кредитних та валютних відносин в умовах глобалізації та участь країн на світовому фінансовому ринку;
- Інноваційно-інвестиційна діяльність країн у світових координатах розвитку;
- Проблеми міжгалузевої співпраці в умовах глобалізації;
- Забезпечення конкурентоспроможності галузей та регіонів національної економіки;
- Проблеми забезпечення сталого розвитку країн в контексті сучасних світових процесів;
- Сучасні можливості стратегічного розвитку м. Маріуполя.

Організаційний комітет конференції ставить перед собою такі задачі:

1. обмін практичними і теоретичними напрацюваннями учасників конференції у сфері вивчення особливостей інтеграції країн у систему світогосподарських зв'язків;
2. розробка напрямів розвитку міжнародних економічних відносин країн світу.

© Автори текстів, 2020 р.
© МДУ, 2020 р.

**Учасникам VII Міжнародної науково-практичної конференції
«Особливості інтеграції країн у світовий економічний
та політико-правовий простір»**

Шановні колеги, дорогі друзі і партнери!

Щиро вітаю усіх вас із початком роботи VII Міжнародної науково-практичної конференції «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір»!

Зазначений науковий захід вже традиційно проводиться у Маріупольському державному університеті та щороку об'єднує вчених та фахівців, які займаються дослідженнями актуальних питань розвитку інтеграційних процесів, зовнішньоекономічних та політичних відносин між країнами в умовах глобального середовища, розв'язання проблем сталого розвитку сучасного світового господарства, сприяння інноваційно-інвестиційному розвитку національних економік та активізації участі країн на світових фінансових ринках, забезпечення конкурентоспроможності галузей та регіонів національної економіки. Проблемні питання, які обговорюються учасниками конференції, вже довгий час не втрачають своєї актуальності і викликають значний науковий інтерес як з боку представників провідних закладів вищої освіти України та інших країн, так і у фахівців-практиків.

Щиро сподіваюсь, що плідна робота міжнародної конференції та обговорення доповідей на засіданнях її секцій, наукові діалоги та професійні дискусії будуть сприяти розвитку вітчизняної економічної науки, дадуть змогу винайти оптимальні напрями розвитку національних економік в умовах глобалізації та виробити найбільш ефективні шляхи подолання економічних та політико-правових проблем інтеграції країн до системи світового господарства.

Упевнений, що обмін досвідом учасників наукового форуму та представленні наукові напрацювання, сприятимуть подальшому розвитку нашої країни та її успішній інтеграції у світовий економічний та політико-правовий простір.

Бажаю учасникам міжнародної конференції натхнених наукових дискусій, конструктивної роботи і нових здобутків!

З повагою,

В.о. ректора МДУ, професор

Ю.І.Чентуков

СЕКЦІЯ
РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

БЕЗЗУБЧЕНКО О.А.,

к.е.н., доцент

БЕРЕЖНИЙ Є.Ю.,

студент 2 курсу ОС «Магістр»

спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

ГЛОБАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Нове десятиліття XXI століття починається зі слабкого і нестійкого економічного зростання, загострення соціальних суперечностей через зростання соціальної поляризації і з вкрай високого рівня невизначеності. Крім того, традиційні політичні механізми, що вирішували подібні проблеми, стали менш надійними: так, заходи грошово-кредитної політики, які як правило, використовувалися для згладжування економічних шоків і антикризового стимулювання, втратили колишню силу, оскільки процентні ставки в більшості найбільших економік залишаються біля нульової позначки. Цифровізація економік супроводжується концентрацією ринків, залишаючи антимонопольні органи із застарілим інструментарієм.

Світову економіку стрясають торгові війни і кліматичні катастрофи, все це перш за все впливає на населення з низьким рівнем доходів, як наслідок посилюючи і так вже існуючу та зростаючу нерівність. У свою чергу, перехід до нової економіки - і цифрової, і зеленої - виявляє нові протиріччя і провокує соціальні конфлікти. Наприклад, у Франції спроба скоротити вуглецеві викиди шляхом підвищення податку на паливо викликала хвилю протестів в 2018-2019 рр [1].

Що стосується «Зеленої» революції, то на думку Visual Capitalist, цивілізація стоїть на порозі переходу до стійких енергоресурсів. Щоб оцінити значення цих змін, потрібно побудувати загальну картину зміни енергетики у часі. Видання наводить графік споживання енергії з 1776 по 2018 рік у США, який показує, наскільки змінюється ринок технологій розвитку енергетики. З тією швидкістю, з якою розвиваються технології, аналітики Visual Capitalist очікують ще більш високий темп розвитку енергетичної інфраструктури.

Наступною важливою глобальною детермінантою розвитку світової економіки є зміни в демографії населення. Світова економіка повністю зміниться в найближчі десятиліття - вважають аналітики Visual Capitalist. У західних країнах і Китаї темпи зростання населення зменшуються, в той час, як на африканському континенті і решти країн Азії відбувається швидке зростання населення в поєднанні з швидкою урбанізацією. До кінця 21 століття тільки в Африці може бути не менш 13 мегаполісів з чисельністю до 50 млн. осіб, які будуть за прогнозами більшими за Нью-Йорк. До цього часу мегаполіси Північної Америки, Європи, Південної Америки та Китаю перестануть входити в топ-20 найбільш густонаселених міст світу.

Торгові парадокси також впливатимуть на розвиток світової економіки в найближчому майбутньому.

Раціональна і узгоджена торгівля між двома країнами - це процес, який вигідний обом сторонам. Ґрунтуючись на цьому принципі, економісти вважають, що вільна торгівля повинна бути вигідна всім учасникам ринку – саме тому, після Другої світової війни країни прагнули зняти торговельні санкції.

Зараз, на думку Visual Capitalist, це вже не працює - на перший план виходить соціальний і політичний вплив, і політики будують перепони в торговельних відносинах. Як

приклад, аналітики наводять налагоджені відносини між США і Канадою, де обидві сторони є найбільшими торговельними партнерами. Але парадокс між політикою і вільною торгівлею на глобальному рівні буде постійно актуальний, особливо в зв'язку з торговельною війною США проти Китаю.

На глобальному рівні конвергенція доходів – зближення рівня життя в країнах, що розвиваються з рівнем розвинених – зупинилася: цифрова революція не приносить прискорення зростання біднішим країнам, як це було при розвитку технологій 1990-х і 2000-х рр. У свою чергу, перед великими ринками, що розвиваються у найближчому майбутньому може виникнути проблема середнього доходу. Хоча цифровізація спочатку відкрила безліч можливостей для зростання мікропідприємництва на основі інноваційного підприємництва та використання стартап технологій для створення нових видів бізнесу і тим самим виходу з бідності та як наслідок підвищення рівня життя, разом з тим одночасно з цифровими технологіями розвивається тенденція «переможець отримує все» здатна заблокувати шляхи до нових можливостей для наступних поколінь.

Рис 1. Глобальні детермінанти розвитку світової економіки

Джерело: *Chief Economists Survey, World Economic Forum, 2020*

Напередодні традиційного форуму в Давосі, Всесвітній економічний форум провів опитування економістів провідних міжнародних організацій і компаній про головні, на їх погляд, тенденції 2020 року. Результати опитування, зафіксували та підтвердили наявність всіх вищевказаних проблем (Рис 1).

Найбільшу руйнівну силу для економіки мають торгові і технологічні війни, а також соціальні протести, викликані несправедливістю розподілу економічних вигід, так вважали економісти на початку року.

Apple, Amazon і Microsoft витіснили традиційні промислові корпорації, які виробляють фізичне об'єкти. Технології вторгаються в усі сфери бізнесу: роздріб, рекламу, охорону здоров'я, фінанси, виробництво, освіту. Практично неможливо конкурувати з технологічними компаніями, які створюють світові платформи, вважає Visual Capitalist. [2] (Рис 2.)

Світ змінюється швидше, ніж раніше: кожен рік відбувається все більше технологічних проривів, що можна описати як закон Мура. Ростає не тільки швидкість нових винаходів, а й запуск в життя стартапів.

Ринок може швидко задіяти нові технології і поширювати їх швидкими темпами: нові продукти доходять до користувачів за кілька місяців після їх винаходу. Наприклад, Pokemon Go набрала 50 млн. гравців за 19 днів. Для порівняння розвиток автомобілів (62 роки), телефонів (50 років) або банківських карт (28 років), 19 днів - це мить.

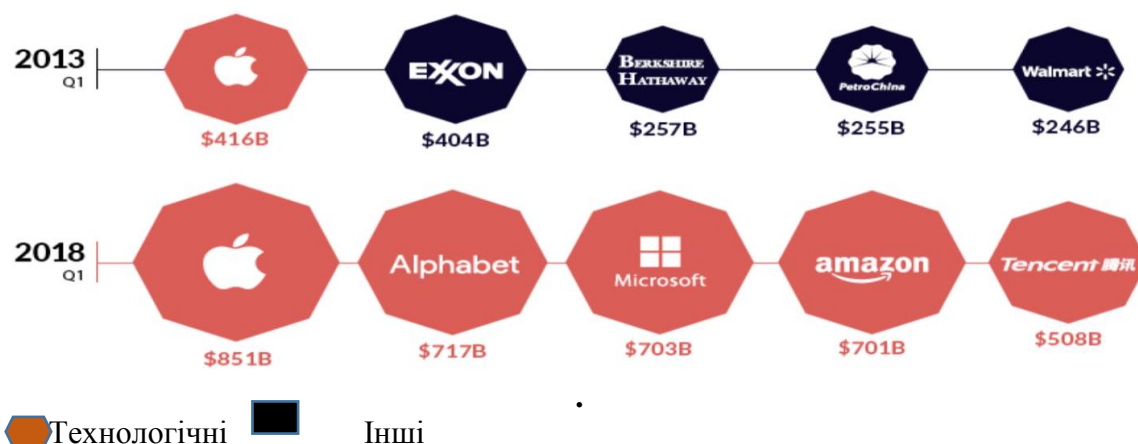

Рис.2 Топ 5 публічних компаній за обсягами ринкової капіталізації

На думку Visual Capitalist, визначення «грошей» дуже розмите: банки створюють трильйони віртуальних грошей, а за допомогою блокчейну можна швидко створити конкурентоспроможну криптовалюту. Обсяг позик зростає: світ накопичив 247 трлн. дол. США боргу, включаючи 63 трлн. дол. США запозичених урядами найбільших країн. Світ позбавляється від готівки, центробанки Швеції, Японії, Швейцарії та інших країн видають гроші під негативні кредитні ставки, а криптовалюти в цілому коштують більше 200 млрд. дол. США. Люди стали по-іншому сприймати гроші, і це один з основних факторів, який вплине на майбутній розвиток світової економіки та суспільства.

Розподіл світового багатства постійно змінюється і ставить рекорди – деякі технологічні компанії мають капіталізацію 1 трлн. дол. США. Аналітики припускають подальше зростання, засноване на прогнозах Світового банку. Незважаючи на можливе зростання, існує безліч факторів, які турбують багатьох людей: від інфляції до геополітичних проблем, які надають все більше впливу на ринок.

Пандемія COVID-19 стала найпотужнішим шоком для світової спільноти і призвела до різкого спаду в економіці багатьох країн світу. Згідно з базовим прогнозом, в 2020 році очікується скорочення світового ВВП на 5,2 відсотки – цей спад у світовій економіці стане найглибшим за багато десятиліть. У більшості країн з ринковою економікою та країнах, що розвиваються в цьому році відчутно скоротяться доходи на душу населення. Пандемія яскраво висвітлила нагальну необхідність прийняття політичних заходів щодо пом'якшення її наслідків, захисту вразливих верств населення та посилення здатності країн справлятися з подібними подіями в майбутньому. Крім того, вкрай важливо вирішувати проблеми, пов'язані з неформальними трудовими відносинами та обмеженими масштабами систем соціального захисту, а також проводити реформи, що дозволяють забезпечити впевнене і стійке зростання економіки.

Швидке зростання числа випадків захворювання COVID-19 разом з прийняттям широкого спектру заходів з метою уповільнити поширення вірусу привів до стрімкого гальмування економічної активності в багатьох країнах та регіонах. Прогнози економічного зростання по всіх регіонах були переглянуті в бік різкого зниження. Багатьом країнам вдалося уникнути більш негативних наслідків завдяки масштабній підтримці за рахунок заходів податково-бюджетної і кредитно-грошової політики. Очікується, що, незважаючи на ці заходи, в 2020 році доходи на душу населення в усіх регіонах світу скоротяться, що, цілком ймовірно, знову призведе до бідності мільйонів людей.

За прогнозами, темпи економічного зростання в регіоні Східної Азії та Тихоокеанському регіоні впадуть в 2020 році до 0,5% і виявляться на найнижчому рівні з 1967 року, що стане відображенням потрясінь, пов'язаних з пандемією [3]. В Європі і Центральній Азії прогнозується спад на 4,7%, рецесія торкнеться майже всіх країн[4]. Шоковий вплив

пандемії призведе у 2020 році до глибокого спаду економічної активності в Латинській Америці і Карибському басейні - на 7,2% [5]. Згідно з прогнозами, на Близькому Сході і в Північній Африці очікується спад економічної активності на 4,2% внаслідок пандемії і розвитку ситуації на нафтових ринках [6].

Таблиця 1

Темпи економічного зростання регіонів світу

	2017	2018	2019e	2020f	2021f
Світ	3.3	3.0	2.4	-5.2	4.2
Країни з розвинуеною економікою	2.5	2.1	1.6	-7.0	3.9
Країни з ринком, що формується і країни, що розвиваються	4.5	4.3	3.5	-2.5	4.6
Східна Азія і Тихоокеанський басейн	6.5	6.3	5.9	0.5	6.6
Європа і Центральна Азія	4.1	3.3	2.2	-4.7	3.6
Латинська Америка і Карибський басейн	1.9	1.7	0.8	-7.2	2.8
Близький Схід і Північна Африка	1.1	0.9	-0.2	-4.2	2.3
Південна Азія	6.5	6.5	4.7	-2.7	2.8
Африка на південь від Сахари	2.6	2.6	2.2	-2.8	3.1

Джерело: *Global Economic Prospects*

У 2020 році в Південній Азії прогнозується падіння економічної активності на 2,7%, оскільки заходи щодо стримування пандемії гальмують споживання і роботу сфери послуг, а невизначеність щодо подальшого ходу пандемії стримує приватні інвестиції. У 2020 році в Африці на південь від Сахари взагалі прогнозується спад економічної активності на 2,8% - який буде найглибшим зі всіх зафіксованих до цих пір. Таким чином, до важливих глобальних детермінант розвитку світової економіки можна віднести: нестійке економічне зростання, зростаючі обсяги позик країн світу, зростання соціальної поляризації, вкрай високий рівень невизначеності, послаблення впливу СОТ, торгові війни, кліматичні катастрофи, пандемії, цифровізація, «зелена» революція, зміни в демографії населення світу, тощо.

Список використаних джерел:

1. Список використаних джерел: Главные тенденции 2020 года: взгляд экономистов. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://econs.online/articles/ekonomika/glavnye-tendentsii-2020-goda-vzglyad-ekonomistov/>
2. Восемь главных трендов, формирующих будущее мировой экономики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://iee.org.ua/ru/prognoz/6299/>
3. Global Economic Prospects: East Asia and Pacific [Electronic resource]. — Access mode: <http://pubdocs.worldbank.org/en/973201588788003529/Global-Economic-Prospects-June-2020-Regional-Overview-EAP.pdf>
4. Перспективы мировой экономики: Европа и Центральная Азия. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pubdocs.worldbank.org/en/497001588788211664/Global-Economic-Prospects-June-2020-Regional-Overview-ECA-RU.pdf>
5. Global Economic Prospects: Latin America and the Caribbean [Electronic resource]. — Access mode: <http://pubdocs.worldbank.org/en/876791588788341170/Global-Economic-Prospects-June-2020-Regional-Overview-LAC.pdf>
6. Global Economic Prospects: Middle East and North Africa [Electronic resource]. — Access mode: <http://pubdocs.worldbank.org/en/638331588788199341/Global-Economic-Prospects-June-2020-Regional-Overview-MENA.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ ДЕРЖАВАМИ, ЩО МАЮТЬ РІЗНІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У широкому сенсі міжнародна економічна інтеграція проявляється в процесі конвергенції, взаємозалежності і адаптації національних господарств у світовій спільноті. У цьому сенсі міжнародна економічна інтеграція вважається найвищим рівнем розвитку міжнародних економічних відносин. Для створення інтегруючого об'єднання країн необхідні певні політичні і правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні умови [1].

Можна сказати, що країни з однаковою моделлю економічного розвитку можуть більше виграти від інтеграційної асоціації, оскільки інтеграційні процеси між цими країнами знаходяться на певному етапі еквівалента і тому можуть бути більш простими. Але, як показала практика, це не означає, що інтеграційні об'єднання з різними моделями економічного розвитку не мають права на існування і що їх злиття матимуть негативні наслідки - існують інтеграційні об'єднання, які об'єднують країни з різними моделями економічного розвитку, і вони досить успішні.

Більш конкретним прикладом взаємодії країн інтеграційного блоку з різними моделями економічного розвитку є Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА) [2], в яку входять такі країни, як США, Канада і Мексика.

Північноамериканську угоду про вільну торгівлю (НАФТА) було укладено 17 грудня 1992 року, а набула чинності 1 січня 1994 року. Після 25 років існування угоди можна виокремити певні наслідки та оцінити ефективність НАФТА. Майже всі міжнародні альянси мають свого роду "односторонній характер", що означає, що успіх досягається тільки в певній галузі відносин. НАФТА - не виняток. Для підтвердження цієї гіпотези аналізуються і оцінюються дві ключові області: економічна і соціальна.

Північноамериканська угода про вільну торгівлю ґрунтувалася на економічному аспекті, і основною метою вступу Мексики в НАФТА було подолання глибокої економічної кризи, яка панувала в країні в той час, а НАФТА розглядалася як свого роду посилення політики неолібералізації, яка відбувалася в Мексиці в той час. Після вступу договору в силу на початку 1994 року економічна криза стала ще сильніше бити по Мексиці. Але це було викликано і іншими факторами, наприклад нападами і гучними політичними повстаннями в південних штатах Мексики. Провідні економісти по-різному оцінюють вплив вступу Мексики в НАФТА на економічну кризу. Американський економіст С. Вейнтроб стверджує, що членство Мексики в альянсі не має ніякого відношення до кризи й що тільки внутрішня політика привела державу в таку ситуацію. Однак важко не помітити той факт, що приєднання Мексики до угоди викликало інтерес інвесторів до мексиканської економіки, що стало однією з непрямих причин раптового краху мексиканського песо. Звичайно, криза 1990-х років не могла не мати резонансу в країнах НАФТА, які побоювалися, що стабільність світової економіки знаходиться під загрозою, і їх підтримка в значній мірі допомогла Мексиці в подоланні складної економічної ситуації.

Позитивним моментом є те, що за останні 20 років торгівля між країнами-членами значно зросла (рис. 1, 2).

У період з 2002 по 2019 рік експорт Мексики в США виріс з 137,9 млрд. До 358,8 млрд. Доларів США, а в Канаду - з 4,4 млрд. До 9,8 млрд. Доларів США. Імпорт Мексики з США виріс з 106,8 млрд. дол. до 206,1 млрд. дол., а з Канади - з 3,01 млрд. дол. до 14,1 млрд. дол.

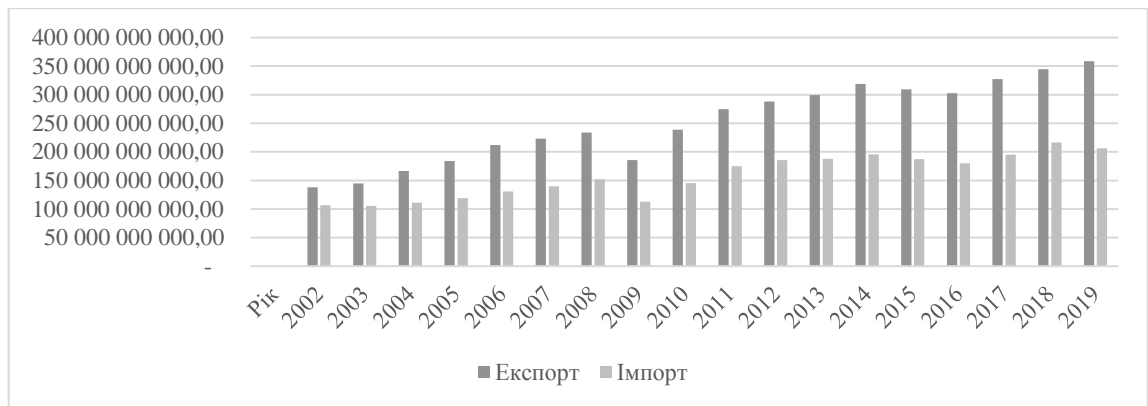

Рис. 1 Експорт та імпорт Мексики з США [3]

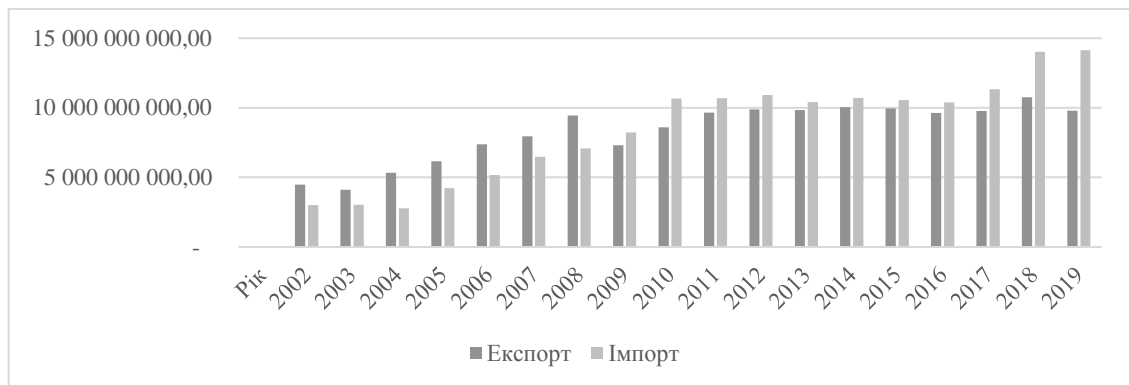

Рис. 2 Експорт та імпорт Мексики з Канадою [4]

Привабливість Мексики для інвестицій також значно зросла, що зробило її однією з найприбутковіших країн для інвестицій і виробництва товарів. Сотні американських, канадських, європейських і азіатських компаній налагодили в країні виробництво автомобілів і запчастин, а також широкий спектр електронної, механічної і металургійної промисловості та товарів хімічної, целюлозно-паперової промисловості.

Незважаючи на здавалося б перспективну картину інвестицій, очевидно, що нерівність інвестицій прискорює процес диференціації мексиканських штатів. Федеральний округ (Мехіко) був і залишається головним магнітом для інвестицій. У порівнянні з федеральним округом на частку штату Новий Леон в кращому випадку доводиться близько 13 відсотків від загального обсягу інвестицій. Про диференціації мексиканських регіонів можна судити і за іншими показниками економічного, соціального і культурного розвитку.

Можна також оцінити наслідки приєднання Мексики до НАФТА для сільськогосподарського сектора. Реформи і вступ до альянсу не тільки не вирішили ряд гострих проблем в цьому секторі, а й створили нові. Першим помітним результатом реалізації нової економічної політики стало скорочення державної підтримки сільськогосподарських виробників, що призвело до зниження рівня виробництва в цьому секторі і збільшення імпорту з США. В результаті цього Мексика знаходиться в досить небезпечну ситуацію в сільських районах країни. Кількість збанкрутілих ферм зростає з кожним роком. В кінці 19 століття Мексика перетворилася з експортера продовольства в нетто-імпортера життєво важливих сільськогосподарських товарів. У той же час зростає виробництво сільськогосподарської продукції другорядного значення. Тому резюмувати аналіз економічного впливу НАФТА в Мексиці важко.

Представляється також можливим оцінити соціальні наслідки участі Мексики в НАФТА. Основною метою Північноамериканської угоди про вільну торгівлю 1994 року була і залишається динамічний і всебічний розвиток економічних відносин, проте воно не містило чітких механізмів підвищення якості життя мексиканського населення. На рубежі 1980-х і

1990-х років стан соціальної сфери Мексики визначався політикою неолібералізації. Вступ Мексики в цей альянс стало наслідком цієї політики, однак байдужість держави в соціальній сфері означала, що найслабші верстви населення все ще не мали коштів для задоволення своїх потреб в соціальному забезпеченні. Це вже говорить про те, що участь Мексики в НАФТА не зробило позитивного впливу на соціальне становище більшості мексиканців.

Що стосується рівня життя Мексики, то членство в НАФТА також не принесло позитивних результатів. Менше 3 відсотків населення Мексики живе за міжнародною межею бідності, встановленою Світовим банком, за оцінками уряду Мексики, за станом на 2018 рік 30 відсотків населення Мексики живе в помірній бідності, а 8 відсотків - в крайній бідності, що призводить до 41 відсотку від всього населення Мексики [5]. Це пояснює більш високий рівень нелегальної імміграції мексиканців, особливо в США і Канаду. З 1970 року більше 12 мільйонів чоловік виїхали з Мексики в Сполучені Штати, більше половини з яких є легальними іммігрантами.

Таким чином, соціальні наслідки участі Мексики в НАФТА не можуть бути чітко оцінені. З одного боку, розвиток північних прикордонних районів Мексики зі Сполученими Штатами Америки в рамках НАФТА має величезні наслідки для розвитку Мексики як штату, але воно також впливає на значне руйнування навколишнього середовища в регіоні. З іншого боку, низький ріст заробітної плати, породжувана їм злидні і знищення дрібних виробників призводять до невирішеної проблеми в стосунках між Сполученими Штатами Америки та Мексикою, а саме до незаконної імміграції. Все це свідчить про те, що вплив НАФТА на соціальні питання є досить слабким.

Огляд положень НАФТА і навіть можливий вихід Сполучених Штатів з угоди можуть поставити під загрозу економічну і соціальну ситуацію в Північноамериканському регіоні. Мексика, як країна з найслабшою економікою, може сильно постраждати як в економічному, так і в соціальному плані. Дослідження ясно показує, що участь в асиметричних альянсах, таких як НАФТА, не тільки має наслідки, засновані на статистиці і показниках, але і має геополітичну складову, а саме підпорядкування слабких країн, таких як Мексика, сильною державою, в даному випадку - США.

Список використаних джерел:

1. Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 08 грудня 2017 р.- Укл.: Марена Т.В., Беззубченко О.А., Мітюшкіна Ч.С., Захарова О.В., Ніколенко Т.І., Бабабанова Н.В., Омельченко Г.П.; За заг. Редакцією д.е.н., проф. Булатової О.В., д.е.н., проф. Чентукова Ю.І. – Маріуполь: МДУ, 2017.

2. Офіційний сайт інтеграційного об'єднання НАФТА [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.naftanow.org>

3. Статистика міжнародної торгівлі товарами Мексики та США [Електронний ресурс] Режим доступу: https://trendeconomy.ru/data/h2?commodity=TOTAL&reporter=Mexico&trade_flow=Export,Import&partner=UnitedStatesOfAmerica&indicator=NW,TQ,TV&time_period=2000,2001,2002,2003,2004,2005,2006,2007,2008,2009,2010,2011,2012,2013,2014,2015,2016,2017,2018,2019

4. Статистика міжнародної торгівлі товарами Мексики та Канади [Електронний ресурс] Режим доступу: https://trendeconomy.ru/data/h2?commodity=TOTAL&reporter=Mexico&trade_flow=Export,Import&partner=Canada&indicator=NW,TQ,TV&time_period=2000,2001,2002,2003,2004,2005,2006,2007,2008,2009,2010,2011,2012,2013,2014,2015,2016,2017,2018,2019

5. Костюнина Г.М. Североамериканская интеграция: 20 лет спустя / Г.М. Костюнина // Вестник МГИМО Университета. – 2015.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сучасному етапі світового розвитку національні економіки взаємодіють через міжнародні економічні відносини, вони є головною та найбільш масштабною динамічною складовою міжнародних відносин, в їх основі лежить міжнародний поділ праці.

Формування міжнародного поділу праці та рівень залучення до нього окремих держав або їх груп залежить від впливу чинників: природно-географічного, соціально-економічного та науково-технологічного процесу. Певний вплив справляють політичні фактори: ступінь розвитку державного суверенітету, міжнародні економічні позиції, співвідношення політичних сил у країні, характер і ступінь впливу державних інститутів на економічні процеси [4].

Основною причиною інтеграції є вимоги високорозвинутих продуктивних сил, які переросли межі національних господарств, але фактично ці процеси склалися так, що співвідношення політичних і економічних чинників на окремих етапах змінювалися. Розвинені країни швидше і впевненіше інтегруються в економічний простір. У країн з вищим рівнем економічного розвитку більше можливостей для інтеграції. Здатність країн до такого процесу визначається взаємодоповнюваністю.

У сучасному розумінні міжнародна економічна інтеграція – це високий рівень міжнародних економічних відносин, за якого процес господарсько-політичного об'єднання країн відбувається на основі міжнародного поділу праці та здійсненні узгодженої міжнародної торговельно-економічної політики.

До інтеграції відносять об'єктивний процес розвитку економічних зв'язків та поділу праці національних господарств, які близькі за економічним рівнем. Вона охоплює зовнішньоекономічний обмін і сферу виробництва, що веде до тісного переплетіння та створення регіональних господарських комплексів. Конкретні форми економічної взаємодії залежать від господарського розвитку країн-учасниць. Їх особливості відповідно впливають на характер і рушійні сили інтеграції.

Сучасна міжнародна економічна інтеграція відбувається під впливом низки факторів світового розвитку, серед яких найсуттєвішими є глобалізація і регіоналізація, які не виключають, а доповнюють одна одну. На регіональному рівні конкретизуються, організаційно впорядковуються, моделюються інтеграційні процеси, які на глобальному рівні носять узагальнений характер. Розширюючись, регіональні організації відпрацьовують механізм економічного співробітництва, який стає надбанням світової спільноти на глобальному рівні.

Інтеграція відрізняється від інших світогосподарських процесів і являє собою: міждержавне регулювання економічної взаємозалежності та господарського комплексу, орієнтованого на потребу регіону в цілому; процес, що звільняє від національних бар'єрів рух капіталів, товарів, послуг, робочої сили; створення єдиного внутрішнього ринку; зростання продуктивності праці та рівня життя в країнах угруповання [1].

Важливим напрямом формування теорії інтеграції є дослідження її стадії розвитку. На переконання В. Сіденка [5], найбільший внесок у цьому аспекті зробила класична праця з теорії міжнародної інтеграції Б. Баласа, яка стала базовою для українських дослідників. За його схемою, інтеграція має такі стадії розвитку: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, повна інтеграція.

Реальна практика розвитку інтеграційних процесів у світі розвинула цю схему. За ствердженням В. Сіденка, І. Бураковського, Д. Лук'яненка, до початкової форми інтеграції

відносять преференційну торговельну угоду (зона преференційної торгівлі), в рамках якої встановлюється відносно нижчі, ніж стосовно третіх країн, тарифні або нетарифні бар'єри у відносинах з країнами-членами регіонального угруповання. Ця форма інтеграції разом із зоною вільної торгівлі та митним союзом об'єднується в один тип торговельної зони, а спільний ринок, економічний союз і політичний союз утворюють інший тип – виробничої інтеграції [7].

Введення замість концепції «економічного союзу» термінології «економічний і валютний союз» є логічним поясненням вищої форми економічної інтеграції. Економічний і валютний союз, будучи взаємодоповнювальними та невіддільними частинами єдиного процесу, являють собою сукупність паралельних заходів, головною метою яких є створення єдиного економічного, валютного, інформаційного й правового простору інтеграційного угруповання, що передбачає координацію економічної політики країн-учасниць з боку наднаціональних інституцій з метою зближення рівня їх соціально-економічного розвитку, встановлення фіскального курсу валют країн-учасниць, перехід до єдиної валютної політики.

Процеси формування економічних інтеграційних угруповань мають чітко виражену регіональну специфіку. При створенні інтеграційного угруповання необхідні певні політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні умови. Для політико-правових умов принциповим значенням є сумісність політичних устроїв та основного законодавства країн, що інтегруються. До ключових економічних умов інтеграції відносять такі критерії: рівень розвитку країни, її ресурсні та технологічні потенціали; ступінь зрілості ринкових відносин, зокрема національних ринків товарів, капіталу і праці; масштаби й перспективи економічних взаємозв'язків країн; інфраструктурна та соціально-культурна сумісність.

Найбільші масштаби, глибина та динаміка характерні інтеграції країн у рамках Європейського Союзу. Розвиток Північно-Американських інтеграційних процесів базується на економічній основі та тісній взаємодії національних економік. Країни Латинської Америки першими з країн, що розвиваються, пішли шляхом регіональної інтеграції, де активно формуються і розвиваються великі та малі регіональні й субрегіональні угруповання [4].

Успіх економічного розвитку азійських країн становить науковий і практичний інтерес, оскільки не випадковим є досягнення різних національних економік, сконцентрованих в одному регіоні. Важливим є висновок Петера А. Петрі про значущість збігів у досягненнях Східноазійських країн у трьох компонентах: стабільне навколишнє оточення, яке сприяє інвестиціям і розвитку підприємництва; потужні стимули спрямовувати ресурси й ініціативу в руслу ефективної діяльності; наявність певного динамічного механізму економічного зростання для забезпечення управління надшвидким розвитком, що дає змогу синтезувати ключові причинні фактори успіху групи Східноазійських країн з урахуванням практичного досвіду не схожих національних стратегій.

Сучасним процесам міжнародної економічної інтеграції властиві певні особливості: динамізм процесів міжнародної економічної інтеграції в цілому, зумовлений як дією об'єктивних факторів, так і реакцією країн світу на розвиток окремих інтеграційних угруповань; нерівномірність розвитку й реалізації форм міжнародної економічної інтеграції, спричинена проявами очевидних відмінностей економічного розвитку країн і регіонів світу; розвиток поряд з інтеграційними дезінтеграційних процесів, які мають глибоке коріння в історичних, політичних та соціальних закономірностях світового розвитку [4; 7].

Розвинені інтеграційні об'єднання країн забезпечують формування економічних зв'язків, в яких переважають наднаціональні інтереси, завдяки чому відбувається поступове вирівнювання базових характеристик міжнародних ринків. Регіоналізм, посилюючи ринкову уніфікацію розвитку національних економік країн-учасниць інтеграційних угруповань, пришвидшує процес глобалізації. Особливо це виявляється в умовах, коли регіональна економічна інтеграція набуває рис континентальної.

Разом з тим, розташовані на величезному за територією просторі Євразійського континенту країни відрізняються за величиною, кількістю населення, економічною потужністю, культурними та конфесійними особливостями. На відміну від більш однорідної

Європи, це створило додаткові перешкоди до інтеграції, яка тут не розвинулася далі зони вільної торгівлі. Частка вільної торгівлі в повному обсязі зовнішньої торгівлі, що є показником інтенсивності, значно менша для країн-членів угруповань, аніж частка їх торгівлі з іншими країнами.

Досвід Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та Спільного ринку держав Південної Америки (МЕРКОСУР), де в ряді країн зберігаються докапіталістичні форми економічного розвитку, свідчить, що така неоднорідність являє собою вагому перешкоду до інтеграції. Необхідно визначити, що на сьогодні не існує прикладів успішної інтеграції країн з несхожими господарськими укладами.

Поширеним недоліком у підходах до політики міжнародної інтеграції, є прийняття інтеграції як процедури, що протікає у сферах міжнародних відносин і виняткової компетенції держав. Реальна практика розвитку інтеграції показує, що, просуваючися до більш високих фаз взаємодії та взаємозалежності, інтеграційний процес неминуче ускладнюється по своїй структурі, організації і суб'єктивному складу.

Питання визначення ступеня сумісності країни з іншими партнерами по інтеграційному об'єднанню є одним із ключових для визначення стратегії інтеграції та форм, на які слід орієнтуватись, щоб процес інтеграції був реальним.

Список використаних джерел:

1. Білорус О.Г. Глобальні стратегії Євросоюзу: [Монографія] / О.Г. Білорус, Ю.М. Мацейко, І.І. Вітер; за наук. ред. О.Г. Білоруса. – К.: КНЕУ, 2009. – 528 с.
2. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях підруч. / Ю. Г. Козак. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 228 с.
3. Міжнародна економіка : навч. посіб. / За ред. Г. Е. Гронтковської / Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська. - К. : «Центр учбової літератури», 2014. - 384 с.
4. Пахомов Ю.М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю.М. Пахомов, Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський. – К.: Україна, 1997. – 237 с.
5. Сіденко В.Р. Україна в процесах міжнародної інтеграції / В.Р. Сіденко. – Х.: Форт, 2003. – 280 с.
6. Філіпенко А.С. Світова економіка: Підручник / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач та ін. – К.: Либідь, 2007. – 636 с.
7. Цыганков П.А. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: Учебное пособие / П.А. Цыганков, Г.А. Дробот, М.М. Лебедева и др. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2008. – 320 с.

НАДЕЖДЕНКО А.О.,

к.н.держ.упр., доцент

КУЧЕРОВА А.М.,

студентка 2 курсу ОС «Магістр»

спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Маріупольський державний університет

УКРАЇНЬСКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Проблема національної ідентичності в сучасному світі пов'язана із суперечливим тенденціями глобалізації. З одного боку, вона характеризується унікальністю суб'єкта та його самобутністю, а з іншого – інтеграцією світового співтовариства. Більше того, у глобальному світі індивіди проживають у мультиплікативних суспільствах, де кордони між національними державами розмиваються.

Глобалізація сучасного суспільства впливає на долю країн усього світу. Глобалізація є носієм масової культури, отже, вона нівелює цінності національних культур та сприяє формуванню монокультурного світу. Знищуючи основні засади національних культур вона генерує космополітичний тип мислення людини [1]. Отже, проблема національної ідентичності як різновиду соціальної ідентичності різко набуває гострої актуалізації.

Ознаки формування української національної ідентичності, її перетворення у глобальну епоху та взаємозв'язок з іншими формами колективної ідентичності досліджували Костенко Н., Лазарович Н., Коржов Г., Ручка А. та інші.

Національна ідентичність – це багатовимірна та складна матерія. Вітчизняна дослідниця М.А. Козловець виділяє наступні структурні рівні національної ідентичності [2, с. 60-65]:

1) національно – історичний - містить усвідомлення єдності нації, уявлення про її історію, ставлення до певної нації та її культури, що визначають політичну та суспільну свідомості;

2) формально - практичний – на ньому відбувається практичне перетворення національних ідей, а також формується специфічна система відносин індивіда з навколишнім світом.

Сьогодні Україна по своїй суті має подвійну ідентичність, тому що фактично розміщена між відносно чітко окресленими російською та західною цивілізаціями.

На тлі політичних подій останніх років можна говорити про відносний розкол між Заходом та Сходом України. Певні вітчизняні дослідники затверджують потяг української нації до Європейського розвитку. Їх позиція базується на цивілізаційних коренях нашої країни [3, с. 61-82]. Крім того, західний чинник вбачається гарантією стабільності. Інші дослідники навпаки наголошують на існуванні спільних рис із Росією та Білорусією.

Таким чином, можна говорити про те, що Україна належить і до західної, і до східної цивілізації. За твердженням С. Гантінгтона наша держава належить до «зони міжцивілізаційних збуджень». Отже двоїстість українського буття має визначальне становище під час творення української національної ідентичності та вибору подальшої ідентифікації [4].

Для частини українських громадян саме регіональний чинник за впливом на специфіку ідентичності виявляється одним із ключових. Поряд із етнічною та національною ідентичностями регіональна приналежність може виступати як стійка та навіть головна складова ідентичності.

Так, специфіка мовної, етнічної, конфесійної орієнтації видозмінюється в регіональному вимірі, зокрема, фіксуються помітні розходження між різними регіонами в оцінках як історичного минулого (образи політичних діячів різних епох, низка важливих історичних подій), так і перспектив (бажаний соціально-економічний устрій, питання статусу російської мови, вектори зовнішньополітичного розвитку) сучасної України тощо.

Тому, сьогодні перед нашою країною розкриваються різні напрями подальшого розвитку, які вплинуть у тому числі й на формування національної ідентичності.

– європейська орієнтація, яка передбачає не тільки входження до єдиного європейського простору, а й встановлення зв'язків з найближчими регіонами (Чехія, Польща, Угорщина);

– орієнтація на встановлення тісних стосунків із «східними» країнами, такими як Росія, Казахстан тощо, тому що не можна нівелювати силу східноорієнтованих груп українського суспільства;

– створення власного шляху як незалежного суб'єкту міжнародної політики.

Розмаїття перспектив щодо формування української ідентичності ще більше загострює проблему. Якоїсь однієї чіткої позиції немає і бути не може, оскільки ідентичність – це поки що питання, в якому дуже багато запитань.

Найбільш результативною сьогодні є інтеграція навколо економічних інтересів, створення конституційного, універсально-правового патріотизму, а не національного.

Державно-політична цілісність та національна єдність України має потенціал реалізації у формулі політичної нації. Тому остаточно державно-політична консолідація України, після інституційного становлення, передбачає поширення серед громадян усвідомлення громадянської і національної належності до української держави, що стане основою для визначення української національної ідентичності [5].

Список використаних джерел:

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. [пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького]. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2008. 188 с.
2. Лазарович Н. В. Соціокультурні виміри національної ідентичності: український контекст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. № 19. С. 60–65.
3. Козловець М. А. Історична пам'ять як чинник формування національної ідентичності українців. *Мультиверсум. Філософський альманах: зб. наук. праць*. Київ: Академічний Центр «Аналітика». 2007. Вип. 65. С. 61-82.
4. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. [Переклад з англійської Наталії Климчук]. Львів: Кальварія. 2006. 472 с.
5. Суть єдиної української національної ідентичності. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17178/> (дата звернення 26.10.2020).

ЧІНЧІН К.І.,
студентка 1 курсу
спеціальності «Право»
Маріупольський державний університет

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Актуальність цієї теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку Україна, як і більшість пострадянських країн, проголосила соціально-економічну та політико-правову інтеграцію до ЄС одним із ключових національних та суспільних пріоритетів. Регулювання інтеграційних відносин в нашій державі відіграє важливу роль, адже ефективність цього процесу впливає на формування та функціонування правової системи України, розбудови демократичної держави, зміцнення вже існуючих та впровадження нових механізмів функціонування громадянського суспільства європейського зразка.

Питання обраної теми вже розглядалися та розглядаються різними науковцями, зокрема: О. Терзі, Ю. Казьмірик, Х. Машталір, С. Леськів, О. Вишняков та інші.

Постановка завдання полягає в дослідженні проблем процесу формування вітчизняного інтеграційного права, визначенні предмету та методів цієї галузі права задля розуміння правових наслідків членства України в Європейському Союзі.

Державна політика інтеграції України з Європейським Союзом впливає на всі сфери суспільного життя, адже для того, щоб стати повноцінним суб'єктом міжнародної спільноти, наша держава повинна здійснити низку реформ не тільки в економічному, а і в політичному, правовому, фінансовому, соціальному аспектах, також забезпечити повноцінне функціонування громадянського суспільства як показника демократії.[1] Тому актуалізуються питання появи нової особливої галузі міжнародного права – права міждержавних об'єднань задля врегулювання взаємозв'язків держав.[2]

Інтеграційне право відносно нове явище в міжнародному праві, тому ще не існує єдиного підходу до визначення поняття цього права як галузі. В широкому розумінні інтеграційне право – це комплекс норм, які регулюють інтеграційні відносини.[3] Інтеграційне

право як система включає в себе інтеграційні акти та норми, інтеграційний правопорядок та метод регулювання. Отже, повинні гармонізуватися існуючі та створюватися нові правові норми задля впровадження інтеграційного права [4].

В теорії права критеріями виділення галузей права вважають предмет і метод правового регулювання. Предметом інтеграційного права є інтеграційні відносини та їх правове регулювання основними та комплексними галузями права, а також інтеграційним законодавством. Інтеграційне право користується комплексним методом, що є поєднанням методів різних галузей права. Комплексність методів визначає наявність в інтеграційному праві як приватного, так і публічного права [2].

Досліджуючи еволюцію українського законодавства, можна зробити висновок, що робляться перші кроки формування інтеграційного права. Можна навести приклад Закону України від 2004 р. «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», де наголошується на необхідності створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, нормопроектного, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України європейського зразка.[5] Не можна не згадати Угоду про асоціацію з ЄС 2014 р., яка стала найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України. Вона визначає якісно новий етап економічних та політичних відносин з ЄС [6].

Не тільки українська влада бачить перспективи в євроінтеграції, а і наше суспільство. Доказом цього слугує проведення соціологічних досліджень Центру Разумкова з цієї тематики, де ми бачимо постійне переважаєння прихильників євроінтеграції над її противниками (Рис. 1) [7].

Рис.1. Чи потрібно Україні вступити до ЄС? Соціопитування

Але задля формування інтеграційного права недостатньо лише адаптувати законодавство до вимог європейських держав. Потрібно, насамперед, звернути увагу на економічний розвиток нашої держави, провести належні реформи в цій галузі, подолати корупційні процеси відповідно до міжнародно-визнаних норм, налагодити експорт товарів з європейськими країнами, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного виробника, створити нові робочі місця, подолати науково-технологічну відсталість.

Також одним з основних завдань є забезпечення належного функціонування міцного громадянського суспільства. Через довготривале перебування під впливом тоталітарної системи, наша країна не мала уявлень розбудови демократичної держави та громадянського суспільства, тому європейська спільнота вже на декілька кроків вперед просунулася в цьому питанні. Надійний захист прав та свобод людини та громадянина та зниження контролю над особистим життям громадян забезпечать формування та розвиток українського громадянського суспільства, що є однією з основних вимог вступу України до ЄС.[1]

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що, незважаючи на перші спроби початку формування вітчизняного інтеграційного права на шляху до воз'єднання з ЄС, нашій країні потрібна активна імплементація міжнародних правових норм,

реструктуризація законодавства, просування європейських цінностей в сучасне українське суспільство. Майбутнє членство в Європейському Союзі забезпечить Україні стабільний розвиток та функціонування державно-правової системи, чого зараз, на жаль, немає.

Список використаних джерел:

1. Машталір Х., Леськів С. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа до розбудови громадянського суспільства. Вид-во: Підприємництво, господарство і право, №6, 2017. С. 163-166. Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/6/37.pdf&ved=2ahUKEwialv_p8dDsAhVsi8MKHbBeAjwQFjAOegQICRAB&usg=AOvVaw2NuRkKQzauKkMUqA-BDkNq&cshid=1603668280314
2. Терзі О. Правове регулювання інтеграційних відносин: до постановки проблеми. Вид-во: Українсько-грецький міжнародний науковий журнал «Порівняльно-правові дослідження», №9, 2009. С. 31-36. Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18374/05-Terzi.pdf?sequence=1>
3. Казьмірик Ю. Інтеграційне право: поняття та особливості. //Публічне право, №3 (19), 2015. С. 249-253. Режим доступу: http://www.irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pp_2015_3_33
4. Вишняков О. Інтеграційне право як інструмент «європеїзації» України: структура та зміст. //Європейське право, №2-4, 2012. С. 145-157. Режим доступу: http://www.irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=evrpr_2012_2-4_15
5. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18.03.2004 №1629-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, №29, ст.367. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
6. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України від 16.09.2014 №1678-VII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, №40, ст. 2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>
7. Центр Розумкова. Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian>

**СЕКЦІЯ
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ТА
ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

БАЛАБАНОВА Н.В.,
к.н. з держ.упр., доцент
Маріупольський державний університет

**АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ
ТОРГІВЛІ**

На початку ХХІ ст. розвиток міжнародної торгівлі товарами відбувався в умовах зростання світового товарообігу, лібералізації торговельної політики та посилення позицій країн, що розвиваються, на світових товарних ринках.

Щодо сучасних тенденцій та трендів розвитку світової економіки та міжнародної торгівлі, то можна зазначити наступне:

1. Синхронізація динаміки світової торгівлі та світового ВВП, причому темпи зростання торгівлі характеризуються більш високими темпами, ніж зростання ВВП. З 1995 р. до 2000 р. світовий товарний експорт зростав щорічно у середньому на 7%, тоді як світовий ВВП – на 3,3%. З 2000 р. до 2010 р. світовий товарний експорт зростав у середньому на 10%, а світовий ВВП – на 6,8%. Уповільнення темпів зростання цих макроекономічних показників починається з 2009 р. А протягом 2015-2019 рр. зростання світового виробництва характеризується більш високими показниками, ніж світова торгівля (2,09% проти 0,27%);

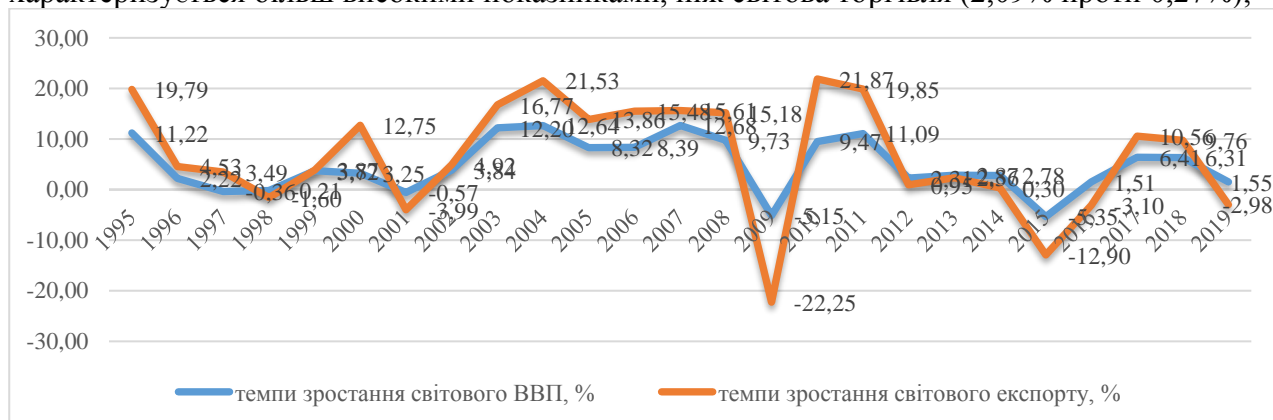

Рис.1. Динаміка темпів зростання світового виробництва та світового експорту, 1995-2019 рр. (%)

2. Нерівномірність темпів зростання міжнародної торгівлі. До кінця 90-х років ХХ ст. міжнародна торгівля зростала швидкими темпами. Водночас зростання сповільнювалося під час декількох криз, які мали місце в цей період – валютної кризи в Мексиці (1994–1995 рр.), фінансової кризи в Азії у 1997 р. та ін. Темпи зростання міжнародної торгівлі ще прискорилися з початку 2000-х років і різко сповільнилися внаслідок економічної кризи 2008 р. У 2009 р. вартість світового експорту зменшилася на 12% проти попереднього року: на 22% знизився світовий експорт товарів і на 9% – експорт послуг [3]. Відновлення темпів зростання світової торгівлі почалось з 2010 р. і середні темпи зростання світового експорту товарів за останні майже 10 років склали 2,2%;

3. Відбувається зміна балансу глобальних конкурентних сил внаслідок інтеграції у світову торговельну систему східноазійських країн, що з одного боку призводить до підвищення глобального попиту, з іншого – до формування нових умов функціонування глобальних ринків та необхідності коригування моделі участі у міжнародній спеціалізації його

учасниками. Темпи зростання обсягів торгівлі країн, що розвиваються, в цілому перевищили темпи зростання в розвинених країнах, що зумовило підвищення питомої ваги цієї категорії країн з 27,96% у 1995 р. до 44,55% у 2018р. при зменшенні питомої ваги розвинених країн з 69,83% до 51,94% за цей же період;

4. Посилюється роль транснаціональних корпорацій, які прискорюють процеси розповсюдження нових технологій, розвитку транспортної логістики, поширення аутсорсингу. 80% міжнародної торгівлі відбувається в ланцюгах доданої вартості, прив'язаних до транснаціональних корпорацій. Прямі іноземні інвестиції сприяли спеціалізації певних країн на окремих стадіях виробництва товарів (цей процес відомий як вертикальна інтеграція), що мало наслідком інтенсифікацію міжнародної торгівлі [3].

5. Зберігається та посилюється тенденція до географічної концентрації торговельних потоків, за якої на США, Китай, Францію, Німеччину, Італію та Японію припадає за результатами 2019 р. майже 40% світового експорту.

6. Зміни у товарній структурі світової торгівлі, зумовлені технологічними новаціями і структурними перетвореннями у виробництві, що сприяли збільшенню питомої ваги готових виробів (зокрема зросла частка машин, обладнання і транспортних засобів) і напівфабрикатів та зниженню частки сировинних і продовольчих товарів. Технологічні новації також все більше впливають на ринок праці: з одного боку, процес автоматизації та роботизації виробництва та постачання призводить до зменшення попиту на робочу силу, а з іншого – до появи нових вимог до кваліфікації робочої сили та менеджменту, а відтак і до системи освіти;

7. Посилення глобальної конкурентної боротьби за інноваційні та інтелектуальні ресурси у створенні національних конкурентних переваг;

8. Модифікація моделей економічного зростання, що передбачає перехід від моделі, що базується на масовому уніфікованому виробництві, великомасштабній науці, ефектах масштабу і масовому споживанні, до моделі «гнучких виробничих систем та систем надання послуг», до постійних та довгострокових інновацій, швидко змінюваних й диференційованих структур споживання і нецінової товарної конкурентоспроможності.

9. Зростання значення охорони здоров'я в економіці країн та підвищення екологічності виробництва, що знаходить прояв у формуванні нових вимог до продукції, сировини та матеріалів, підвищенні ролі технічних стандартів, створенні нових можливостей для охорони здоров'я. Ця тенденція зокрема впливає на міжнародну торгівлю фармацевтичними товарами та послугами у сфері охорони здоров'я, торгівлю екологічно чистими товарами тощо [1].

10. Діджиталізація всіх сфер життя, наслідком чого є поява нових товарів та послуг, якісні зміни в технологіях виробництва та способах постачання товарів і послуг, трансформація бізнес-моделей та способів виходу на нові ринки тощо.

Таким чином, подальший розвиток міжнародної торгівлі буде відбуватись під дією зазначених тенденцій та корегуватися з урахуванням ситуації, що склалася у світі у зв'язку з поширенням COVID-19, що призвела до суттєвих та непередбачуваних змін у світовій економіці та міжнародній торгівлі. Багато країн тимчасово відмовилися від звичайних умов торгівлі та обрали для себе більш стриманий формат взаємної торгівлі з іншими країнами.

Список використаних джерел:

1. Біла книга. Як реалізувати експортний потенціал України за умов глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/06/White_book_export_UKR_2016.pdf
2. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unctad.org/>
3. Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України: колективна монографія [Електронний ресурс] / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О.Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». – Електрон. ресурс. – К., 2019. – 350 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/mg/310.pdf>

PECULIARITIES OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF LVIV REGION

Today, the national economies of the world are actively involved in globalization processes, opening their markets for cooperation with other countries. Due to this, international trade of Ukraine has revived and has got a positive dynamics of changes in these relations.

Of course, the process of entering and conquering of the international market promising segments is much more complex, so domestic producers are forced not only to improve their products to be competitive, but also to gain consumer confidence in the world market.

Lviv region has extensive economic relations with all regions of the country, including economic regions of Ukraine, and in recent years the relations of our region with foreign countries have become more numerous and long lasting. This development of ties is facilitated by the powerful economic potential of our region in combination with the strategic and geographical location of Lviv region.

Table 1

Lviv region foreign trade turnover in 2010-2019

Indexes	2010	2018	2019	Correlation 2019 / 2010	
				million US dollars	%
Foreign trade of goods, million US dollars					
Exports	974,3	1895,6	2202,1	1227,8	2,3 рази
Exports from the EU	625,5	1490,8	1671,3	1045,8	2,7 разів
Import	2028,4	2709,0	3087,7	1059,3	152,2
Import from the EU	1440,6	1702,5	1902,2	461,6	132,0
balance	-1054,1	-813,4	-885,6	x	x
balance from the EU	-815,1	-211,7	-230,9	x	x
Foreign trade of services, million US dollars					
Exports	145,7	570,6	610,2	464,5	4,2 рази
Exports from the EU	34,8	472,1	489,8	455,0	14,1 рази
Import	69,9	67,5	85,7	15,8	122,6
Import from the EU	62,0	60,6	75,7	13,7	122,1
balance	75,8	503,1	524,5	x	x
balance from the EU	-27,2	411,5	414,1	x	x
Ration of import-export coverage					
goods	0,48	0,70	0,71	x	x
services	2,08	8,45	7,12	x	x

As data in Table 1 show, foreign trade between Lviv region and world partners increased for the period 2010-2019. Thus, compared to 2010, the total volume of exports of goods in 2019 increased 2.3 times, services - 4.2 times.

In 2010 - 2019 imports of goods increased by 59.3%, services - 22.6% too.

The influence of world and domestic economic factors on the development of Ukrainian imports is quite contradictory. In anticipation of inflation and the devaluation of the hryvnia, domestic

consumers bought more imported goods in order to preserve their savings, thus stimulating the growth of imports.

For this period in foreign trade in goods a negative balance of -885.6 million dollars USA remained. One of the main reasons for maintaining the negative balance of foreign trade is that Ukraine exports mainly raw materials without creating added value for goods and at fairly low prices, while world producers export to Ukraine finished products at high prices.

The share of exports of goods and services of Lviv region in the overall structure of trade is increasing from year to year. The share increased from 1.9% to 4.4% and 0.9% to 3.9% (from 2010 to 2019) accordingly.

The same situation can be seen in the import of goods: in 2010 - 3.3%, in 2019 - 5.1%. Imports of services remain at the appropriate level during the study period and amounted to 1.2% in 2019.

Exports of goods, million US dollars	Import of goods, million US dollars	Ration of import-export coverage
Ukraine 50054,6	Ukraine 60800,2	Kirivohrad region 2,83
c. Kyiv 12249,4	c. Kyiv 25690,3	Vinnitsia region 2,30
Dnipropetrovsk region 7907,2	Dnipropetrovsk region 5522,2	Mykolaiv region 2,18
Donetsk region 4631,6	Kyiv region 4112,3	...
Zaporizhia region 3080,6	Lviv region 3087,7	Ukraine 0,82
Lviv region 2202,1	Donetsk region 2224,4	...
...	...	Lviv region 0,71
Luhansk region 152,9	Chernivtsi region 208,6	...
		Kyiv region 0,47

Fig.2. Ranking of the regions of Ukraine in terms of foreign trade in 2019

Analyzing the regional structure of foreign trade (Fig. 2), we see the following trends: the highest volumes of exports of goods are observed in Dnipropetrovsk, Donetsk, Zaporizhzhia and Lviv regions, as well as in Kyiv; The largest importers of goods are the following regions: Dnipropetrovsk, Kyiv, Lviv, Donetsk, in addition to Kyiv.

In general, Lviv region ranks fifth among the leaders in export-import operations. The export coverage ratio of Lviv region's imports was 0.71 in 2019.

The main world partners in the structure of exports of goods of Lviv region are Poland and Germany. These countries account for more than 34% of exports. In addition, Lviv region exports its goods to the Czech Republic (6.8%), Denmark (5.2%), Hungary (3.9%), etc.

Lviv region imports the most of goods from Poland (22.4%) and Germany (14.6%). Many of the imported goods come from China, Turkey, etc.

Thus, foreign trade plays an important role in shaping the country's GDP, stimulating the development of Ukraine's economy and its regions. Therefore, the directions of its development occupy an important place in the system of measures to overcome crises and post-crisis economic recovery. The place of exports in the formation of economic dynamics is significant, and therefore, it should become a factor of structural adjustment in the short and medium term.

List of references:

1. Gryhorova-Berenda L.I., Shuba M.V. Theory and practice of foreign trade: a textbook. Kharkiv: Kharkiv National University named after V.N. Karazina, 2016. 136 p.
2. State Statistics Service [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua> (access date: 18.10.2020).

3. Kozak Yu.H., Miroshnichenko O.V. International trade. Kyiv, 2015. 668 p.

4. Commodity structure of Ukraine's foreign trade by countries of the world in 2017-2019. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (access date: 01.10.2020).

ЄМЕЛЬЯНЕНКО Є.С.,

студентка 2 курсу

спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇН АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ

У другій половині ХХ ст. Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР), що як геополітичний та гео економічний простір тривалий історичний період не мав достатньо великого значення на світовій арені, АТР активно заявив про себе як новий центр міжнародного економічного співробітництва і як арена міждержавних та міжцивілізаційних суперечностей. Стрімке зростання ролі країн Східної та Південно-Східної Азії у світовій економічній системі, збільшення їхньої частки у міжнародній торгівлі та питомої ваги у світовій промисловій кооперації в зазначений період спричинило переоцінку значення цього регіону в глобальній системі міжнародних відносин [1].

За даними Кпоета за 2019 рік на АТР припадає більше 45% світового експорту. [7] За ранішими оцінками МВФ, за 20 років сукупний ВВП країн АТР буде обчислюватися десятками трильйонів доларів, а вартісні показники виробництва окремих країн складатимуть: Китаю – до 20 трлн. дол., США – 13,5 трлн. дол., Японії – 5 трлн. дол., Індонезії – 4,3 трлн. дол., Південної Кореї – 3,4 трлн. дол., Таїланду – 2,4 трлн. дол. [5] Але слід зазначити, що у звіті ESCAP 2019 року стверджується, що за нинішніх темпів розвитку АТР не досягне жодної з 17 Цілей в області стійкого розвитку [8]. Отже, ми маємо підстави говорити про велику значущість цього регіону. Наразі в цьому величезному та динамічному просторі взаємодіють понад 30 країн із різними економічними, політичними та соціокультурними параметрами. Серед них перша економіка світу – США, лідер постіндустріального розвитку – Японія, новий промисловий лідер Азії – Китай і низка нових індустріальних країн (НІК). Тут зосереджені істотні природні та інші види ресурсів, представлені різні соціально-політичні системи, основні цивілізації та релігії сучасного світу. Сам тихоокеанський басейн і прилеглі до нього країни займають таку велику територію, що він міг би з цілковитою підставою називатися не регіоном, а півкулею [1].

Система міжнародного поділу праці, яка склалася в АТР, стала основою для об'єднання економік регіону, господарського зближення на рівні транснаціональних корпорацій та фірм, що розмиває кордони і долає відокремлення національних комплексів. Переплетіння сприятливих та негативних факторів визначили специфіку азійської інтеграції – появу «фактичної інтеграції» на регіональному і субрегіональному рівні, що не є типовим для інших регіонів світу. Подібний тип інтеграції виник під впливом економічних взаємозв'язків та взаємодоповнення сусідніх країн і територій, що в кінцевому підсумку змусило уряди цих країн надати фактичній інтеграції інституціональну форму на основі підписання міждержавних угод. [2] Специфіка інтеграційних процесів у даному регіоні проявляється у наступному: в інтеграцію включені як розвинені, так і держави, що розвиваються, що мають різний рівень економічного розвитку; процеси інтеграції відбуваються в основному на мікроекономічному рівні, між фірмами, корпораціями країн регіону; інтеграція протікає на регіональному рівні й великою мірою на рівні окремих субрегіонів; ступінь організаційної готовності інтеграційних процесів поки невелика; відсутнє чітке інституціональне оформлення даного інтеграційного угруповання. [3]

Основними інтеграційними утвореннями в Азятсько-Тихоокеанського регіону є Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), що створена в 1967 р., включає Малайзію, Філіппіни, Таїланд, Індонезія та Сінгапур, Бруней (1984р.), В'єтнам (1995р.), Лаос та М'янма (1997р.), Камбоджа, а також Азятсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), засноване в 1989р. АСЕАН націлена на послідовне проходження 5 етапів інтеграції: відкрита економічна асоціація; зона вільної торгівлі з відміною тарифів та інших обмежень; митний союз зі встановленням єдиних тарифів у торгівлі і просуванні капіталу і праці; економічний союз без будь-якої дискримінації з погодженням економічної політики країн-учасниць; повна інтеграція з єдиною економічною політикою, спільною валютою та органами наднаціонального регулювання. [3] Офіційними цілями АСЕАН проголошені: прискорення економічного зростання, соціального та культурного розвитку шляхом спільних дій в дусі рівноправності і партнерства; сприяння активному співробітництву і взаємодопомозі в економічній, соціально-культурній та науково-технічній сферах; надання взаємної допомоги в підготовці кадрів; співробітництво з метою більш ефективного використання сільськогосподарського і промислового потенціалу.

Особливістю регіональної інтеграції АСЕАН є те, що її учасники водночас перебувають в складі інших регіональних об'єднань, а також і те, що Асоціація має двосторонню угоду з США. [4] Модель інтеграції АСЕАН відрізняється від моделі північноамериканської та західноєвропейської тим, що інтегрування там йшло від створення єдиного ПИНКУ до економічного, валютного та політичного союзу, що супроводжувалося формуванням та зміцненням наднаціональних структур. В АСЕАН же інтеграційні процеси найміцніше охоплюють мікрорівень на основі діяльності ТНК. Так, в усіх країнах АСЕАН на компанії з участю японського капіталу припадає 40-70% виробництва радіоапаратури. З 1994 р. тут спостерігається різкий стрибок імпорту Японією напівпровідників та утворення спільних підприємств, збудованих у країнах АСЕАН. Японія, яка не є учасницею АСЕАН, досягла надто великого успіху, вкладаючи кошти в економіку країн - учасниць асоціації, використовуючи їх сировину для виробництва готових товарів, котрі реекспортуються в ці самі країни. Це стало приводом для серйозних суперечностей усередині АСЕАН. [6]

Найбільшим у світі за територією й населенням інтеграційним угрупованням є Азятсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), до нього входять 22 учасник держави: Австралія, Бруней, Канада, Китай, Кірибаті, Малайзія, Маршаллові Острови, Мексика, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Республіка Корея, Сінгапур, США, Таїланд, Тайвань, Філіппіни, В'єтнам, Індонезія, Перу, Чилі, Японія, Росія. [6] АТЕС спочатку являв собою міждержавний форум, що має консультативний характер. [3] Але з часом форум поступово переріс у складний наднаціональний інститут, який сприяє координації країн-учасниць у товарній, інвестиційній та фінансовій сферах. АТЕС – найбільш класичний приклад об'єктивного процесу інтеграції, що розвивається на основі інтернаціоналізації факторів виробництва. Тут прямий вплив держави, що здійснює цілеспрямовану політику у сфері економічного зближення, замінений рекомендаціями. Логіка розвитку капіталу при досягненні ним певних масштабів спричинює побічні інтеграційні ефекти, серед яких – інтеграційний процес в АТР, у тому числі через Форум АТЕС, що еволюціонує в інтеграційний механізм. Країни – члени АТЕС зазвичай беруть участь в 1–3 інших угрупованнях. У цілому, 21 країна і територія АТЕС є членами 26 угруповань, зокрема 14 двосторонніх ЗВТ, шести багатосторонніх об'єднань, шести блоків, куди входить угруповання та одна країна. Форум АТЕС не є типовим регіональним інтеграційним об'єднанням, оскільки його учасниками є країни, географічно розташовані в різних півкулях, неоднакові за рівнем економічного розвитку і можливостями. До АТЕС входять субрегіональні інтеграційні угруповання. Країни-учасниці заявили про наміри стимулювати економічне зростання в зоні АТЕС відповідно до змін, які викликані глобалізацією та «ною економікою», основу якої становить людський інтелект, інвестиції у підвищення людських ресурсів, інноваційні технології. [2]

Серед інших інтеграційних об'єднань Азії та АТР слід назвати «План Коломбо» із спільного економічного і соціального розвитку в Азії і Тихому океані, створений у 1951р. і об'єднує 24 держави Південної, Південно-Східної, Східної Азії, США, Австралія. Метою «Плану Коломбо» є сприяння економічній та соціальній допомозі країнам-членам Азії й Тихого океану та координація надання технічної та фінансової допомоги цим країнам. Також відмітимо Асоціацію регіонального співробітництва Південної Азії(СААРК), утворена в 1985р., що об'єднує Бангладеш, Бутан, Індію, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланку. [5]

Підсумовуючи вище наведене, АТР – регіон, що має велике економічне значення, про що свідчать його сукупні показники. До інтеграційних об'єднань входять країни з різним рівнем розвитку, але розташовані достатньо близько, що свідчить про регіональне тяжіння країн одне до одної і про такий самий характер інтеграційний угруповань.

Список використаних джерел:

1. Корінець Г. Б. Значення українсько-азійської співпраці в умовах посилення глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] / Г. Б. Корінець, М. І. Флейчук, К. А. Львівська //Науковий вісник НЛТУ України – 2011 – Вип. 21.9 – С. 367 – 368. Режим доступу: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_9/367_Kor.pdf
2. Мариніна С. В. Особливості розвитку інтеграційних угруповань в азійсько-тихоокеанському регіоні [Електронний ресурс] / Мариніна С. В. // Економічний часопис ХХІ. Світове господарство і міжнародні економічні відносини – 2013. – 1-2(2) – С. 3 – 6.
3. Особливості економічної інтеграції країн Азії, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://studfile.net/preview/2398883/page:32/>
4. Економічна інтеграція в Азії та Африці / Міжнародна економіка [Електронний ресурс] – 2000. Режим доступу: <https://library.if.ua/book/18/1487.html>
5. Сахаров В. Є. Міжнародна економіка [Електронний ресурс] / Сахаров В.Є., Будкін В., Єрохін С., Зав'ялова О., Белінська Я., Павлюк О. – Національна академія управління. 2008. – С. 369 – 372. Режим доступу: http://www.big-lib.com/book/4_Mijnarodna_ekonomika/479_86_Potencial_i_osoblivosti_regionalnoi_integracii_krain_Azii
6. Відмітні риси економічної інтеграції в Азії [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://pidru4niki.com/15070412/ekonomika/vidmitni_risi_ekonomichnoyi_integratsiyi_aziyi
7. World Development Indicators (WDI) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://knoema.ru/WBWDI2019Jan/world-development-indicators-wdi>
8. Отчет о ходе достижения ЦУР в Азиатско-Тихоокеанском регионе, 2019 год [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.unescap.org/sites/default/files/ESCAP_Asia-Pacific_SDG_Progress_Report_2019_RUS.pdf

КАРПЕНКО О.І.,

аспірант кафедри економіки

та міжнародних економічних відносин

Маріупольський державний університет

ІНТЕГРАЛЬНИЙ ІНДЕКС ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ БЕЗПЕКИ: ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИМІРЮВАННЯ

Зовнішньоторговельна складова безпеки залежить від ефективності зовнішньоторговельної діяльності країни, це, у свою чергу, значною мірою визначає умови формування рівня конкурентоспроможності. Високий рівень конкурентоспроможності є передумовою формування безпекового середовища. Врахування конкурентних переваг та потенційних напрямів їх посилення дозволить забезпечити зростання рівня ефективності

зовнішньоторговельної діяльності, формування достатнього рівня відкритості економіки, оптимального рівня її спеціалізації в системі міжнародного поділу праці, що в свою чергу сприятиме підвищенню рівня зовнішньоторговельної безпеки країни.

Для оцінки зовнішньоторговельної складової розвитку національної економіки запропоновано використання відповідної системи зовнішньоторговельних індикаторів, що можуть виступати в якості чинників економічної безпеки. Відповідно, зміна визначених індикаторів (у відповідному напрямку) може ідентифікувати загрози (ризики) зовнішньоторговельній безпеці як складової економічної безпеки країни. Пропонується наступна система індикаторів впливу на зовнішньоторговельну безпеку:

Експорт товарів та послуг до ВВП, % (I₁) виступає важливим показником інтеграції країни до світового господарства. Слід зазначити, що зростання ступеню відкритості економіки (експортна квота) обумовлює збільшення рівня залученості країни в систему світових торговельних зв'язків, здатність національної економіки максимально ефективно використовувати переваги зовнішньоекономічної діяльності для економічного зростання, підвищення рівня її конкурентоспроможності. За критеріями Світового банку, якщо рівень експортної квоти країни є менш, ніж 10%, то така економіка вважається відносно закритою, від 10% до 25% - помірно відкритою, від 25% до 35% - достатньо відкритою.

Імпорт товарів та послуг до ВВП, % (I₂) визначає ступень залежності країни від імпорту (імпортна квота), суттєве зростання якої обумовлює ризики залежності від економічних партнерів та кон'юнктури світових ринків.

Індекс стану балансу, % (I₃) визначається як коефіцієнт покриття експортом імпорту, що є критерієм ефективності зовнішньоторговельної взаємодії, характеризує на скільки валютна виручка від експорту покриває витрати на імпорт. Якщо зазначений показник становить понад 100%, то країна має додатне сальдо торгівлі, торгівлі можна вважати ефективною, якщо менш ніж 100%, та, фактично це означає, що країна має від'ємне сальдо торгівлі і така зовнішня торгівля країни не може вважатись ефективною.

Експорт товарів та послуг до світового експорту, % (I₄) та імпорт товарів та послуг до світового імпорту, % (I₅) виступають важливими показниками, що характеризують позиції (вагомність) країни в системі світової торгівлі. Більш високі значення індикаторів обумовлюють більш впливові позиції країни.

Зовнішньоторговельний оборот на душу населення, дол. (I₆) виступає показником, що відображає рівень інтенсивності участі країни в системі світової торгівлі

Коефіцієнт випередження зростання експорту над імпортом, % (I₇) враховує: по-перше, характер динаміки експортної та імпортної динаміки, виступає індикатором зростання зовнішньоторговельної активності), , по-друге, виступає критерієм ефективності торговельної співпраці. Цілком логічно, що, якщо цей коефіцієнт перевищує 100%, то зростання експорту випереджає динаміку зростання імпорту; якщо ж менш ніж 100%, то темпи зміни експорту відстають від динаміки зростання імпорту.

Індекс умов торгівлі (I₈) виступає як індикатор, що характеризує зміну умов торгівлі для країни і розраховується співвідношенням зміни цін експорту та імпорту. Якщо значення цього індексу більш, ніж 100, то можна зазначити, що умови торгівлі покращилися, ціни експорту зростали швидше цін імпорту; якщо менше – то умови торгівлі погіршилися, зростання цін експорту виявилось меншим, ніж збільшення цін імпорту.

Індекс концентрації експорту (I₉) – індикатор рівня спеціалізації країни, що характеризує ступінь ринкової концентрації, і дозволяє визначити ступінь вузькості експортного асортименту країни порівняно зі світовою структурою експорту.

Індекс диверсифікації експорту (I₁₀) виявляє відмінності між структурою торгівлі країни (групи країн) та середньосвітовою структурою експорту.

Високотехнологічний експорт до ВВП, % (I₁₁) виступає важливим показником якості (технологічності) зовнішньої торгівлі країни

Вищезазначені індикатори можуть визначити структуру інтегрального індексу зовнішньоторговельної складової економічної безпеки

Ґрунтуючись на існуючих методологічних розробках багатовимірною (інтегральною) оцінювання [1,2,3] запропоновано наступний інструментарій оцінки зовнішньоторговельної складової безпеки, що передбачає реалізацію наступних етапів: визначення структури інтегрального індексу (визначення системи індикаторів); вибір способу стандартизації вхідних параметрів; визначення вагомості індикаторів (вага оцінена з використанням методу експертних оцінок); вибір форми агрегування інтегрального індексу та проведення відповідних розрахунків інтегрального індексу із подальшою інтерпретацією.

Доцільним, є застосування геометричного агрегування, відповідно, формула розрахунку інтегрального індексу зовнішньоторговельної складової безпеки з урахуванням вагомості вищенаведених індикаторів.

У сучасних умовах основними факторами загроз зовнішньоторговельній безпеки України є високий ступінь імпортової залежності, випереджальне зростання обсягів імпорту над експортом, від'ємне торговельне сальдо, низький порівняно з європейськими країнами рівень інтенсивності торгівлі, погіршення умов торгівлі за рахунок зростання імпорتنих цін більш швидкими темпами щодо цін експорту, суттєві відмінності в структурі експорту порівняно зі світовою структурою, низька якість експорту. Україна дуже обмежено використовує інструменти протекціоністського захисту.

Список використаних джерел:

1. Anderson T.W. An Introduction to Multivariate Statistical Analysis. 3rd ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2003, 742 pp.
2. Evaluation of demographic component of countries' economic security / O. Bulatova, O. Hrybinko, O. Zakharova // Business, Management and Education. 2020. 18(2), p.307-330
3. Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and user guide. OECD, 2008. -158 p.

ЛАВЧІ О.О.,

учениця 10 класу

Малоянисольська ЗОШ ім. В.В. Балабана

Нікольської районної ради Донецької області

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Біржовий товарний ринок посідає чільне місце у сучасній ринковій економіці. Нині товарні біржі обслуговують потреби товарних ринків, забезпечуючи прозоре ціноутворення і віддзеркалюючи усі процеси, що відбуваються у суспільстві. У нинішніх реаліях стан розвитку економічної системи визначається рівнем функціонування біржового ринку. Успішне функціонування цієї системи, як показує світова практика, досягається розумним поєднанням зусиль держави та громадськості, передусім біржової спільноти, шляхом вироблення чіткої довгострокової програми розвитку біржового ринку та створення відповідного законодавчо-правового поля, що забезпечує ефективність діяльності цього ринку.

Практично всі вітчизняні біржі не мають сучасної матеріально-технічної бази, електронних систем торгівлі та клірингу, малопотужні, середній розмір статутного капіталу кожної із них не перевищує 300 тис. грн, а сума щорічних надходжень ледь досягає 100 тис. грн, вони і надалі залишаються інвестиційно непривабливими, укомплектовані фахівцями, що недосконало володіють знаннями сучасних біржових технологій і надалі залишаються інвестиційно непривабливими, торгують лише спотовими та форвардними контрактами [1].

Ефективне функціонування сучасного ринку перебуває у прямій залежності від постійно відтворюваного ринкового середовища. Важливим його елементом є ринкова інфраструктура, що являє собою систему установ та організацій, які забезпечують рух товарів,

послуг, грошей, цінних паперів, а також робочої сили. До таких установ належать товарні, фондові та валютні біржі.

На вітчизняному ринку зареєстровано понад 550 бірж. За результатами моніторингу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, із зазначеної кількості третина відсутня за місцезнаходженням, понад 8% знаходиться в стадії припинення, переважна більшість не веде свою основну діяльність як організатор біржової торгівлі для широкого кола потенційних клієнтів. Крім того, 347 товарних бірж порушили закон, не ставши на облік у Держслужбі фінансового моніторингу як суб'єкти первинного фінансового моніторингу.

Біржова діяльність в Україні, незважаючи на позитивну динаміку багатьох показників, що її характеризують, все ще перебуває на стадії становлення. Обсяги біржової діяльності, порівняно з іншими країнами, є незначними. Подальшому розвитку біржової та позабіржової діяльності заважає цілий ряд проблем, починаючи від низької ліквідності та низького рівня біржової культури у країні й закінчуючи непрозорістю біржових ринків і недосконалістю нормативного регулювання.

В Україні, упродовж останніх років, утримується ситуація, що характеризується повним домінуванням позабіржового ринку, недостатньою кількістю інвестиційно-привабливих цінних паперів, що знаходяться в обігу, та як наслідок – низькою ліквідністю біржових ринків. На загальному фоні зростання торгового обороту всього ринку цінних паперів України з 1999 року більш ніж у 12 разів спостерігалася чітка тенденція щодо значного скорочення обсягів біржового ринку та його невисокої частки в загальному торговому обороті ринків цінних паперів [2].

Отже, сучасний стан біржової торгівлі свідчить, що вона потребує структурної перебудови, суттєвої технологічної модернізації, адаптації до правових норм європейського законодавства та впровадження кращої практики функціонування аналогічних систем на світових біржових ринках.

Для реалізації розвитку біржової торгівлі необхідно:

1) для підвищення захисту інтересів інвесторів та удосконалення системи ліцензування біржової та посередницької діяльності:

- створити Фонд гарантування вкладів інвесторів та захисту їх прав;
- удосконалити порядок ліцензування діяльності учасників фондового ринку, зокрема брокерів, посередників, інших операторів ринку;
- розробити основи взаємодії державних органів і саморегулювання організацій у напрямку вдосконалення діяльності на біржовому ринку страховиків, підвищити вимоги до джерел формування статутного капіталу;
- запровадити методику оцінки ділової репутації учасників фондового ринку;
- удосконалити моніторинг діяльності учасників ринку та посилити контроль за дотриманням ними загальноприйнятих вимог і стандартів діяльності на фондовому ринку;
- удосконалити систему нагляду і контролю за ризиками в даній сфері;
- привести у відповідність нормативно-правову базу регулювання діяльності учасників фондового ринку;

2) для сприяння розвитку технічної бази проведення торгів:

- запровадити систему T2S (TARGET2-Securities) як IT –платформу для торгівлі облігаціями та акціями, для інтеграції та гармонізації розрахунків на ринку цінних паперів в Європі;
- удосконалити комунікативну систему взаємодії між центральним депозитарієм ті іншими депозитаріями, а також реєстраторами, зберігачами та операторами ринку;
- забезпечити прийняття норм міжнародного Кодексу проведення клірингу та розрахунків;
- удосконалити інформаційно-технічне забезпечення on-line режиму проведення торгів;

3) для законодавчого забезпечення обігу різних інструментів фондового ринку:

- прийняти Закон України «Про похідні цінні інструменти»;
- розробити законопроект і прийняти Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондову біржу» в частині впровадження в обіг нових інструментів» (зокрема, spin off, strips тощо);
- забезпечити подальшу адаптацію законодавства України у сфері обігу цінних паперів до законодавства Європейського Союзу;
- запровадити стимулюючу податкову політику для розвитку ринку деривативів та інших інноваційних інструментів фондового ринку;

4) для посилення ролі Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР, далі — Комісія) в здійсненні регулювання та нагляду, розвитку форм і засад саморегулювання на фондовому ринку:

- передбачити можливість фінансової автономності діяльності Комісії;
- розробити засади та сприяти підвищенню рівня взаємодії Комісії з іншими регуляторами фінансового ринку, Кабінетом Міністрів, Міністерством фінансів України, іншими міністерствами та відомствами;
- визначити засади забезпечення конкуренції на фондовому ринку;
- сприяти концентрації фондового ринку шляхом здійснення операцій ліквідації, злиття та поглинання недієздатних організаторів торгівлі;
- розробити законопроект і прийняти Закон України «Про саморегулюванні організації на ринку цінних паперів»;

5) для залучення ІСІ та інвесторів-фізичних осіб до операцій на фондовому ринку:

- запровадити стимулюючу податкову політику для залучення фізичних осіб на фондовий ринок;
- передбачити умови кредитування фізичних осіб для здійснення операцій на ринку цінних паперів;
- сприяти розвитку Інтернет-трейдингу, посилити контроль за легітимністю здійснення фондових операцій на цій платформі;
- запровадити посаду омбудсмена фондового ринку для покращення роботи із зверненнями громадян;
- визначити вимоги до оприлюднення інформації стосовно діяльності учасників і посередників фондового ринку в електронних і друкованих засобах масової інформації;
- визначити нові вимоги щодо діяльності ІСІ на фондовому ринку.

6) посилення відповідальності за розголошення інсайдерської чи конфіденційної інформації, подолання явища інформаційної асиметрії, запобігання маніпулюванню ринком:

- установити порядок оприлюднення інформації про результати торгів на організаторах біржової торгівлі;
- сприяти виконанню норм чинного законодавства та забезпечити приведення у відповідність вимог посилення відповідальності за розголошення інсайдерської інформації відповідно до міжнародних стандартів;
- розробити державну цільову програму інформування усіх учасників ринку про форми й інструменти маніпулювання ринком [3]

Таким чином, Біржова діяльність в Україні все ще перебуває на стадії становлення. На вітчизняному ринку зареєстровано понад 550 бірж. Із зазначеної кількості третина відсутня за місцезнаходженням, понад 8% знаходиться в стадії припинення, переважна більшість не веде свою основну діяльність як організатор біржової торгівлі для широкого кола потенційних клієнтів. Обсяги біржової діяльності, порівняно з іншими країнами, є незначними. Подальшому розвитку біржової та позабіржової діяльності заважає цілий ряд проблем, починаючи від низької ліквідності та низького рівня біржової культури у країні й закінчуючи непрозорістю біржових ринків і недосконалістю нормативного регулювання. Виходячи з вище сказаного, сучасний стан біржової торгівлі свідчить, що вона потребує структурної перебудови, суттєвої технологічної модернізації, адаптації до правових норм європейського

законодавства та впровадження кращої практики функціонування аналогічних систем на світових біржових ринках

Список використаних джерел:

1. Солодкий М.О. Проблеми та напрями розвитку біржового товарного ринку в Україні // Ефективна економіка – №10 – 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5814>
2. Дуткевич В. Особливості функціонування та перспективи розвитку біржової діяльності в Україні // Фінансовий ринок. – 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=3242>
3. Про Концепцію удосконалення функціонування біржової торгівлі цінними паперами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ktru.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Pro-kontseptsiyu-udoskonalennya.pdf>

ПОР'ЯЗ Т.Є.,

студентка 3 курсу

спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

МІСЦЕ СВІТОВОЇ ТОРГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Світова організація торгівлі (СОТ) - це і організація, і одночасно комплекс правових документів, свого роду багатосторонній торговельний договір, що визначає права та обов'язки урядів у сфері міжнародної торгівлі товарами і послугами. Правову основу СОТ складають Генеральна угода про торгівлю товарами в редакції 1994, Генеральна угода про торгівлю послугами і Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Угоди СОТ ратифікували парламентами всіх країн-учасниць [1].

Створена 1 січня 1995р. у Женеві як продовжувач Генеральної угоди о тарифах і торгівлі. У СОТ 164 учасника, в тому числі: 158 міжнародно визнаних держав-членів ООН, частково визнаний Тайвань, 2 залежні території (Гонконг і Макао) і Європейський союз. Для вступу в СОТ держава повинна подати меморандум, за допомогою якого СОТ розглядає торгіву і економічну політику стосується організації.

Основна задача – лібералізація світової торгівлі шляхом її регулювання переважно тарифними методами при послідовному скороченні рівня імпортних мит, також усунення різних нетарифних бар'єрів, кількісних обмежень та інших перешкод у міжнародній торгівлі між країнами [2].

Діяльність СОТ базується на таких принципах:

- Рівні права всі члени зобов'язані надати іншим членам режим найбільшої благосприятливості у торгівлі.

- Взаємність – всі поступки в ослабленні мають бути взаємні для всіх членів

- Прозорість – члени повинні повністю публікувати свої торговельні правила

- Створення діючих обов'язків.

- Захисні клапани – уряд має право вводити торгові обмеження у деяких випадках.

Найголовнішим органом СОТ, офіційно, є Міністерська конференція. Конференція міністрів складається з представників країн-учасників. Конференції проводяться один раз на два роки або частіше. Це обумовлено в «Марракешської угоди про створення Світової організації торгівлі».

Усі країни-члени СОТ приймають зобов'язання щодо виконання основних угод і юридичних документів, об'єднаних терміном "Багатосторонні торговельні угоди". Таким чином, із правової точки зору система СОТ являє собою своєрідний багатосторонній контракт

(пакет угод), нормами і правилами якого регулюється понад 97% усієї світової торгівлі товарами і послугами [1].

Пакет угод Уругвайського раунду поєднує за сукупністю більш 50 багатосторонніх торговельних угод і інших правових документів, основними з яких є Угода про заснування Світової організації торгівлі і додані до неї багатосторонні торговельні угоди:

Таблиця 1

Багатосторонні угоди з торгівлі

Назва угоди	Основний зміст
Угода про спрощення процедур торгівлі	Положення Угоди спрямовані на спрощення митних процедур шляхом, зокрема, зменшення пов'язаних із ними фінансових витрат і скорочення часу здійснення таких процедур.
Генеральна угода про торгівлю послугами	Визначає засади режиму торгівлі послугами, права і зобов'язання країн-членів СОТ у цій сфері.
Угода про субсидії і компенсаційні заходи	Визначає умови і процедури застосування субсидій і заходів, правового захисту у випадку застосування заборонених субсидій.
Домовленість про правила і процедури врегулювання суперечок	Встановлює умови і процедури врегулювання суперечок між країнами-членами СОТ у зв'язку з виконанням ними зобов'язань по всіх угодах СОТ.
Механізм огляду торговельної політики	Визначає умови і загальні параметри огляду торговельної політики членів СОТ.

СОТ має дуже великий вплив на світову економіку через країн, що є учасниками ВТО. На країн організація має такий вплив: здешевлення готових імпортуємих товарів та послуг, підвищення ефективності зовнішньої діяльності країни, підвищення товарообігу та розвитку партнерських відносин з іншими країнами, допомога країні здолати перешкоди періоду переходу до системи вільної торгівлі.

Україна подала заявку на вступ до СОТ навесні 1992 р. та отримала статус спостерігача у 1994р. Набуття статусу повноправного члена залежало від створення стабільної ринкової економіки та гармонізації антидемпінгового законодавства. Вступ України до СОТ був передумовою початку переговорів про створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

У травні 2007 Верховна Рада України прийняла закони, які відкрили національну економіку для зовнішньої конкуренції. 16 травня 2008 р. Україна офіційно стала 153-м членом СОТ. Впродовж наступних 5-ти років мала здійснюватися програма адаптації національної економіки України до умов членства в СОТ. Однак у липні 2008 р. ЄС та США відмовилися задовольнити вимоги Китаю щодо відкриття своїх ринків, унаслідок чого було зупинено переговори про глобальну лібералізацію світової торгівлі. Світова економічна криза 2008—2010рр. уповільнила темп вступу до СОТ нових країн, зокрема Білорусі, Росії, Казахстану. [3]

У сучасному світі СОТ об'єднує 164 держави, частка яких у світовому товарообігу складає близько 96%. З цього слідує, що правилами СОТ не регулюються лише 4% світової економіці.

Основною проблемою СОТ сьогодні є різновиди США та Євросоюзу з одного боку та ведучими країнами, що розвиваються з іншого. Розвинуті країни досягаються лібералізації доступу на ринки, що розвиваються та відмовляються скасовувати експортні субсидії на товари сільськогосподарської продукції, істотно скоротивши державну підтримку аграрного сектору. Ведучі країни зі свого боку відмовляються більш широко відкривати свої ринки для західних товарів та послуг [4].

Ще однією проблемою є проблема регіональних торговельних згод, а саме зон вільної торгівлі та митних союзів. Це пов'язано з їх стрімким зростом.

Особливість СОТ в порівнянні з іншими міжнародними організаціями полягає в тому, що переговори у СОТ стосуються мільярдних сум, оскільки в їхньому результаті

встановлюються правила експорту й імпорту товарів і послуг, що безпосередньо торкаються інтересів споживачів, виробників і конкретних компаній.

Зараз глобальні інтереси, що є в багатосторонніх згодах СОТ, відтісняються на задній план інтересами національними та регіональними, у тому числі й втіленими у згодах трансконтинентальних.

Список використаних джерел:

1. Полякова В.В. Мировая экономика и международный бизнес/ В.В. Полякова, Р.К. Щетина. – Москва, 2006
2. Мартинов А.Ю. Світова організація торгівлі/ А.Ю. Мартинов, В.А. Смолій. – К.: Наукова думка, 2012.
3. Довгань В. Механізм регулювання суперечок в рамках СОТ та огляд торгової політики України/ В.Довгань. – Львів: Панорама, 2015
4. Гуляєв Г.Ю. Расширение конкуренции в условиях ВТО/ Г.Ю Гуляев. – Київ. 2014

ТИХОНСЬКА В.І.,

студентка 3 курсу

спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

ТРАНЗИТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В даний час глобалізація міжнародної торгівлі включає у себе всі сфери світового господарства особливо транспортний комплекс, який виступає головною сполучною ланкою між національним виробником і іноземним покупцем.

У зв'язку з активною участю України в інтеграційних процесах із зарубіжними країнами помітно зростають обсяги міжнародних перевезень вантажів транзитом по транспортним системам прикордонних регіонів. Завдання реалізації зовнішньоекономічного потенціалу країни обумовлює необхідність підвищення ефективності зовнішньоекономічного транзиту і має на увазі створення умов для максимально вільного пересування, надання транспортних та інших супутніх сервісних послуг в достатньому обсязі і на рівні міжнародних вимог.

Місце України на мапі світу забезпечує їй статус найбільшого транзитного держави. Разом з тим, існуючий потенціал залізниць і морських портів не реалізований повною мірою. У Національній транспортній стратегії України до 2030 року чітко вказані конкурентні переваги нашої країни в цій сфері і констатовано вкрай низький рівень їх використання. У Чорноморсько-Азовському регіоні, включаючи дельту Дунаю, функціонують 13 портів із загальним плановим вантажообігом близько 230 млн т на рік. У середині країни (по окремими експертними оцінками) - 2714,5 км водних судноплавних артерій.

Крім цього, Україна володіє розгалуженою мережею автомобільних доріг загального користування протяжністю 169,7 тис. км, а аналогічний показник для залізниць - 21 тис. км, сьогодні це найбільша залізнична мережа в Європі. Через територію України проходить ряд міжнародних транспортних коридорів: пан'європейські транспортні коридори №3, 5, 7 і 9, коридори Організації співробітництва залізниць (ОСЗ) №3, 4, 5, 7, 8 і 10, Транс'європейський транспортна мережа (TEN-T), коридор Європа-Кавказ-Азія (ТРАМЄКА). В даний час Україна володіє найбільшим в Європі показником транзитності (коефіцієнт - 3,75, Польща - 2,92), але використовує його не повною мірою [1].

Головна проблема нашої транспортної системи – її низька технологічна оснащеність і майже повна відсутність інфраструктури перевезень, внаслідок чого високі кількісні показники програють якісними параметрами прямих конкурентів. Ми втрачаємо свою конкурентоспроможність і не можемо забезпечити зростаючі потреби наших експортерів в

швидкі і дешеві виходи на зовнішні ринки. Рівень транспортних витрат у собівартості українських товарів часто доходить до 40%. Жоден з наших морських портів не входить до світового рейтингу топ-100 за показниками оброблених контейнерів. На мультимодальні перевезення вантажів в Україні припадає не більше 0,5% транспортного ринку, за цим показником наша країна відстає від держав - членів ЄС та інших розвинених країн світу в 20-30 разів. Транспортна галузь України становить лише 6,6% ВВП і забезпечує роботою 6,1% від загальної кількості зайнятого населення. Для такої країни, як Україна, це критично мало. Реальний потенціал галузі мав би забезпечувати створення 10-15% ВВП.

Але подальше збільшення цього індикатора можливе лише за умови створення в Україні глобальних торгових хабів. Якби в азовських морських портах Маріуполя і Бердянська були створені з ініціативи ОЧЕС і за участю Туреччини безмитні транзитні зони, Росія, з огляду на стратегічне значення для неї вільного судноплавства через Босфор, найімовірніше, не стала б блокувати рух торгових суден, які прямують в міжнародну вільну торговельну зону. Формування проукраїнського пулу системних міжнародних інвесторів сьогодні не менш важливо, ніж створення дипломатичного фронту і проукраїнської коаліції західних країн. Створення транзитних коридорів в парадигмі глобального світу - це транспортна задача, яку досить складно вирішити. Потрібні нові смисли, цікаві для інвесторів, і продумані концепції, захищені від зовнішніх і внутрішніх ризиків [2].

Нові можливості відкриваються перед Україною в рамках китайської концепції Нового шовкового шляху. Китай – експортоорієнтована країна, що приділяє неабияку увагу створенню зручних, швидких і надійних комунікацій по просуванню своїх товарів на ключові зовнішні ринки, наприклад США і ЄС. Створення транснаціонального транспортного коридору може скоротити шлях товарів з Китаю в Європу з 36 до 16 днів (в порівнянні з морським маршрутом). Мінус сухопутного коридору - необхідність перетину декількох державних кордонів і чіткої координації руху вантажів.

Також, треба враховувати потребу в складських терміналах і доглядових інспекційних комплексах. Але все це успішно мінімізується в рамках міжнародного співробітництва. Якщо з'явиться група країн, що синхронізують свою транспортну і митну політику, недолік сухопутного маршруту перетвориться в його конкурентну перевагу. Крім того, будівництво транспортних хабів, митних терміналів, промислових полігонів уздовж всього маршруту перевезення вантажів обіцяє країнам-учасникам багатомільярдні прямі інвестиції. Саме з цією метою Китай створив Фонд Шовкового шляху, який повинен сприяти просуванню китайських товарів і здійснювати інфраструктурні та портфельні інвестиції. Загальний розмір фонду - близько 40 млрд дол. У майбутньому він збільшиться в десятки разів, перш за все за рахунок пайових внесків країн Перської затоки. Крім того, в 2014 р. в Китаї був створений Азіатський банк інфраструктурних інвестицій (АБІ), вже успішно конкурує на регіональному рівні з Світовим банком. Учасниками цієї міжнародної фінансової структури вже стали десятки країн (практично вся Азія і найбільш розвинені держави ЄС). Інвестиційний та кредитний портфель банку в найближчі роки може скласти близько 100 млрд дол. Цей фінансовий проект багато експертів встигли назвати китайським аналогом МВФ. У недалекій перспективі за допомогою цього фінансового інструменту Китай планує створити Трансазіатську сферу спільних інтересів і мережу союзників. У такій моделі АБІ в найближчі роки цілком може стати основним міжнародним фінансовим донором для країн-учасниць. Членство України в цій структурі - ключ до успіху в реалізації глобальних транспортних проектів [4].

Представники бізнесу Херсонщини розробляють проекти нових транспортних зв'язків через Херсонський і Скадовський морські порти, відпрацьовується можливість організації поромних перевезень з Туреччини і країн Кавказу. Розрахункові обсяги перевалки тільки через вмираючий Скадовський порт можуть скласти від 300 до 500 тис. тон на рік. Успішна реалізація цих проектів дозволить ефективно зв'язати країни Азії з Центральною та Північною Європою. Організувати швидко, більш ніж в два рази, доставку надзвичайно затребуваних в ЄС полімерів, бавовни, цитрусових, спецій, сухофруктів і інших товарів. При цьому дане відгалуження дасть можливість раціонально формувати товарні потоки по території України,

що сприятиме її розвитку як транзитної держави, а також надаватиме якісний вплив на поліпшення економічного стану Півдня країни.[5]

Для ефективного розвитку держави важливою передумовою є підтримка вітчизняного товаровиробника. Для розвитку України як транзитної держави було б доцільно заснувати національну логістичну компанію, провести системні реформи на митниці, створити спільні економічні зони і території пріоритетного розвитку, мультимодальні логістичні центри, промислові полігони для великовузлового складання і сучасні інспекційної-доглядових комплекси, що дозволяють проводити митний перевірку без зупинки руху товарних поїздів. Зазначені інфраструктурні перетворення цілком можна здійснити за рахунок інвестицій і пільгових кредитів, але для цього Україна повинна запропонувати Китаю логістичну програму, якісні сервіси, держгарантії і надійний механізм захисту титулів власності іноземних інвесторів, в тому числі шляхом включення до відповідних угоди міжнародного арбітражного застереження. Не менш важлива реанімація судноплавства по Дніпру, тим більше що в контексті цього проекту цілком під силу створити промислово-логістичний кластер Білорусь-Чорне море, яка об'єднувала б не тільки дніпровський транспортний коридор і українські порти в Чорному морі, але і можливості суднобудування в класі суден "ріка-море". При відповідних системних стратегічних підходах напрацьований механізм об'єднання морського "Блакитного поясу" ЄС і китайського проекту "Один пояс - один шлях" може дати колосальний поштовх для розкриття транзитного потенціалу нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Міністерство транспорту та зв'язку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.mintrans.gov.ua>
2. Розпорядження про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Жангожа Р. Проект "Новий шовковий шлях" як чинник диверсифікації транснаціональних торговельно-економічних стосунків [Електронний ресурс] / Р. Жангожа // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 10. – С. 38–42.
5. Бурменко, Т.Д. Світовий ринок послуг: фактори і особливості розвитку. / Т.Д. Бурменко. // Проблеми світової економіки. - 2013. - №6.
6. Конференція ООН по торгівлі і розвитку. – [Електронний ресурс]- Режим доступу: www.un.org/ru/ga/unctad/

ФЕДОРОВ Е.В.,

аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет

ПРОТЕКЦІОНІЗМ ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

В умовах посилення ризиків розвитку світового господарства відбувається трансформація торговельних політик, які застосовують національні уряди, використовуючи різноманітні інструменти. Фактично, у світі спостерігається поширення прихованих форм протекціонізму, який реалізується на різних рівнях економічної політики. В умовах нестабільності та кризової фази світогосподарського розвитку відбувається посилення протекціонізму у реалізації зовнішньої політики, задля протидії яким держані органи управління багатьох країн світу стали більш активно впроваджувати явні та приховані

обмежувальні заходи, кількість яких постійно зростає (Baldwin R.,2009) [1].

Витоки протекціонізму розвиваються понад три сторіччя і пов'язані саме із визначенням впливу зовнішньоторговельної складової забезпечення національних інтересів. На відміну від меркантилізму у класичній теорії обґрунтовувались принципи вільної торгівлі шляхом використання абсолютних або порівняльних переваг національної економіки., оскільки обмежувальні заходи не сприяють зростанню багатства націй. Держава має гарантувати безпеку, яка, у свою чергу, має забезпечувати відповідні цінності у суспільстві (Baldwin, D. (1997: 15-22))[2], однак методи, якими національні уряди забезпечують національну безпеку, суттєво відрізняються.

Тривалий час питання: чи дійсно вільна економіка сприяє зростанню добробуту в країнах залишається дискусійним. На позитивну залежність рівня відкритості національних економік та їх економічного зростання вказують дослідження (Sachs J. D., Warner A. (1995), Dollar D., Kraay A. (2002)) [3], [4,с.18–23]. Про відсутність емпіричного підтвердження дійсної ефективності лібералізації торговельних режимів, що знаходяться в основі багатостороннього механізму звертає увагу (Rose A., 2002) [5]. Складність просування багатостороннього механізму регулювання торговельно-економічних відносин під егідою СОТ суттєво вплинула на пошук двосторонніх механізмів регулювання.

Поясненням цього може стати глибинний зв'язок між національними економічними інтересами та бажанням країн застосувати протекціоністські заходи та інструменти, оскільки саме національні інтереси формують складові та напрями реалізації регуляторної політики, важливим завданням якої стає забезпечення конкурентних переваг та захист національного виробництва. Її наслідком може стати формування нерівних умов по відношенню іноземного виробника (Watson W, Sallie J.,2013) [6]. Відповіддю на деформацію класичного кредо лібералізму «laissez-faire» стає ліберальний економічний патріотизм, дія якого спрямована на прагненнях: забезпечити більшу незалежність від ресурсів, що знаходяться поза контролем країни; досягнути диверсифікованої та збалансованої національної економіки як засобу покращення національного добробуту; забезпечити самостійне планування національного економічного розвитку в сучасних реаліях глобалізаційних процесів (Reznikova N., Panchenko V., Bulatova O.,, 2018:280) [7]. Окрім цього, характер безпекового розвитку країни визначається трьома складовими: економічною, соціальною, екологічною (Bulatova O., Hrybinenko O., Zakharova O., 2020) [8], відповідно, інструментарій протекціоністського захисту не обмежується економічними важелями.

Таким чином, у сучасних розробках протекціонізм розглядається і як обмеження торгівлі, і як певна дискримінація учасників міжнародних економічних відносин. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності сприяла економічному зростанню прогресивних економік, одночасно, саме вільна торгівля часто розглядається як один із факторів зростання нерівності у світі. Це вимагає застосування з боку країн цілеспрямованих політик, які забезпечать більш справедливий результати розподілу (Gunnella V., Quaglietti L.,2019)[9].

Задля забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національних виробників національні уряди все активніше застосовують різноманітні інструменти захисного, стимулюючого, дискримінаційного та рестрикційного характеру, що впливають на економічну активність. Поширення використання протекціоністських заходів, перш за все, пов'язано із нетарифними інструментами, у тому числі прихованого характеру, оскільки подальша лібералізація тарифних інструментів просувається вкрай повільно, а її потенціал вкрай незначний, що підтверджується активним застосуванням інструментів внутрішньої економічної політики – податків, державних закупівель, стандартів та норм екологічного, фіто-санітарного характеру тощо. Кількість нових державних інтервенцій щороку зростає Широкий інструментарій, що використовують національні уряди для забезпечення розвитку національних економік, конкурентоспроможності своїх виробників, стимулювання їх економічної активності визначає сутність сучасного неопротекціонізму, середовищем прояву якого може стати будь-яка сфера – науково-технічна, виробнича, інвестиційна, торговельна,

міграційна тощо. Гнучкість інструментів реалізації політики неопротекціонізму дозволяє зменшити асиметричний розподіл переваг від глобалізації та забезпечити адекватну реакцію на глобальні дисбаланси.

В умовах нової економічної реальності торговельні обмежувальні заходи активно застосовують, як розвинуті країни, так і країни, що розвиваються. Як результат, спостерігається посилення протекціонізму і як обмеження торгівлі, і як певної дискримінації учасників міжнародних економічних відносин задля досягнення диверсифікованої та збалансованої національної економіки, і який набуває нових форм і ознак.

Список використаних джерел:

1. Baldwin R. The Collapse Of Global Trade, Murky Protectionism, And The Crisis: Recommendations for the G20 / R. Baldwin, S. Evenett. – London: Centre for Economic Policy Research, 2009. – 103p.
2. Baldwin, D. A. (1997), “The concept of security”, Review of International Studies, 23, 5-26, available at: [http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20\(1997\)%20The%20Concept%20of%20Security.pdf](http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20(1997)%20The%20Concept%20of%20Security.pdf)
3. Dollar D., Kraay A. Growth is Good for the Poor. Journal of Economic Growth. 2002. Vol. 7. Issue 3. P. 195–225.
4. Sachs J. D., Warner A. Economic Reform and the Process of Global Integration. Brookings Papers on Economic Activity. 1995. No. 1. P. 1–118.
5. Rose, Andrew K. 2002. Do We Really Know that the WTO Increases Trade? NBER Working Paper no. 9273. Cambridge, MA: NBER (October).
6. Watson W. Regulatory Protectionism: A Hidden Threat to Free Trade / W. Watson, J. Sallie. — 2013. — Mode of access: <https://ssrn.com/abstract=2261174>
7. N. Reznikova, V. Panchenko. O.Bulatova The Policy of Economic Nationalism: from Origins to New Variations of Economic Patriotism // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. – :- Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. – Vol. 4 (2018) No. 4. – P.274-281
8. Bulatova O., Hrybivenko O., Zakharova O. Evaluation of demographic component of countries' economic security // Business, Management and Education. 2020. 18(2), p.307-330
9. Gunnella V., Quaglietti L., (2019) The economic implications of rising protectionism: a euro area and global perspective// <https://hbr.org/2019/12/what-happens-when-antitrust-and-protectionism-cycles-collide>

ЧЕРНИКОВ К.К.,

учень 9 класу

Загальноосвітня приватна школа «Привілегія»

м.Маріуполь

ОЦІНКА УЧАСТІ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Ситуація на ринку товарів та послуг в Україні упродовж останніх 19 років не мала постійного характеру та змінювалась у залежності з світовими подіями (Світова криза у 2008 році) та зовнішніми та політичними конфліктами (період 2013-2015 рр.) (рис. 1).

Після періоду росту на початку 2000-х років, у 2009 році видно різкий спад показників як експорту так і імпорту товарів (з 85,53 млрд. дол. США до 45,43 млрд. дол. США (імпорт) та з 66,95 млрд. дол. США до 37,9 млрд. дол. США (експорт)), пов'язаний з Великою економічною світовою кризою, що похитнула усі економіки світу; щодо експорту/імпорту послуг, характер змін

був тим же, але показники мали менші зміни – з 12,26 млрд. дол. США до 10,13 млрд. дол. США (експорт) та з 6,48 млрд. дол. США до 5,19 млрд. дол. США (імпорт). Далі економічна ситуація пішла на лад і за період 2009-2012 показник експорту зріс на 28,7 млрд. дол. США, а

показник імпорту на 37,17 млрд. дол. США. У періоді 2012-2015 років, через нестабільну політичну ситуацію в Україні та напружені стосунки з країнами-сусідами, показники знов набули характер спаду. Так у 2015 році загальний обсяг експорту становив 47,86 млрд. дол. США, а імпорту 43,04 млрд. дол. США. З 2016 року і до сьогоднішнього часу зберігається тенденція росту.

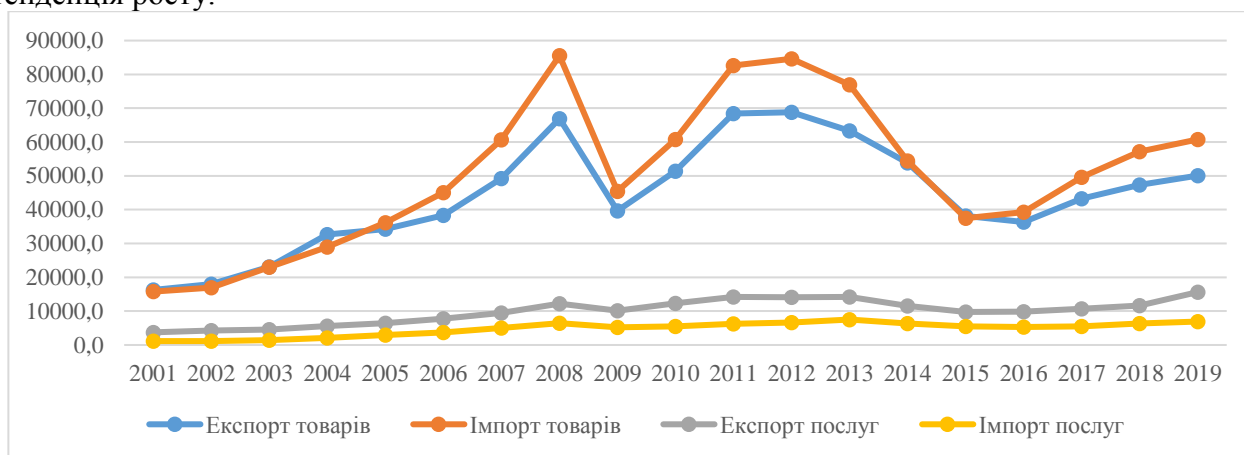

Рис. 1. Динаміка показників експорту та імпорту зовнішньої торгівлі товарами та послугами в Україні за 2001-2019 рр. (млн. дол. США) [3]

Аналіз показників зовнішньоторговельного сальдо показав, що з 2005 р. і до теперішнього часу (окрім 2015 року) Україна імпортує товарів більше, ніж експортує (вона є споживачем). Щодо послуг, то на даному проміжку часу і зараз ми є експортерами послуг, в основному це транспортні послуги (на аналізі структури торгівлі послугами за видами, це пункт розглянутий більш детальноше)

На основі аналізу показників динаміки експорту та імпорту продукції України на зарубіжний ринок та вищеписаних розрахунків зміни географічної та товарної структури зовнішньоторговельного обороту України, можна зробити декілька висновків:

- Наша країна на світовому ринку є імпортером (споживачем) товарів і ця тенденція зберігається і досі починаючи з 2005р., через неконкурентоспроможність вітчизняної продукції та невідповідність стандартам якості;
- Найбільш стабільною ситуація є у експорті-імпорті послуг, де показник експорту переважає імпорт у середньому у 1,5 разів, у більшості через те, що ми є транзитною країною, яка експортує транспортні послуги (51% від загального обсягу обороту послуг);

Станом на 2018 рік, найбільш активну торгівельну діяльність ми ведемо з країнами СНГ (20%), ЄС (16%) та Росією, незважаючи на політичні суперечки.

Через недосконалість державної політики щодо експорту та імпорту вітчизняний товаровиробник не може повністю реалізувати свою продукцію як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому. Ринок України наповнюється імпортними товарами, а на світовому ринку українська продукція не затребувана через невідповідність міжнародним стандартам якості. Про дисбаланс експорту та імпорту в державі свідчать статистичні дані: за 2019 рік обсяг імпорту перевищує експорт на 21,4% [3].

Нестабільна політична ситуація, скорочення числа підприємств спричинили за собою зниження рівня економічного розвитку України. Через військових дій на сході нашої країни припинили свою діяльність підприємства вугледобувної галузі і металургії.

В Україні не приділяється належна увага трудових ресурсів, які є ключовим елементом конкурентоспроможності. На даний момент в нашій державі спостерігається відтік кваліфікованих кадрів. Одна з причин цього криється в нестачі робочих місць, якими повинні забезпечуватися фахівці. Відсутність перспектив кар'єрного росту і неможливість поліпшення умов роботи змушують працівників виїжджати за кордон і застосовувати свої знання там.

Якість української продукції знаходиться під контролем виробників. Здебільшого, вони зацікавлені в отриманні більшого прибутку і менших витратах, що знижує якість продукції. Держава не контролює процес виробництва товарів.

Українські підприємці не приділяють належну увагу розробці ефективних конкурентних стратегій, які повинні враховувати особливості постійно мінливого світового ринку. Механізм управління конкурентоспроможністю підприємства не функціонує належним чином.

Інформаційне забезпечення українських підприємств ефективно функціонує в умовах глобальної електронної середовища. Підприємства України мають власні Інтернет-ресурси, через які здійснюють торгівлю. За допомогою Інтернету підприємці можуть дізнаватися інформацію про продукції конкурентів, про відгуки споживачів. Інформаційне забезпечення відіграє важливу роль у моніторингу процесів міжнародного ринку.

Рациональне використання конкурентного потенціалу вітчизняними підприємствами дає можливість державі управляти своїми перевагами на міжнародній арені. Таким чином, постійне підвищення конкурентоспроможності підприємства – запорука стабільного функціонування вітчизняної економіки.

Список використаних джерел:

1. Краснодєд Т.Л., Попова Т.В. Місце України на світовому ринку послуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/21_2019/06.pdf
2. Пенська І.О. Торгівельні орієнтири України на світових ринках [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://zt.knute.edu.ua/files/2013/2\(67\)/uazt_2013_2_3.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2013/2(67)/uazt_2013_2_3.pdf) Світовий ринок товарів та послуг : навч.-метод. посібник / Л.Л. Носач [та ін.]. – Харків : «Видавництво «Форт», 2014. – 295 с.
3. Статистичні дані Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

СЕКЦІЯ
РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ТА ВАЛЮТНИХ
ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА УЧАСТЬ КРАЇН НА СВІТОВОМУ
ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

БУЛАТОВА О.В.,

д.е.н., професор

МАРЕНА Т.В.,

к.е.н., доцент

Маріупольський державний університет

МІСЦЕ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ У СВІТОВІЙ
ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

Економіки країн Центральної та Східної Європи протягом не одного десятиліття проходили глибокі перетворення. У процесі ринкової трансформації фінансові сектори країн регіону зазнали основних структурних реформ, включаючи приватизацію, лібералізацію та залучення іноземного капіталу на національні фінансові ринки. Разом із тим, за показниками розвитку національних економік група країн ЦСЄ залишається високо диференційованою. Одинадцять з дванадцяти країн регіону (крім Албанії) є членами Європейського Союзу. Крім того, 5 країн (Естонія, Латвія, Литва, Словаччина, Словенія) є членами Єврозони. Безумовними лідерами регіону за загальним рівнем економічного розвитку вважаються Польща, Угорщина та Чехія. Водночас, статистика міжнародних організацій досі відносить фінансові ринки семи країн ЦСЄ (Албанія, Болгарія, Хорватія, Чехія, Угорщина, Польща, Румунія) до категорії ринків, що розвиваються. Емпіричний досвід функціонування фінансових ринків, що розвиваються, показує, що вони, як правило, характеризуються більшою волатильністю основних показників і більш високими ризиками здійснення фінансових операцій. Через непередбачуваність ситуації на фінансових ринках країн ЦСЄ вони є більш привабливими для спекулятивних операцій, ніж для довгострокових інвесторів.

Попри всі позитивні перетворення, якими характеризуються фінансові ринки країн ЦСЄ внаслідок їх глибокого реформування у перехідний період, країни групи не відіграють помітної ролі у перерозподілі фінансових ресурсів світу: питома вага цих країн у глобальних фінансових активах протягом 2007-2018 рр. коливалася у діапазоні 0,5-0,9%, у середньому складаючи близько 0,7% (для порівняння: частка країн ЦСЄ у світовому ВВП зменшилася з 2,3% у 2007 р. до 1,9% у 2018 р.). Відтак, частка країн ЦСЄ у світовому виробництві випереджає їх питому вагу у фінансових активах світу.

Рівень фінансового розвитку країн ЦСЄ також значно відстає від світових показників за індикатором фінансової глибини економіки, розрахованої як відношення фінансових активів до ВВП (рис. 1).

Довгий час фінансовий сектор відігравав другорядну роль у світовому господарстві та національних економіках, забезпечуючи платіжно-розрахункове та валютно-фінансове обслуговування інших секторів. Сьогодні ситуація кардинально змінилася: фінансові ринки перетворилися на самостійну ланку економічної системи, а фінансові операції часто здійснюються у відриві від угод з реальними активами. Унаочненням цього є зростання показників фінансової глибини світової економіки, яка в останні роки перевищує 400% (див. рис.1).

Поглиблення розриву між фінансовим та реальним сектором економіки свого часу стало однією з причин глобальної фінансової кризи і до цих пір слугує чинником розбалансування системи світового господарства. У цьому сенсі, відставання країн ЦСЄ за показником фінансової глибини від загальносвітового рівня фінансіалізації може навіть

розглядатися як свідчення меншої схильності цих країн до фінансових шоків через потенційно менші масштаби «мільних бульбашок».

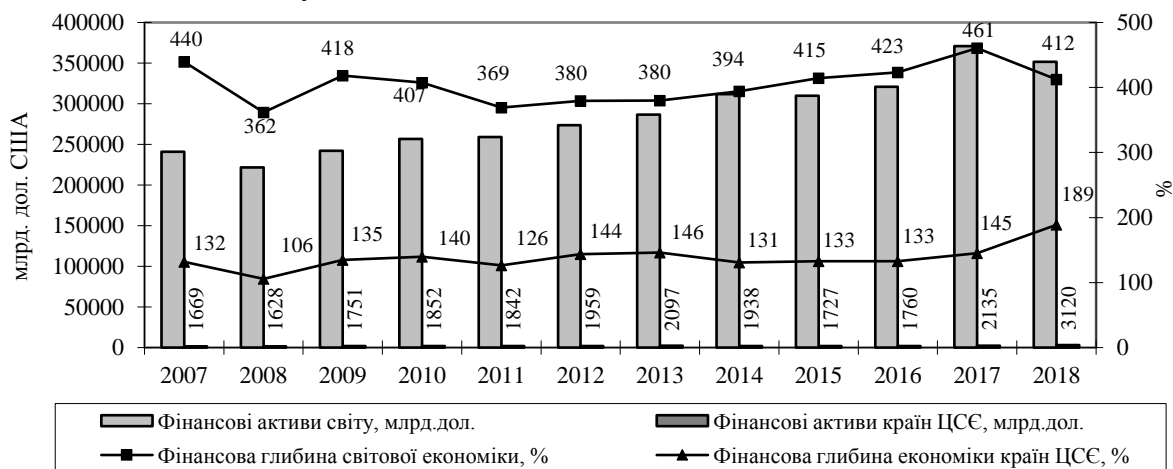

Рис. 1. Фінансова глибина світової економіки та економіки країн ЦСЕ у 2007-2018 рр.
Джерело: розраховано авторами на основі [1; 3-5]

З часів глобальної фінансової кризи, а також внаслідок зростання масштабів і неконтрольованості фінансових потоків відзначається загальне зростання невизначеності світової фінансової кон'юнктури. При цьому результати цього погіршення фінансових умов відчувають не тільки фінансові ринки країн, що розвиваються, які традиційно вважалися більш схильними до фінансових потрясінь, але й розвинуті фінансові системи. Більше того, відчутнішими були наслідки глобальної фінансової кризи саме для країн, фінансові сектори яких є більш інтегрованими до світової фінансової системи і відігравали у ній помітну системоутворюючу роль. Проте суттєвим недоліком систем економічної безпеки зазначених країн стала їх нездатність передбачити фінансовий шок такого масштабу і вчасно впровадити запобіжні заходи. У цьому контексті, достатньо низькі показники, що характеризують включення фінансових секторів країн ЦСЕ у світовий фінансовий ринок, можуть слугувати індикатором того, що вони є менш схильними до кризового «зараження», тим самим сприяючи забезпеченню їх економічної безпеки у частині її фінансової складової.

Разом із тим, глобалізація неоднаково впливає на зрушення у позиціях країн ЦСЕ у світовій фінансовій системі у розрізі окремих показників. У табл. 1 представлено дані щодо частки окремих країн ЦСЕ та зазначеної групи країн у цілому у світових показниках, що характеризують капіталізацію ринку акцій, обсяги боргових цінних паперів, розмір банківських активів та офіційні міжнародні резерви.

Таблиця 1

Місце країн ЦСЕ у світовій фінансовій системі у 2007 р. та 2018 р., %

Країна	Капіталізація ринку акцій		Боргові цінні папери		Банківські активи		Офіційні резерви	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018	2007	2018
Албанія	н/д	н/д	н/д	н/д	0,01	0,00	0,03	0,03
Болгарія	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,24	0,22
Хорватія	0,11	0,03	0,02	0,03	0,04	0,03	0,19	0,15
Чеська Республіка	0,14	1,43	0,11	0,20	0,10	0,09	0,48	1,17
Естонія	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01	0,05	0,00
Угорщина	0,07	0,04	0,14	0,11	0,10	0,05	0,33	0,22
Латвія	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,01	0,08	0,04
Литва	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,01	0,11	0,04
Польща	0,33	0,23	0,28	0,30	0,20	0,24	0,91	0,89
Румунія	0,05	0,05	н/д	н/д	0,05	0,04	0,55	0,35
Словаччина	0,01	0,01	0,03	0,06	0,04	0,05	0,26	0,03
Словенія	0,04	0,01	0,02	0,03	0,04	0,02	0,01	0,01
Всього за країнами ЦСЕ	0,80	1,83	0,62	0,77	0,66	0,57	3,24	3,15

Джерело: розраховано авторами на основі [1; 3-5]

Аналіз представлених у таблиці 1 даних, а також оцінка внутрішньорегіональної структури фінансових активів країн регіону дозволили зробити наступні висновки:

1. Країни ЦСЄ є значно диференційованими за рівнем фінансового розвитку. Найбільша частка фінансових активів регіону припадає на Польщу (середня питома вага країни у фінансових ресурсах регіону у 2007-2018 рр. становить близько 40%), Чехію (19%) і Угорщину (19%). Найменшим рівнем забезпечення фінансовими активами характеризуються Албанія (0,4%), Естонія (1,2%) і Латвія (1,5%). Середня частка інших країн регіону знаходиться у діапазоні 2-6%.

2. Неоднаковими є тенденції зміни позицій країн ЦСЄ на різних сегментах світового фінансового ринку. За аналізований період відбулося певне покращення позицій країн ЦСЄ на світовому фондовому ринку (питома вага капіталізації ринку акцій країн регіону у світовому показнику зросла з 0,8% до 1,83%) та незначне зростання частки країн у загальному обсязі боргових паперів (з 0,62% до 0,77%). Питома вага банківських активів країн регіону у світових банківських активах є майже незмінною, незначно знизившись з 0,66% до 0,57%.

3. З точки зору необхідності забезпечення міжнародної ліквідності як важливого показника фінансово-економічної безпеки держави позиції країн ЦСЄ є дещо кращими, порівняно із попередніми показниками: частка країн регіону у загальносвітових золотовалютних резервах протягом аналізованого періоду перевищувала 3%.

При цьому необхідно враховувати, що зрушення позицій країн ЦСЄ у світовій фінансовій системі, які відбуваються протягом останніх років, обумовлені як внутрішніми умовами розвитку фінансового сектору і відповідною внутрішньою динамікою індикаторів їх фінансового розвитку, так і загальним перерозподілом фінансових активів, що відбувається на світовому фінансовому ринку і супроводжується загостренням глобальної конкуренції за фінансові ресурси. Посткризова трансформація структури фінансових ресурсів у розрізі регіонів світу проявляється у суттєвому зменшенні ваги європейського регіону, до якого належать країни ЦСЄ, у розподілі глобальних фінансових активів. Так, загалом фінансові ринки європейського регіону у 2018 р. забезпечували близько 25% глобальних фінансових активів, тоді як у 2008 р. їх питома вага складала майже 41%.

Таким чином, за показниками питомої ваги країн Центральної та Східної Європи у глобальних фінансових активах країни регіону поки що не відіграють помітної ролі у перерозподілі фінансових ресурсів світу (хоча одночасно економіки країн регіону значною мірою залежать від іноземних інвестицій); причому ці показники є нижчими порівняно із місцем країн ЦСЄ у світовому виробництві. Цей факт, однак, не може розглядатися лише як недолік фінансового сектору зазначених країн, але й, з іншого боку, формує меншу їх схильність до кризового «зараження», сприяючи забезпеченню їх економічної безпеки. Рівень фінансового розвитку регіону також відстає від показників фінансіалізації світової економіки. Разом із тим, відносно невисокі показники фінансової глибини країн ЦСЄ свідчать про меншу схильність національних економік до утворення у фінансовому секторі «мільних бульбашок» і відповідно до фінансових шоків. Тим більше, що частка країн регіону у світових золотовалютних резервах перевищує 3%, таким чином, випереджаючи показники їх питомої ваги у фінансових активах і забезпечуючи міжнародну ліквідність країн.

Список використаних джерел:

1. Debt securities statistics. Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/statistics/secstats.htm?m=6%7C33%7C615>
2. Financial Market: CEIC Data. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicators>
3. The Global Economy: Business and economic data for 200 countries. URL: <https://www.theglobaleconomy.com>
4. UNCTADstat. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>
5. World Economic Outlook Database. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>

НАСЛІДКИ СТИМУЛЮЮЧОЇ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В КОРОТКОСТРОКОВИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ВИМІРАХ

Бюджетно-податкова політика, теоретично обґрунтована Кейнсом, була вперше успішно застосована на практиці Рузвельтом в рамках програми «Нового курсу» в часи Великої депресії в США. Її було розроблено з метою подолання економічних труднощів, зумовлених кризовими явищами, а також для уникнення деяких майбутніх ринкових невдач і забезпечення ефективності та соціальної справедливості там, де ринок не здатен саморегулюватися [1].

Бюджетно-податкова політика - це урядовий вплив на економіку через оподаткування, формування обсягу і структури державних витрат з метою забезпечення належного рівня зайнятості, запобігання й обмеження інфляції та згубного впливу циклічних коливань [2].

Бюджетно-податкова політика є частиною фінансової політики держави, яка найкраще відображає суспільні інтереси та їх пріоритетність. З одного боку, фінанси опосередковують рух реально створеного валового внутрішнього продукту, а з другого – вони можуть виступати чинником стимулювання або сповільнення економічного зростання [1].

Цілями бюджетно-податкової політики в Україні з позицій наявних економічних проблем та здійснюваних нині перетворень є:

- стабілізація економіки та орієнтація на економічне зростання;
- стимулювання розвитку пріоритетних сфер діяльності та структурних перетворень;
- досягнення різкого структурного зрушення економічних пропорцій на користь тих виробників, які працюють безпосередньо на задоволення потреб населення;
- стримування інфляційних процесів;
- забезпечення достатніх надходжень до бюджету для фінансування невідкладних соціальних програм;
- створення найсприятливіших умов для стимулювання ділової інвестиційної активності.
- перерозподіл фінансових ресурсів держави з метою бюджетного вирівнювання регіонів тощо.

Державний бюджет відіграє важливу роль у перерозподілі ресурсів відповідно до суспільних інтересів. В умовах ринкової нестачі фінансових ресурсів для ефективнішого їх розміщення застосовується, як правило, високий ступінь перерозподілу коштів, тимчасом як у розвинутій ринковій системі практикується зменшення рівня оподаткування підприємств, передавання приватним інститутам функцій соціального захисту. Ефективність бюджетно-податкової політики може бути оцінена за ступенем виконання нею належних функцій. З огляду на це вона має розглядатися, по-перше, з точки зору виконання державного бюджету — фіскальна ефективність, а по-друге — з точки зору впливу на соціально-економічну динаміку в країні — стратегічна ефективність [3].

Найбільш застосовуваним та ефективним підходом для емпіричного аналізу взаємозв'язків між бюджетно-податковою політикою та економічним розвитком є побудова та реалізація на реальних даних макроекономічних моделей

За Менк'ю, макроекономічні моделі доречно класифікувати за періодами часу, стосовно яких їх зазвичай застосовують: довготривалий, довгостроковий та короткостроковий періоди.

Довгостроковий період ґрунтується на класичній теорії грошей та класичній теорії відкритої економіки, що припускає гнучкість цін на ресурси і продукти. Для

короткострокового періоду характерні негнучкі ціни, тому капітал та праця іноді використовуються у виробництві не повністю.[1]

Згідно з макроекономічною теорією під час економічної кризи доцільно збільшувати державні витрати (якщо фіскальна політика спрямована на розширення державного сектора) або знижувати податки (якщо фіскальна політика має за мету скорочення державного сектора).

Якщо зниження податків дає незначний стимулюючий ефект, що проявляється у довгостроковій перспективі, то збільшення державних витрат зумовлює сильні стимулюючі наслідки у короткостроковому періоді. Під час буму з метою стримування інфляційного піднесення відносно м'яким обмежувальним заходом є збільшення податків, а також зменшення витрат задля швидкого зниження рівня інфляції [4].

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) у звіті «Відновлення та реформа» за 2010 р. виокремлює політику фіскального пристосування (fiscal adjustment), політику фіскальної консолідації (fiscal consolidation) та політику фіскальних стимулів (fiscal stimulus) [5].

Сучасний етап може бути визначений як етап бюджетної консолідації, який розпочався дискусіями з приводу того, що ефективніше – політика, заснована на жорстких правилах та законах, або політика, що проводиться в залежності від конкретних обставин. Прихильники першого підходу (нобелівські лауреати 2004р. Ф. Кюдланд і Е. Прескотт) його перевагами бачать жорсткі правила, здатні виправити помилки в діяльності демократично обраних органів державної влади, які під тиском електорату схильні здійснювати державні видатки, що перевищують доходи, збільшуючи державний борг та обмежуючи можливості економічного зростання. Прихильники другого підходу, зокрема Г. Манків, вважають, що жорсткі правила унеможливають здатність економічної політики оперативно реагувати на порушення економічної стабільності. Практична значущість теоретичних дискусій викликана побічними ефектами, які виникли при проведенні економічної політики, спрямованої на подолання кризи 2008-2009рр.

Реакція урядів різних країн на світову фінансово-економічну кризу була схожою: здійснювалася підтримка та стимулювання економіки в цілому та окремих секторів. Стимулююча бюджетно-податкова політика передбачала фінансову допомогу компаніям, що найбільше потерпали від кризи; здійснення інвестицій, зокрема в інфраструктурні проекти; стимулювання сукупного попиту; зниження податкового тиску; програми підвищення зайнятості [2].

Бюджетно-податкова політика здійснює як фіскальну, так і регулюючу та стимулюючу функції, забезпечуючи водночас як економічну спроможність держави виконувати покладені на неї функції, так і регулювання економічних процесів у державі та напряду розвитку економічної системи. Шляхи її застосування залежать від економічних умов, в яких перебуває економічна система певної країни, та цілей, поставлених перед урядом, що приймає відповідні рішення [1].

Список використаних джерел:

1. Ірина Лук'яненко, Марія Сидорович: «Бюджетно-податкова політика України: нові виклики» 2014. – 10-14 с.
2. Базілінська О. Я. Макроекономіка : навчальний посібник / О. Я. Базілінська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
3. Куценко Т.Ф. Бюджетно-податкова політика: навчальний посібник — К.: КНЕУ, 2006. – 9-15 с.
4. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підруч. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2004. – С. 721.
5. EBRD [Electronic resource] : web-site. – Electronic data and program. – EBRD Transition Report 2010 : Recovery and Reform

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У ПОДОЛАННІ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

На даний момент Україна перебуває в умовах нестабільної політичної ситуації, особливо під час всесвітнього оголошення пандемії. Але це не єдиний фактор, що привів країну в нинішній стан. Військові дії на сході України значно погіршили ситуацію в країні, що призвело до затяжної економічної кризи. Наслідком є погіршення показників в усіх напрямках – зменшення рівня життя населення, падіння об'ємів виробництва, зниження інвестиційної діяльності або зовсім переливання грошей інвесторів в іншу країну, підвищення рівню безробіття та інфляції.

Саме проблеми зайнятості та безробіття населення на сучасному етапі ринкових перетворень набувають першорядного значення. Нинішня ситуація активізувала вивільнення робочої сили. Зростаюче напруження у сфері зайнятості має тенденцію до подальшого загострення і спонукає до необхідності здійснення ефективних заходів щодо працевлаштування незайнятого населення.

Влада протягом майже усього періоду ринкової трансформації реалізує відверто спрощену політику на ринку праці, яка в основному зводиться, образно кажучи, до боротьби з безробіттям, що було підтверджено Прем'єр-міністром України В. Гройсманом в квітні 2016 р. Треба підкреслити, що зовнішньо ця «боротьба» має дуже успішний характер, адже рівень безробіття за його виміром за методологію Міжнародної організації праці (далі – МОП) серед населення віком 15–70 років насправді багато років є одним з найнижчих в Європі, що створює видимість благополуччя і дає підстави віднести проблему зайнятості до другорядних. Але до небаченої частини треба віднести апріорну недосконалість методології МОП для українських умов (зокрема, викликає сумніви доцільність включення при вимірі зайнятості і безробіття молоді віком 15–20 років, де переважають школярі, студенти і учні ПТУ, а також віднесення до зайнятих громадян тих, хто мав оплачувану роботу лише одну годину протягом тижня); неможливість за результатами обстеження відокремити осіб, зайнятих у зареєстрованому і тіньовому секторах економіки; повна відсутність інформації щодо стану зайнятості у містах і районах, зовнішньої трудової міграції тощо.

І хоча норми Закону України «Про зайнятість населення» вимагають від державних органів реалізовувати активну соціально-економічну політику шляхом проведення: податкової, кредитно-грошової, інвестиційної, бюджетної, соціальної, зовнішньоекономічної, інноваційної політики [1], в Україні державна політика зайнятості в основному зводиться до питань діяльності Служби і міністерства соціальної політики. Результати аналізу свідчать, що стан зайнятості не пов'язується із складовими макроекономічної політики, інвестиційною, кредитно-грошовою, зовнішньоекономічною, податковою і бюджетною політикою. В уявленні можновладців, а звідси – в урядових документах не враховується головне – необхідність ресурсів, які потрібні для розв'язання вузлових проблем ринку праці, здійснення активної політики зайнятості.

Існуюча система державного регулювання ринку праці у своїй основі спирається на різні методи впливу на перебіг на ньому подій. У загальному вигляді їх досить довго намагалися поділяти на адміністративні та суто правові, хоча адміністративні методи не можуть бути ефективно застосовані без підведення під них нормативно-правової бази. У переважній більшості наукових праць, присвячених даній проблематиці, вже не робиться поділу таких методів на адміністративні та правові.

Кабінетом Міністрів України 24 грудня 2019 року було прийняте розпорядження №1396-р «Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері

зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року».

Основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року (далі – Основні напрями) є комплексним документом, який охоплює увесь спектр проблем зайнятості населення, що потребують нагального розв'язання, та формує стратегічне бачення щодо напрямів соціально-економічного розвитку країни. Вони визначають як основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, так і пріоритетні завдання державної політики за кожним напрямом її реалізації [2].

Реалізація державної політики у сфері зайнятості населення до 2022 року здійснюватиметься за такими основними напрямами:

- розвиток національної економіки як основи для забезпечення продуктивної зайнятості та створення нових робочих місць;
- стимулювання розвитку підприємництва та самозайнятості;
- забезпечення створення гідних умов праці та детінізація відносин у сфері зайнятості населення;
- розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти та забезпечення створення умов для професійного навчання впродовж життя;
- забезпечення розвитку інклюзивного ринку праці. Сприяння зайнятості молоді;
- реформування державної служби зайнятості та забезпечення інноваційного розвитку послуг на ринку праці;
- забезпечення реалізації ефективної державної політики у сфері трудової міграції. [3].

Отже, можна зробити висновок, що хоч держава і намагається вирішувати проблеми на ринку праці, вдається це не дуже вміло. До 2019 року результати дії державної політики мали успішний характер за методологією МОП, але насправді ситуація була досить поганою, тому що реально оцінити український ринок праці за методологією МОП неможливо. В Україні державна політика зайнятості в основному зводиться до питань діяльності Служби і міністерства соціальної політики. Результати аналізу свідчать, що стан зайнятості не пов'язується із складовими макроекономічної політики, інвестиційною, кредитно-грошовою, зовнішньо-економічною, податковою і бюджетною політикою.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс] – режим доступу <https://www.rada.gov.ua/>
2. Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019-%D1%80>
3. Ярорва Л. Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. Електронне наукове фахове видання. – № 10, 2016. – С. 752-755

КУЛЄШОВА А.А.,

студентка 2 курсу

спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Валютне регулювання — це регламентація державою міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій. Управління валютним курсом є досить складним і

багатогранним процесом, який притаманний будь-якій економічній системі, оскільки з проблемами встановлення рівноважного валютного курсу, його непередбачуваними коливаннями та негативним впливом на економічну ситуацію стикаються як розвинуті країни, так і країни з трансформаційною економікою. Розв'язання даних проблем є завданням валютно-курсової політики – конкретним напрямком валютної політики, яка в свою чергу є складовою грошово-кредитної політики і включає ряд інструментів для своєї реалізації, серед яких важливе місце управління золотом валютними резервами[1].

Гривня випускається монетним двором НБУ. На її вартість впливають попит і пропозиція. Кількість грошей в обороті в країні повинна відповідати кількості товарів і послуг, які купують люди. Наприклад, якщо країна на день купує 100 буханок хліба по 2 грн, то економіці потрібно 200 грн на рахунках. Але якщо виявиться, що є тільки 80 буханок замість потрібних 100, то починається інфляція – купівельна спроможність гривні почне падати, а хліб подорожчає до 2,5 грн (якщо люди використовують всі гроші тільки на покупку товарів), тому що попит перевищить пропозицію.

Так і з курсом: якщо в країні багато гривні, але мало долара, то курс гривні знижується, і навпаки. Тому інфляція сильно впливає на курс: якщо гривня дешевшає щодо товарів, то вона дешевшає і до світових валют, якщо там інфляція нижче, ніж в Україні. А вища інфляція компенсується балансом попиту-пропозиції валют. Тобто, якщо в Україні буде багато доларів, ціна на них знижуватиметься, як це було 2005-2007 рр. З-за кордону до нас заходило багато валюти для кредитування. А коли потік валюти припинився, а торговий баланс був мінусовим – нацвалюта знецінилася [2].

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют

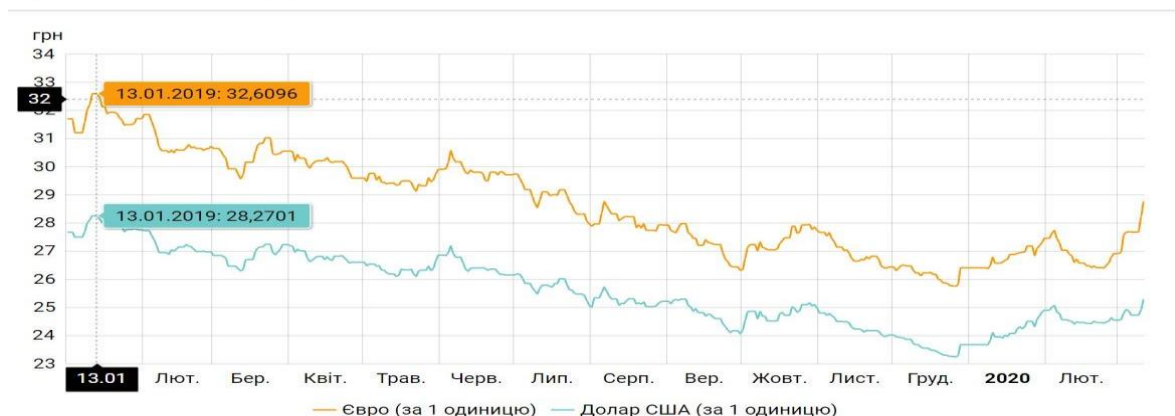

Рис.1. Динаміка офіційного курсу гривні щодо іноземних валют 2019-2020 рр. [3]

Національний банк України для регулювання валютного курсу в своїй практиці використовує різні інструменти валютного регулювання. Основними виконавчими органами валютного регулювання та контролю виступають центральні банки, міністерства фінансів, спеціальні державні установи. Головним виконавчим органом управління є Національний банк. Інструменти валютного регулювання поділяються на дві підгрупи прямого впливу та опосередкованого впливу (в деяких джерелах поділяються на прямої дії та непрямой дії). Одним з основних інструментів валютного регулювання в Україні є девізна політика. Девізна валютна політика це політика регулювання валютного курсу шляхом продажу чи купівлі іноземної валюти. Національний банк здійснює девізну політику на підставі регулювання курсу національної грошової одиниці до іноземних валют шляхом купівлі та продажу валюти на центральних ринках. Основною формою реалізації девізної політики є управління валютними резервами (диверсифікація). Девізна політика включає наступні інструменти регулювання валютного курсу:

- валютна інтервенція;
- управління валютними резервами;
- девальвація та ревальвація валют;

– регулювання режиму валютного курсу.

Таким чином, інструменти валютного регулювання являють собою сукупність методів, за допомогою яких здійснюється вплив на валютний курс шляхом виконання спеціальними державними органами своїх повноважень у сфері валютного регулювання і контролю. Сучасні тенденції використання тих чи інших інструментів валютного регулювання в Україні, свідчать про те, що більш дієвим та найбільш значущим інструмент є управління золотовалютними резервами. Стійкість національної валюти досягається лише при комплексному застосуванні валютних резервів та інструментарію валютного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Державне регулювання валютного курсу в сучасних економічних умовах. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3392/1>
2. Почему доллар растет: прогнозы для Украины. URL: https://finance.24tv.ua/ru/pochemu_padaet_dollar_evro_v_ukraine_prognoz_chno_budet_s_kursom_valjut_n1109327
3. Доллар повернувся до значень вересня: динаміка курсу за рік. URL: <https://ukranews.com/ua/news/689107-dynamika-kurs-valyut-nbu-yak-zminyuvavsya-kurs-gryvni>
4. Міністерство Фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
5. Курс гривны в октябре: прогнозы экспертов: <https://kurs.com.ua/novost/220519-kurs-grivni-v-oktjabre-prognози-akspertov>
6. Курс гривны в октябре: прогнозы экспертов Велике розбирання теми: як працює курс валют. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/finance/bolshaya-razborka-temy-kak-rabotaet-kurs-valyut-1112234.html>
7. Банкиры объяснили, почему сейчас НБУ не выгодно укрепление национальной валюты. URL: <https://strana.ua/news/196812-nazvany-prichiny-pochemu-natsbanku-ne-vygodno-ukreplenie-hrivni.html>

КУЧИНСЬКА А.С.,

студентка 2 курсу

спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦІНОВИХ ІНДЕКСІВ У МАКРОЕКОНОМІЧНИХ РОЗРАХУНКАХ

Найважливішою макроекономічною проблемою є забезпечення низького рівня інфляції і стабільного рівня цін в економічній системі. Для її вирішення необхідний показник, що дозволяє відображати рівень цін в економіці. Таким показником є індекс цін.

Індекс цін - статистичний показник, який застосовується для вимірювання динаміки цін у часі та просторі, представляє відносну величину. Під індексами цін розуміють зміни цін на окремі товари та послуги або економічно визначені групи товарів та послуг за прийняті періоди часу.

Індекси цін розрізняють згідно базовим об'єктам для розрахунку. До них відносяться:

- індекс споживчих цін;
- промисловий індекс цін;
- індекс зовнішньої торгівлі;
- індекс – дефлятор.[1]

Всі індекси цін використовуються для відстеження змін цін і тарифів на ринку, а також для вивчення його кон'юнктури та розрахунку рівня життя і впливу динаміки цін на нього.

Будь яка національна економіка прагне до стабільних цін, тому що від рівня цін залежить економічна поведінка суб'єктів господарювання, швидке зростання цін призводить

до економічного безладдя. Зростання загального рівня цін означає в країні інфляцію.[2] При розрахунку індексів цін отримують фактичний індекс і індекс середніх цін. Фактичний індекс показує абсолютне відхилення рівня цін, а індекс середніх цін враховує питому вагу кожного товару в репрезентативній вибірці, коригуючи не тільки рівень цін, але і його структуру.

Динаміку всіх цін або загального рівня цін визначають за допомогою індексів цін — індексів Леспейреса, Пааше та Фішера.[2]

Дефлятор ВВП показує, яким чином змінилися ціни товарів і послуг, що входять в підрахунок ВВП, в поточному періоді в порівнянні з базовим (або попереднім). Дефлятор ВВП розраховується за методом Пааше.[3] Отже, індекс Пааше визначається як відношення вартості товарів та послуг у цінах поточного року, що входять до складу ВВП поточного року, і вартості товарів та послуг у цінах базового року, що входять до складу ВВП поточного року та обчислюється за формулою:

$$I\pi = \frac{\sum P_1 Q_1}{\sum P_0 Q_1}, \quad (1.1)$$

де P_1, P_0 — ціни відповідно в поточному й базовому періодах;

Q_1 — обсяг виробництва в розрахунковому році.

При побудові цього індексу цін індексованою величиною є ціна, а кількість проданих товарів – це вага, яка фіксується на рівні звітного періоду. Різниця між чисельником і знаменником цього індексу показує реальну економію, яку отримує населення в разі зниження цін, або додаткові витрати, якщо ціни зростуть.[4]

Індекс цін Леспейреса показує, як змінився рівень цін упродовж певного проміжку часу, якщо структура виробництва й споживання не змінилася. Отже, цей індекс не враховує змін у виробництві й споживанні, пов'язаних із науково технічним прогресом.[2] Він обчислюється наступним чином:

$$I\tau = \frac{\sum P_1 Q_1}{\sum P_0 Q_0}, \quad (1.2)$$

де P_1, P_0 — ціни відповідно в поточному й базовому періодах;

Q_0 — обсяг виробництва в базовому періоді.

Індекс споживчих цін (ІСЦ, або СРІ) характеризує зміну цін по колу споживчих товарів і послуг, що входять до споживчого кошика типового домогосподарства даної країни. ІСЦ розраховується за методикою Леспейреса, де як ваги виступають кількісні показники базового періоду.[3] Індекс споживчих цін дорівнює:

$$I\text{СЦ} = \frac{\sum P_1 Q_k}{\sum P_0 Q_k}, \quad (1.3)$$

де P_1, P_0 — ціни відповідно в поточному й базовому періодах;

Q_k — споживчий кошик товарів і послуг.

Що входить до споживчого кошика? Як правило, товари та послуги, які статистичні служби включають в споживчий кошик в тій чи іншій країні, відображають типовий профіль покупок середнього домогосподарства.[3] В Україні при обчисленні ІСЦ враховують понад 60 найменувань товарів та послуг.

Індекс Пааше дещо занижує рівень інфляції, оскільки не враховує асортиментні зрушення в поточному періоді щодо базисного. Індекс Леспейреса завищує рівень інфляції, тому що не враховує ефект заміщення дорогих товарів на аналогічні дешеві товари. Щоб усунути ці розбіжності, пропонується застосовувати індекс І. Фішера, який обчислюється як середнє геометричне значення індексів Леспейреса і Пааше:

$$I\varphi = I\pi * I\tau, \quad (1.4)$$

В теорії макроекономіки розглядалися позитивні сторони і недоліки кожного індексу, але явні переваги якогось з них не були визначені. Обидва індекси (індекс Пааше та індекс Леспейреса) призначені для вимірювання вартості життя. На практиці відмінності між ними не дуже значні, обидва відображають однакову тенденцію в динаміці цін. Коли ціни на різні

товари змінюються неоднаково, індекс Леспейреса характеризує більш суттєве зростання вартості життя, ніж індекс Пааше. Це пояснюється тим, що індекс Леспейреса (розрахований для фіксованого кошика) не може враховувати заміну дорогих товарів на дешевші. А індекс Пааше відображує можливість взаємозаміщення товарів.[2] Індекс цін Фішера позбавлений будь-якого економічного змісту. В силу складнощів розрахунку і труднощів економічної інтерпретації використовується досить рідко (наприклад при обчисленні індексів цін за тривалий період часу для згладжування значних змін).

Використання різноманітних індексів цін дозволяє визначати макроекономічну політику, зробити необхідні розрахунки впливу інфляції на рівень життя, здійснювати відповідні поправки величин трансфертних виплат, а також зіставляти динаміку інфляції різних галузей та регіонів економіки [1].

Список використаних джерел:

- 1."Индексы цен. Виды и методы расчета". URL: https://mir-fin.ru/indeks_cen.html (дата звернення: 28.10.2020).
- 2.П.В.Круш, С.О. Тульчинська "Макроекономіка": Методи вимірювання ВВП, Цінові індекси, 2008. - с 54-56.
- 3.Розанова Н.М. "Макроекономіка": Індикатори стану макроекономічного середовища, Цінові показники макроекономіки, Індекси цін, 2013.
4. П.В.Круш, О.В.Клименко "Інфляція: суть, форми та її оцінка": Інфляція, її види, причини та наслідки, Індекси цін та їх використання для характеристики інфляції.

ФОМИЧОВА І.О.,

студентка 2 курсу

спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

ПРОБЛЕМИ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ГРОШОВО-ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Грошово-фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані грошові фонди. Фінансова система охоплює грошові відносини між державою і підприємствами та організаціями, державою і населенням, між підприємствами і всередині них [1].

На сьогоднішній день фінансова система України, характеризується наявністю багатьох проблем, що поглиблюють економічну нестабільність та соціальні конфлікти до яких приєдналася політична нестабільність, гальмування економічних, фінансово-кредитних, правових та суспільних реформ. Свій вклад в ситуацію вносять військові дії на Сході та тіньова економіка, що приховує справжній економічно-фінансовий стан підприємств усіх форм власності. Крім того вище зазначені фактори доповнюються епідемією коронавірусу, що охопила світ, та фінансовою кризою, що насувається, до якої саме і призвела пандемія. [2]

Також слід визначити неефективну систему державного регулювання, що унеможливує сталість її розвитку. Також, невід'ємною частиною фінансової нестабільності є заборгованість з виплати заробітної плати працівникам, яка представляє собою суму своєчасно не виплаченої заробітної плати всім категоріям працівників: штатним працівникам, особам, які не перебувають в обліковому складі підприємства – сумісникам і працюючим за договорами, а також звільненим працівникам. Ця сума включає всі нарахування в грошовій і натуральній формах з фонду оплати праці (за винятком обов'язкових утримань), строк виплати яких минув до кінця місяця, у якому вони повинні бути виплачені. На рисунку 1 наведено дані як змінилася заборгованість заробітної плати у 2020 році, порівняно з 2019.

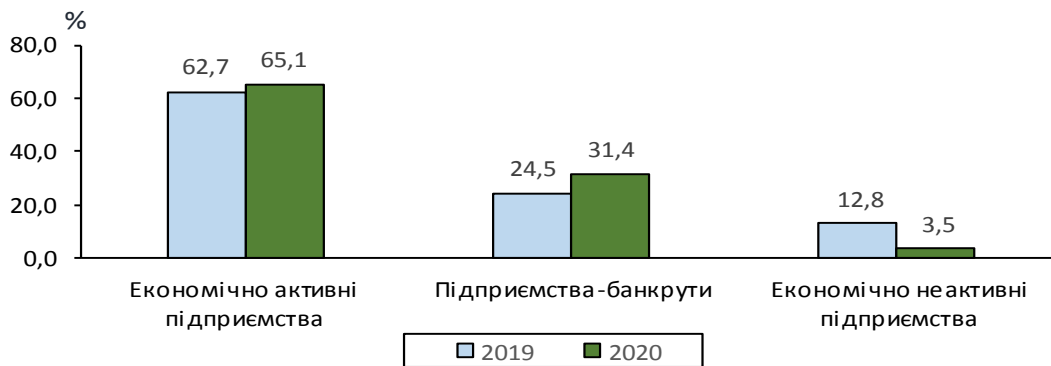

Рис.1. Структура заборгованості з виплати заробітної плати на 1 жовтня 2019–2020 років (у % до загальної суми)

Крім цього, однією з основних проблем нестійкості фінансової системи України є відсутність належного державного контролю. Дефіцит належного контролю призвів до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. Має місце не збалансованість місцевих та державних бюджетів, не досягнута самодостатність у фінансах окремих регіонів країни та галузей економіки, а також не дотримання економічної безпеки держави [3].

Наступною проблемою на сьогодні для України залишається незбалансованість у видатках та доходах бюджету, а також значне зростання державної заборгованості та нерациональний розподіл витрат [4].

Забезпечення стабільного соціального й економічного розвитку в Україні вимагає термінового впровадження структурних реформ, спрямованих на модернізацію вітчизняної економіки, з метою реалізації нових конкурентних переваг, які виникли у результаті активних структурних зрушень світової економічної системи. Виконати це завдання можливо лише в умовах фінансової стабільності, коли вітчизняна фінансово-кредитна системи здатна ефективно виконувати свої функції, забезпечуючи ефективний розподіл ресурсів та нормальний перебіг економічних і фінансових процесів в країні.

В умовах розвитку та поширення глобалізаційних процесів категорія «фінансова стабільність» потребує ґрунтовного аналізу. Крім економічного трактування, термін «фінансова стабільність» потребує також чіткого законодавчого визначення із закріпленням у відповідних регулятивних документах, зокрема нормативних актах та звітах Національного банку України. У стадії розробки знаходяться методики аналітичної оцінки фінансової стабільності та ранньої діагностики ризиків виникнення фінансових криз.

Крім того, вище зазначеного, також слід навести в якості прикладу, основні проблеми, що були наведені представниками МВФ під час візиту в Київ восени минулого року. Так вони виділяють: «ВВП на душу населення в Україні все ще дуже низький - всього 20% від середнього по ЄС, що є другим найнижчим рівнем серед всіх країн Центральної та Східної Європи» [4].

Зростання економіки стримується слабкою діловим середовищем - з недоліками в правовій базі, повсюдної корупцією і значними частинами економіки, в яких домінують неефективні державні підприємства або олігархи, - стримують конкуренцію і інвестиції.[5]

Таким чином, можна зробити висновок, що у сучасних умовах Україна об'єктивно потребує реалізації програми фінансового оздоровлення держави, розробці ряду стабілізаційних заходів щодо запобігання негативним наслідкам від фінансової криз, що насувається [6].

Список використаних джерел:

1. Когут Ю. М. Сучасні проблеми, та шляхи вдосконалення фінансової системи України - Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, Випуск 28, частина 1 2019р – с.153-158

2. Коваленко В.В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України / В.В. Коваленко // ScienceRise. – 2015. – № 2(3). – С. 43–46.
3. Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення: монографія/ М.І. Карлін, Ю.В. Шулик, А.В. Кулай та ін.; за ред. д.е.н. проф. М.І. Карліна. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 364 с
4. Стратегія розвитку України «Україна 2020: стратегія національної модернізації». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/lawsshow/5/2015/>
5. Мейш А.В., Лисак О.М. Перспективи розвитку фінансової системи України - Вісник Хмельницького національного університету 2019, № 1 - с.70-74
Заява МВФ від 27 вересня 2019р от миссии в Украине №19\356 - URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/09/26/pr19356-ukraine-imf-staff-concludes-mission>

ЧЕНТУКОВ Ю.І.,
д.е.н., професор
ШАБЕЛЬНИК Т.В.,
д.е.н., доцент
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

На сучасному етапі глобалізаційних перетворень кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. у світовій фінансовій системі та міжнародних фінансових ринках відбуваються зрушення, які набувають характеру закономірностей. До найбільш впливових та суттєвих зрушень, що виступають проявами глобальних фінансових трансформацій, віднесено: підвищення рівня фінансової глибини світової економіки; розвиток глобальної фінансової кризи і високі ризики її повторення; загальне погіршення фінансових умов функціонування світового господарства, зростання невизначеності світової фінансової кон'юнктури; зростання нерівномірності у просторовому розподілі глобальних фінансових активів внаслідок загострення конкурентної боротьби за фінансові ресурси; нестабільність структури фінансових активів світу за типом фінансових інструментів; загострення проблем зовнішньої заборгованості країн; зростання гетерогенності стану міжнародної ліквідності країн і їх забезпечення офіційними золотовалютними резервами; зростання масштабів операцій в межах нелегальної міграції капіталу тощо.

Країни Центральної та Східної Європи сьогодні виступають невід'ємною складовою європейської спільноти розвинутих економік, а з іншого боку, - фінансові ринки цих країн є не надто інтегрованими до світової фінансової системи і досі мають змішаний характер, демонструючи певні ознаки ринків, що розвиваються. За таких умов, траєкторія розвитку фінансового сектору держав ЦСЄ під впливом глобальних фінансових трансформацій може бути непередбачуваною, виступаючи джерелом серйозних проблем, що загрожуватимуть економічній безпеці країн регіону.

Компаративний аналіз динаміки глобальних фінансових трансформацій у світі в цілому та в країнах ЦСЄ здійснено на основі методів економіко-математичного моделювання. Зокрема, для оцінки ступеня та характеру взаємозв'язку між світовими та регіональними показниками, що характеризують прояви глобальних фінансових чинників формування економічної безпеки, застосовано методи економіко-математичного моделювання трендів. Методи економіко-математичного моделювання трендів є ефективним засобом оцінки взаємозв'язку між світовими та регіональними показниками, що характеризують прояви глобальних фінансових трансформацій. Ці методи ґрунтуються на виділенні та виключенні із ряду динаміки випадкової компоненти (e_t) та детермінованої компоненти, що містить у собі

тренд (tr_t), сезонну компоненту (s_t), циклічну компоненту (c_t). Найчастіше динамічні ряди містять тільки тренд та випадкову компоненту.

При аналізі динаміки розвитку слід враховувати, що характерною рисою динамічних рядів будь-яких економічних показників є те, що істотна інформація закладена не тільки в чисельних значеннях вимірюваних ознак, але й у порядку їхнього руху. Тому для виявлення основної тенденції розвитку економічного показника без впливу випадкової складової доцільним є його згладжування. Більш надійні результати згладжування динамічного ряду досягаються з використанням методів аналітичного вирівнювання. У цьому випадку фактичні рівні замінюються рівнями, обчисленими на основі певної математичної функції, і рівень, що змінюється, оцінюється як функція від часу:

$$\hat{y}(t) = f(t), \quad (1)$$

де $\hat{y}(t)$ – рівні динамічного ряду, обчислені по відповідному аналітичному рівнянню на момент часу t .

Вірогідність побудованої трендової моделі економічного показника перевіряється за допомогою коефіцієнта детермінації (R^2), який відбиває близькість значень лінії тренду до фактичних даних. У випадку, коли $R^2 \rightarrow 1$, лінія тренду достовірна, коли $R^2 \rightarrow 0$ – можна стверджувати, що побудована трендова модель не є достовірною і потребує коригування.

У якості індикаторів, що характеризують прояви глобальних фінансових трендів, які впливають на сучасне міжнародне безпекове середовище, обрано дані щодо динаміки наступних показників: розмір фінансових активів, у тому числі капіталізація ринку акцій, обсяги боргових цінних паперів, банківські активи (світові та за країнами ЦСЄ); відношення зовнішнього боргу до ВВП (в середньому у провідних розвинутих країнах, в середньому в країнах, що розвиваються, і в середньому за країнами ЦСЄ); офіційні міжнародні резерви (світові та за країнами ЦСЄ).

Відтак, за допомогою методів економіко-математичного моделювання оцінено взаємозв'язок між світовими та регіональними показниками, які характеризують прояви глобальних фінансових трендів, що впливають на міжнародне безпекове середовище. У табл. 1 наведено трендові моделі світових та регіональних фінансових показників, на основі яких зроблено згладжування динамічних рядів досліджуваних показників, параметри моделей розраховано з використанням інструменту «Аналіз даних» середовища MS Excel. На основі аналізу коефіцієнтів детермінації трендових моделей, що наведені у табл. 1, можна зробити висновок, що розраховані моделі є достовірними.

Таблиця 1

Трендові моделі світових та регіональних фінансових показників

№	Назва показника (млрд. дол.)	Трендова модель	Коефіцієнт детермінації
1	Капіталізація ринку акцій, млрд. дол. (світ)	$y = 2,4351x^6 - 110,73x^5 + 1960,8x^4 - 17140x^3 + 77009x^2 - 161956x + 163956$	$R^2 = 0,8613$
2	Капіталізація ринку акцій, млрд. дол. (ЦСЄ)	$y = 0,0794x^6 - 2,9353x^5 + 42,925x^4 - 314,49x^3 + 1198,7x^2 - 2201,2x + 1799,5$	$R^2 = 0,9905$
3	Боргові цінні папери, млрд. дол. (світ)	$y = -4,2291x^6 + 150,39x^5 - 2012,4x^4 + 12689x^3 - 39347x^2 + 60731x + 47495$	$R^2 = 0,9475$
4	Боргові цінні папери, млрд. дол. (ЦСЄ)	$y = -0,0502x^6 + 1,8979x^5 - 27,238x^4 + 185,14x^3 - 608,27x^2 + 917,75x + 22,752$	$R^2 = 0,8706$
5	Банківські активи, млрд. дол. (світ)	$y = 8105,4x + 80547$	$R^2 = 0,9488$
6	Банківські активи, млрд. дол. (ЦСЄ)	$y = -0,0417x^6 + 1,7349x^5 - 27,917x^4 + 219,52x^3 - 880,29x^2 + 1705,3x - 376,43$	$R^2 = 0,9256$
7	Зовнішній борг, % ВВП (провідні розвинуті країни)	$y = 0,0002x^5 - 0,0196x^4 + 0,4814x^3 - 4,4717x^2 + 16,947x + 119,88$	$R^2 = 0,7923$
8	Зовнішній борг, % ВВП (країни, що розвиваються)	$y = 0,0004x^6 - 0,0173x^5 + 0,2695x^4 - 2,0435x^3 + 7,8629x^2 - 14,237x + 35,726$	$R^2 = 0,759$
9	Зовнішній борг, % ВВП (ЦСЄ)	$y = -0,0182x^4 + 0,5258x^3 - 5,6001x^2 + 25,1x + 56,067$	$R^2 = 0,9351$
10	Офіційні резерви, млрд. дол. (світ)	$y = -85,292x^2 + 1573,9x + 5537,5$	$R^2 = 0,9371$
11	Офіційні резерви, млрд. дол. (ЦСЄ)	$y = -0,0163x^6 + 0,5972x^5 - 8,302x^4 + 54,807x^3 - 177,51x^2 + 275,16x + 87,562$	$R^2 = 0,9714$

Джерело: розраховано авторами на основі даних [1-5]

Наступним етапом оцінки взаємозв'язку між світовими та регіональними показниками, що характеризують прояви глобальних фінансових трендів, є розрахунок темпів приросту апроксимованих динамічних рядів з метою визначення відносної швидкості зміни напрямів досліджуваних показників. Так, якщо темпи приростів мають схожий рух світових та регіональних фінансових показників, то можна вважати, що між динамікою цього руху існує взаємозв'язок. Аналіз динаміки темпів приростів світових та регіональних фінансових показників для апроксимованих даних дозволив отримати наступні висновки:

– між світовими та регіональними показниками динаміки капіталізації ринку акцій протягом майже всього періоду, що аналізується, спостерігається прямий зв'язок (за виключенням 2017-2018 рр., коли зв'язок був відсутній);

– світові та регіональні показники динаміки обсягу боргових цінних паперів рухаються односпрямовано, зв'язок між показниками є прямим;

– між показниками динаміки банківських активів світу та країн ЦСЄ зв'язок відсутній;

– показники світових та регіональних офіційних резервів також рухаються різноспрямовано;

– динаміка руху показників зовнішнього боргу відносно ВВП у країнах ЦСЄ практично повністю відповідає аналогічним показникам у середньому за групою провідних розвинутих країн; між відповідними показниками країн ЦСЄ та країн, що розвиваються, до 2016 р. зв'язок був прямим, з 2016 р. зв'язок відсутній.

Таким чином, на основі оцінки взаємозв'язку між світовими та регіональними показниками, які характеризують прояви глобальних фінансових трансформацій у світі в цілому та в країнах ЦСЄ, встановлено, що динаміка показників капіталізації ринку акцій та показників боргових паперів регіону майже повністю відповідає напрямам руху відповідних світових показників. Показники динаміки світових та регіональних офіційних резервів та банківських активів рухаються різноспрямовано. Динаміка показників рівня зовнішньої заборгованості країн ЦСЄ та відповідних показників у середньому за групою провідних розвинутих країн є практично ідентичною. Отже, зважаючи на двоякий характер фінансових секторів країн регіону (вони мають риси як розвинутих систем, так і ринків, що розвиваються), фінансові тренди мають різні прояви у світі в цілому та в країнах ЦСЄ.

Список використаних джерел:

1. Debt securities statistics. Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/statistics/secstats.htm?m=6%7C33%7C615>
2. Financial Market: CEIC Data. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicators>
3. The Global Economy: Business and economic data for 200 countries. URL: <https://www.theglobaleconomy.com>
4. UNCTADstat. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>
5. World Economic Outlook Database. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>

ШАБЕЛЬНИК Т.В.,
д.е.н., доцент
ШАБЕЛЬНИК М.М.,
студент 3 курсу
спеціальності «Економіка»
Маріупольський державний університет

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ КОНТРОЛЮ ВИНИКНЕННЯ ФІНАНСОВИХ КРИЗ ЗА МАКРОЕКОНОМІЧНИМИ ІНДИКАТОРАМИ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ

Сучасні фінансові кризи мають суттєвий вплив на світове господарство, зміни закономірностей розвитку якого визивають і зміни параметрів цих криз. Динамічний розвиток міжнародних економічних відносин зумовлює розповсюдження фінансових криз за межі кордонів національних економік і їх перехід на міжнародний рівень.

У [4] запропоновано модель контролю виникнення фінансових криз за макроекономічними індикаторами, яка може бути імплементована до внутрішніх систем раннього попередження фінансових криз на національному рівні. Ймовірність поширення фінансової кризи за межі національної економіки і її перетворення на кризу світового масштабу є тим більшою, чим глибше країна інтегрована до світогосподарської системи [4].

Роль України у світовому господарстві не є системоутворюючою, і відповідно, показники її економічної динаміки не можуть виступати індикаторами світових фінансових криз [4]. Але досліджування показників розвитку України обумовлено нагальною необхідністю впровадження механізмів раннього попередження фінансових потрясінь на національному рівні.

Таким чином, практичну апробацію економіко-математичної моделі контролю виникнення світових фінансових криз за макроекономічними індикаторами проведено на прикладі національної економіки України.

Розраховано значення функцій мети моделі контролю виникнення світових фінансових криз за макроекономічними індикаторами [4]. У таблиці 1 наведено макроекономічні індикатори фінансової кризи для України за період 2017-2019 рр.

Таблиця 1

**Макроекономічні індикатори фінансової кризи для України за період
2017-2019 рр., млрд. дол.**

Період	Сальдо платіжного балансу	Відношення зовнішнього боргу до ВВП, %	Міжнародні резерви	Імпорт
2014	-0,5	95,83	7,5	54,4
2015	0,6	138,08	13,3	37,5
2016	-2,8	121,71	15,5	39,2
2017	-6,3	103,95	18,8	49,6
2018	-9,8	87,70	20	57,1
2019	-14,7	52,80	25,3	60,8

Джерело: складено на основі [1, 2, 5]

На основі аналізу даних таблиці 1 можна зробити наступні висновки: сальдо платіжного балансу за період 2014-2019 рр. не має оптимального значення, найбільше відхилення від нуля досягається у 2019р.; відношення зовнішнього боргу до ВВП країни за період 2014-2018 рр. є далеким від оптимального значення, а у 2019 р. – вже наближається до відмітки у 50%.

Для виконання умови покриття міжнародних резервів імпорту терміном на три місяці визначено, що мусить виконуватися умова: значення функції, що описує динаміку міжнародних резервів, у кожний період часу має бути вищим значення функції, що описує динаміку імпорту, та темпи приросту міжнародних резервів повинні перевищувати темпи приросту імпорту [4].

Для перевірки виконання цієї умови розраховано функції, які описують динаміку розвитку показників «Міжнародні резерви» та «Імпорт» згідно даних табл.1, достовірність функцій перевірено на основі коефіцієнту детермінації (R^2). Для лінійної функцій «Міжнародні резерви» ($y = 3,2114x + 5,4933$) та параболи другого порядку «Імпорт» ($2,2536x^2 - 12,884x + 60,68$) коефіцієнт детермінації перевищує значення 0,5 і наближається до значення 1, тому побудовані функції є достатньо вірогідними (рис.1).

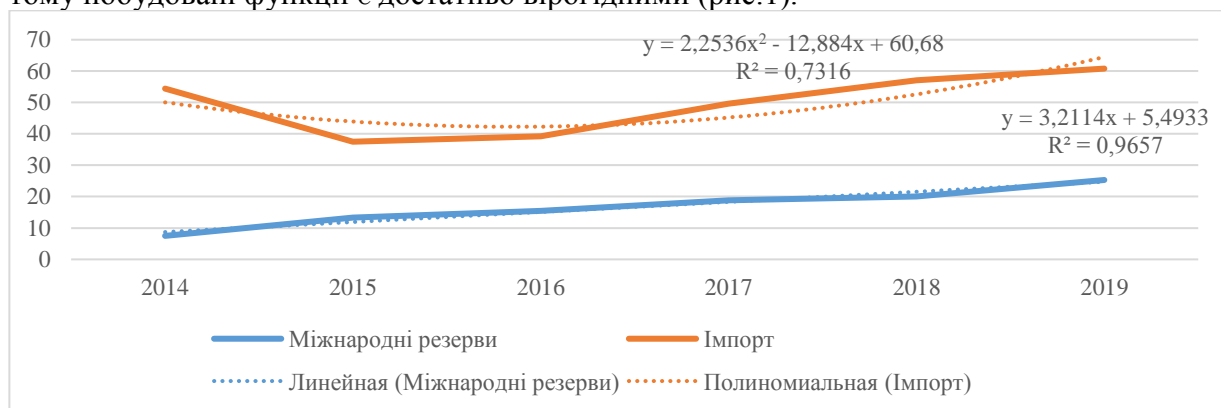

Рис. 1. Функції показників «Міжнародні резерви» та «Імпорт»

На основі побудованих функцій розраховано другі похідні, значення яких наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Функції та другі похідні функцій «Міжнародні резерви» та «Імпорт»

Параметри функції	Міжнародні резерви $y = 3,2114x + 5,4933$ $R^2 = 0,96$	Імпорт $2,2536x^2 - 12,884x + 60,68$ $R^2 = 0,73$	Оператор порівняння
Друга похідна	3,21	4,5	<

Із аналізу даних таблиці 2 робимо висновок, що друга похідна функцій показника «Міжнародних резервів» більше за другу похідну функції показника «Імпорт». Але значення функції, що описує динаміку міжнародних резервів, у кожний період часу є меншим значення функції, що описує динаміку імпорту. Отже індикатор співвідношення темпів зростання міжнародних резервів країни та імпорту має не оптимальне значення.

Значення волатильності обмінного курсу України згідно до даних агентства Bloomberg за визначений період складало 1,1% [3], що вказує на достатньо стабільне значення.

В таблиці 3 наведено матрицю відповідності оптимальних значень основних макроекономічних індикаторів фінансових криз для України (1 - індикатор має оптимальне значення, 0 - індикатор має не оптимальне значення).

Таблиця 3

Матриця відповідності оптимальних значень основних макроекономічних індикаторів фінансових криз за 2019 р. для України

Індикатор	Значення індикатору
Сальдо платіжного балансу	0
Відношення зовнішнього боргу до ВВП країни	0
Волатильність обмінного курсу	1
Співвідношення темпів зростання міжнародних резервів країни та імпорту	0

Таким чином, Україна має оптимальне значення тільки одного індикатору – волатильність обмінного курсу. Це означає, що існує висока ймовірність виникнення фінансової кризи, але суттєвого впливу на світову економіку вона мати не буде. Для покращення фінансового клімату України, необхідним є запровадження заходів спрямованих

на урівноваження сальдо платіжного балансу, зниження зовнішнього боргу та зростання ВВП, підвищення міжнародних резервів.

Список використаних джерел:

1. Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/>
2. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
3. Статистичні дані агентства Bloomberg [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/graphics/global-risk-briefing/>
4. Шабельник Т.В. Моделювання виникнення світових фінансових криз у системі забезпечення фінансової безпеки країн //Т.В.Шабельник, Т.В.Марена, М.М.Шабельник/ Бізнесінформ. – Харків.: ХНЕУ.- 2020. - №3 – С.75-82.
5. Як змінювався експорт та імпорт України в 2014-2018 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.slovoidilo.ua/2019/04/10/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-eksport-ta-import-ukrayiny-2014-2018-rokax>

**СЕКЦІЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇН У СВІТОВИХ
КООРДИНАТАХ РОЗВИТКУ**

БОРОДІНА Ю.О.,

учениця 10 класу

Загальноосвітня приватна школа «Привілегія»

м. Маріуполь

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Однією з найбільш важливих проблем сучасної економіки України є відновлення та покращення інвестиційного клімату, який являється основним показником, що привертає увагу потенційних інвесторів. В основі даного процесу найбільш важливу роль відіграє розвиток державної економіки за рахунок іноземних інвестицій. Проблемі поліпшення інвестиційного клімату приділяється значна увага з боку учених-економістів та практиків.

Україна має значний інвестиційний потенціал, зокрема: є одним з найбільших потенційно містких ринків в Європі; володіє багатими природними ресурсами; має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі ґрунти); має добре розвинену інфраструктуру. Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили, сформованій законодавчій базі з вирішення питань іноземних інвестицій, яка, зокрема, впроваджує національний режим діяльності для фірм з прямими інвестиціями, посиленні зв'язків з країнами ЄС, членстві в СОТ тощо.

До негативних факторів інвестиційної привабливості відносяться:

- Недосконалість правового середовища. (цей чинник зазвичай називають у першу чергу, оскільки перешкоди адміністративно-правового характеру – найперші, з якими стикається інвестор.);
- Політична нестабільність та високий рівень корумпованості в органах державної влади. Часта зміна урядів, обіцянки різкої зміни політичного курсу та умов ведення бізнесу аж до націоналізації майна інвесторів;
- Непередбачуваність і непрозорість державної політики. Цей чинник здатен суттєво утруднити довгострокове планування діяльності компанії.
- Значний податковий та адміністративний тиск на суб'єктів підприємництва;
- Обтяжлива митна політика. Інвестори звертають увагу на перешкоди для ввезення потрібних устаткування, сировини та комплектуючих, вивозу виробленої продукції;
- Недосконалість галузей інфраструктури та нерозвиненість інституційної інфраструктури ринку (передусім недосконалість національного інвестиційного менеджменту). Відсутність у нашій державі налагодженої системи моніторингу попиту, пропозиції та використання іноземних інвестицій [1].

Таким чином слід зазначити, що поліпшення інвестиційного клімату доцільно реалізовувати через державну політику, яка може бути здійснена через виконання наступних завдань: підготовка комплексної програми підвищення інвестиційного іміджу України, метою якої має стати визначення пріоритетних напрямів розвитку в економічній сфері, а саме:

- збільшення ВВП на душу населення до рівня нових країн – членів ЄС та зростання доходів населення до рівня країн із середнім розміром доходів;
- у правовій сфері пріоритетними завданнями є визначення пакету законів України, що регулюють систему прав власності та гарантій іноземному інвестору,

забезпечують гарантії компенсації у разі націоналізації майна іноземного інвестора, визначають законодавчі основи створення передумов для легалізації повернення вітчизняного капіталу з-за кордону;

- з метою збільшення кількості привабливих інвестиційних проектів розроблення підготовки Держкомітетом фінансового моніторингу моделі інвестиційного розвитку, що спиралася б на приватні інвестиції; створення механізму конкуренції між рейтинговими агентствами з метою підвищення довіри компаній до рейтингів;
- створення центру моніторингу інвестиційного клімату (аналог Держкомітету фінансового моніторингу), що сприятиме систематизації результатів запровадження в дію сукупності правових актів для галузей, регіонів, підприємств, розробці прогнозів інвестиційної привабливості України [2].

Щодо політики у сфері інвестування, то основними її завданнями у довгостроковій перспективі мають стати: вироблення загальних критеріїв та показників оцінки під час проведення рейтингів, що сприятиме об'єктивному аналізу економічних процесів; розробка регіональних програм стимулювання приватних вітчизняних та іноземних інвестицій на базі виявлених у регіонах проблем та можливостей з урахуванням місцевих умов та накопиченого досвіду у сфері інвестиційного співробітництва; законодавче закріплення надання інвесторам у пріоритетних для регіону сферах діяльності додаткових податкових та митних пільг; підвищення якості освіти як конкурентної переваги країни при досягненні зростання віддачі від інвестицій у людський капітал; розробка спеціальної програми розвитку вільних економічних зон на території України (переважно у формі вільних митних зон та зон експортного виробництва); впровадження комплексу заходів щодо удосконалення інвестиційного клімату з країнами СНД шляхом спільного державно-комерційного фінансування інноваційно-інвестиційних проектів, міжнародного фінансового лізингу, створення договірних спільних організацій типу консорціумів здійснення інвестиційної діяльності; розвиток співробітництва України з провідними міжнародними фінансовими організаціями, формування привабливого іміджу країни на світових ринках капіталів.

Аналізуючи стан інвестиційного ринку в Україні особливу увагу слід приділяти оцінці інвестиційних ризиків, виділяючи наступні:

- політичні, спричинені існуванням політичної нестабільності в суспільстві, частою зміною законів і підзаконних актів, відсутністю належного контролю за їхнім виконанням представниками виконавчої влади;
- правові, зумовлені високим рівнем корупції в суспільстві, місцевою бюрократичною тяганиною, витратами, що перешкоджають створенню підприємств з іноземним капіталом;
- економічні, що позначаються у нестачі внутрішнього інвестування як в економіці в цілому, так й у її окремих галузях, зростанні інфляційних очікувань населення й суб'єктів підприємництва, існуванні регіональної нерівномірності;
- фінансові, обумовлені відсутністю прозорості угод, низькою ефективністю функціонування фондового ринку, слабкою інтегрованістю національного фондового ринку у світовий фондовий ринок;
- банківські, зумовлені ступенем невизначеності, що, в свою чергу, пов'язано з неплатоспроможністю банків і невиконанням ними зобов'язань перед зовнішніми кредиторами у випадку зміни курсу національної валюти або падіння вартості внутрішніх активів [4].

Пропонуються наступні заходи, що сприятимуть покращенню інвестиційної привабливості України та поліпшенню її інвестиційного клімату: планомірне та відкрите завершення процесу приватизації; здійснення пенсійної реформи та сприяння становленню інституту недержавних пенсійних фондів; граничне обмеження тіньового сектора економіки, легалізація тіньових капіталів, що забезпечить значний притік інвестиційних ресурсів в економіку країни з-за кордону; розвиток депозитарної системи; реформування системи оплати

праці; зміна податкової концепції у сфері оподаткування інвестиційних ресурсів; зниження податкового навантаження на економіку країни; усунення різниці між фінансовим та стратегічним інвесторами; розроблення та запровадження кодексу ділової етики або етичного кодексу корпоративного управління для всіх учасників ринку; надання державної підтримки для створення механізмів залучення коштів населення для інвестиційних операцій; підготовка відповідних інформаційних пакетів для потенційних інвесторів; забезпечення прибутковості підприємств державної форми власності; підвищення ефективності інвестицій за рахунок зростання прозорості ринкового середовища та роботи підприємств; ведення дієвої боротьби з корупцією; здійснення реструктуризації великих неефективних підприємств та максимальне розширення сфери малого та середнього бізнесу; адаптація до українських умов міжнародних стандартів ведення бізнесу; створення рівних конкурентних умов для внутрішніх та іноземних інвесторів; сприяння розвитку ефективної банківської системи, орієнтованої на кредитування реального сектора економіки; сприяння розвитку ринку страхових послуг.

Хоча Україна є досить привабливою для залучення інвестицій, інвестиційний клімат в країні залишається несприятливим. У зв'язку з цим на державному рівні необхідно вдосконалити нормативно-правову базу; створити дієвий механізм протидії корупції; сприяти розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності; забезпечити доступність та вдосконалення системи розкриття інформації про інвестиційний ринок країни [3].

Список використаних джерел:

1. Галенко Д.С. Механізм регулювання економіки інвестиційний клімат України/ Д.С.Галенко, Я.А. Калантай// Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. — 2017. — № 6. — С. 209—218
2. Гура А.О. Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення/ А.О. Гура// Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. — 2015. — № 15. — С. 188—196.
3. Терещенко В.Л. Проблеми та перспективи покращення інвестиційного клімату в Україні/ В.Л. Терещенко//Глобальні та національні проблеми економік. — 2015. — № 4. — С. 926—931.
4. Шафранова К.В. Інвестиційний клімат України в умовах економічної нестабільності / К.В. Шафранова // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2014. — № 6. — С. 81—83

ГНІДИНА В.С.,
студентка 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Економіка»
Маріупольський державний університет

АНАЛІЗ ПОЗИЦІЙ УКРАЇНИ У СВІТОВИХ РЕЙТИНГАХ ІННОВАЦІЙ

В сучасних умовах функціонування світової економіки інноваційний тип економічного розвитку все більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її конкурентоспроможність на світовому ринку. Не винятком є і Україна, яка зважаючи на нестійкість та нерівномірність протікання інноваційних процесів, поступово втрачає свої позиції на міжнародному ринку інноваційних технологій. В цьому аспекті стає актуальним питання дослідження позицій вітчизняної інноваційної системи у світових рейтингах інновацій задля визначення слабких сторін та загроз, що перешкоджають її стійкому інноваційному, та, як наслідок, соціально-економічному розвитку.

Зазначимо, що Україна представлена у кількох міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність, та ефективність функціонування та розвитку національної інноваційної системи (НІС). Найбільш авторитетними є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index)[1], Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index) [2], Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index) [3], Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard) [4]. Полозиції України у зазначених рейтингах представлені на рис.1.

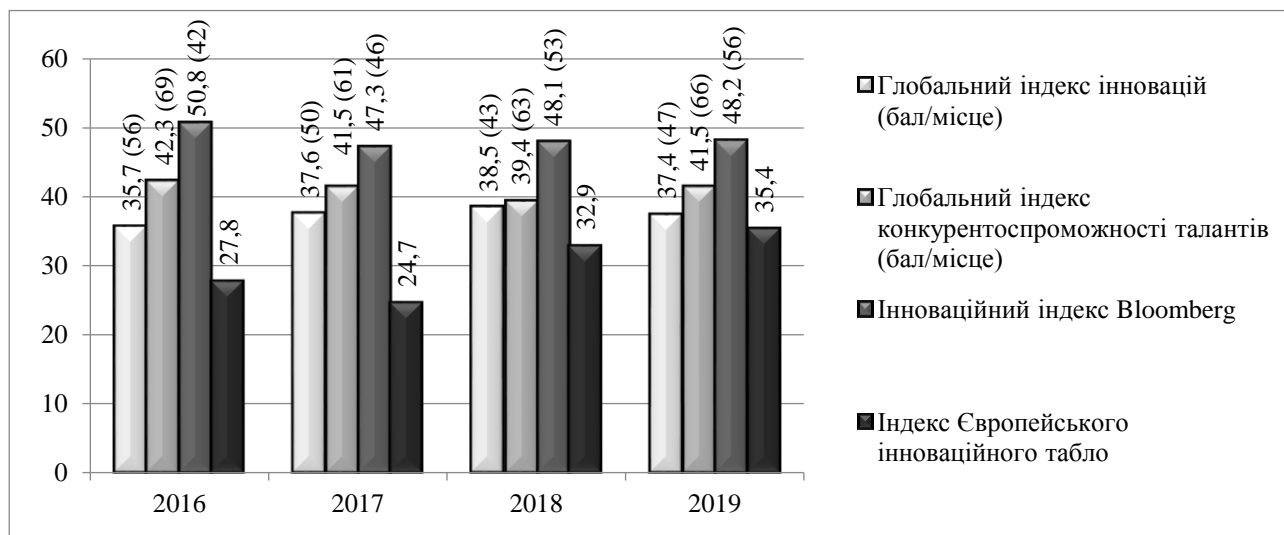

Рис. 1. Полозиції України у інноваційних рейтингах світу (2016-2019 рр.)

Джерело: складено автором за [1-4]

Аналіз положіцій України за Глобальним Інноваційним індексом за останні чотири роки свідчить про певне поліпшення інноваційної ситуації, окрім зниження місця і балів рейтингу у 2019 р. У 2019 р. країна досягла кращих результатів у балах, ніж у 2018 р. за усіма показниками, окрім «інститути», «стійкість ринку» та «стійкість бізнесу». Найкращих результатів у 2019 р. Україна досягла за показниками «людського капіталу та досліджень» – коефіцієнт охоплення вищою освітою (19 місце); кількісне співвідношення учнів та вчителів (3 місце у світі) та стійкості бізнесу – жінки з вченими ступенями (2 місце у світі) та НДДКР, що фінансуються за кордоном (15 місце). Однак за цим індексом Україна втратила 8 положіцій внаслідок скорочення витрат на освіту у % до ВВП та витрат на НДДКР у % до ВВП.

Також зазначимо щодо показників інноваційного виходу, тут Україна теж продемонструвала досить непогані результати, наприклад, у сфері наукових результатів. Серед сильних ланок варто виділити: створення знань (17 місце), співвідношення корисних моделей за походженням до ВВП за ПКС (1 місце), ІКТ послуг (11 місце). Найслабшою ланкою у 2019 р. в системі ресурсних індикаторів інноваційного розвитку є група показників, що характеризують інституційне середовище та інфраструктуру. Так, особливої уваги заслуговує показник інституційного забезпечення, що характеризується загрозливо низьким рейтингом (96 місце). При цьому низьким залишається значення показника «екологічна стійкість» – 120 місце, оскільки за показником «ВВП на одиницю спожитої енергії» Україна аж на 115 місці. Крім того, на дуже низькому рівні протягом останніх років знаходиться показник витрат на наукові дослідження, який із 2017 р. з показником у 0,6% від ВВП зменшився аж до 0,4% у 2019 р.

Найсильнішою ланкою за цим індексом в системі ресурсів є показники, що стосуються освіти, характеризують людський капітал і дослідження та стійкість бізнесу; а в системі результативних, – що характеризують наукові результати інноваційної діяльності.

Стосовно положіцій України у Глобальному індексі конкурентоспроможності талантів, то відмітимо, що порівняно із 2016 р. покращення ситуації із талантами спостерігається у 2019

р. за двома із шести складових даного індексу: залучення талантів (від 41,02 до 43,64 балів), виробничі навички (від 43,56 до 46,82 балів) та глобальні знання і навички (від 31,29 до 34,83 балів). Порівняно із 2018 р. Україна піднялась на 2 позиції у 2019 р. за значенням індикатора «умови та можливості праці», а за критерієм «залучення талантів» – на 12 позицій. При цьому погіршилися значення наступних показників: глобальні навички – 46 місце проти 37 місця у 2019 р., індекс утримання талантів – 73 місце проти 66 у 2019 р., виробничі навички співробітників – 56 проти 45-го у 2019р. При цьому Україна знаходиться на 3 місці за показником «робоча сила з вищою освітою», що свідчить про сильний кадровий потенціал.

Згідно із інноваційним індексом агентства Bloomberg Україна втратила три позиції порівняно з минулим роком у рейтингу інноваційних економік світу і посіла 56 місце серед 60 досліджуваних країн. Так, загальний бал України у рейтингу впав за аналізований період на 2,54 бали. Порівняно із 2016 р. вона втратила 12 позицій, обійшовши у 2019 р. лише В'єтнам, Єгипет, Казахстан і Макао із балом 46,09 серед 100 можливих. Погіршення позиції у рейтингу сталося через вкрай малі значення показників інтенсивності розробок (витрат на НДДКР, 57 місце), через сильне падіння показника ефективності системи освіти (з 4 місця у 2016 р. до 48 у 2019 р.) та малу кількість спеціалістів, зокрема аспірантів на 1 млн. населення (з 27 місця у 2016 р. до 36 у 2019 р.). Таким чином, найсильнішим блоком, що забезпечили стійкий інноваційний розвиток України у 2019 р. є показники, що стосуються щільності хай-тек компаній та патентної активності. Найслабшою ж ланкою в системі індикаторів за Bloomberg є показники освіти, інтенсивності досліджень та продуктивності праці.

Відповідно до результатів Європейського Інноваційного табло, Україна зі значенням сукупного індексу 35,4% знаходилася у групі країн, які відносяться до повільних інноваторів, випереджаючи Румунію і поступаючись Чорногорії та Болгарії. Значення сукупного індексу для України свідчать про зростання на 2,5% порівняно з 2018 р. Сприятливе середовище для інновацій, вплив на зайнятість та індекс людських ресурсів є найсильнішими інноваційними блоками України (175,5%; 80,6% та 48,4% відповідно). Також доволі високі значення Україна має за зайнятістю в наукомістких галузях та експорті наукомістких послуг.

За даними доповіді Україна має найбільш позитивні тенденції у порівнянні з середнім рівнем по ЄС за такими показниками, як середньорічні коливання ВВП, чистий притік прямих іноземних інвестицій та простота відкриття бізнесу, а негативні за показниками: підприємства, які витрачають на НДДКР, ВВП на душу населення, частка зайнятості у виробництві.

Отже, сприятливе середовище для інновацій та вплив на зайнятість є найсильнішими інноваційними аспектами України. Також високо оцінено такі складові, як широкосмуговий доступ до Інтернету, зайнятість в наукомістких галузях, не пов'язані з НДДКР витрати на інновації та експорт наукомістких послуг. Фінанси та підтримка, привабливість дослідницьких систем та інтелектуальні активи - це найслабші інноваційні аспекти. Складові з низьким балом: заявки на розробку, видатки на НДДКР у державному секторі, МСП з маркетинговими чи організаційними інноваціями та міжнародні наукові спільні публікації.

Таким чином, в результаті аналізу позицій у інноваційних рейтингах світу, можна зробити висновок, що Україна значно відстає від розвинених країн світу за показниками розвитку інноваційної діяльності. Але, також, можна відмітити певні досягнення України – покращення позицій за такими показниками: індекс залучення талантів, умови та можливості праці, інститути, наукові та творчі результати, проникнення високих технологій, глобальні навички. Найсильнішою ланкою, як вже було відмічено, виявилися саме людські ресурси, причому за всіма світовими рейтингами. Але вкрай малі обсяги фінансування НДДКР та спадна динаміка бюджетного фінансування освіти можуть знищити і цю перевагу нашої країни.

Отже, аналіз основних проблем, які стоять перед Україною на шляху розвитку інноваційної економіки, потребують подальших досліджень, що стосуються рекомендацій щодо розробки дієвої інноваційної політики та інноваційної стратегії зокрема, що, безумовно, призведе до активізації інноваційної діяльності та зміцнення її позицій на міжнародному ринку інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Global Competitiveness Report. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/>(accessed: 08.11.2020).
2. Bloomberg Innovation Index. URL:<https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-22/germany-nearly-catches-korea-as-innovation-champ-u-s-rebounds>(accessed: 08.11.2020).
3. European Innovation Scoreboard. URL: http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en (accessed: 08.11.2020).
4. The Global Talent Competitiveness Index 2019. Entrepreneurial Talent and Global Competitiveness /B.Lanvin and F. Monteiro. 339 p. URL:<https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2019-Report.pdf>(accessed: 08.11.2020).

ЗАХАРОВА О.В.,

к.е.н., доцент

Мариупольський державний університет

ІННОВАЦІЙНІ ВИМІРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ: МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ

Питання забезпечення достатнього рівня безпеки є найбільш актуальними на порядку денному з урахуванням нестабільності економічного розвитку, посиленням загроз неекономічного характеру, диференціацією ризиків та низькою спроможністю економічних систем швидко реагувати на їх прояви та адаптуватися. У теоретико-методологічній площині в цьому питанні вагомим аспектом залишається розробка та удосконалення методичного інструментарію кількісної та якісної оцінки рівня економічної безпеки та її окремих складових. Розуміючи економічну безпеку як таку визначальну властивість економічної системи, що ідентифікує її незалежність, стабільність та стійкість, здатність до динамічного та послідовного розвитку, захищеність та конкурентоздатність, спроможність протистояти різним загрозам, логічно постає питання визначання ключових параметрів (індикаторів) виразу цих властивостей.

В зарубіжних публікаціях поняття інноваційної безпеки, методів виміру та оцінки її стану практично не досліджено, оскільки інновації головним чином розглядають як фактор економічного зростання. Зокрема, в [1] досліджено характер впливу деяких інноваційних індикаторів, а саме кількість патентів, витрати на НДДКР, число дослідників, високотехнологічний експорт на темпи зростання ВВП на душу, що дозволило авторам виявити країнові відмінності залежно від рівня інноваційного розвитку. Майже такі ж інноваційні індикатори досліджуються в [2] як детермінанти забезпечення довгострокового стійкого економічного зростання, конкурентоспроможності та прогресу. Інновації та економіка знань досліджуються як фактор стратегії зростання та соціальної безпеки в [3], при чому автори доводять, що ступінь інноваційної активності в країнах, де створені власні моделі національних інноваційних систем, тісніше корелює з рівнем ефективності інноваційного розвитку, що більше проявляється на регіональному рівні, ніж на національному в цілому. В деяких дослідженнях при оцінці інноваційного рівня розвитку економіки автори застосовують поняття інноваційного потенціалу [4], що пропонують розуміти як «здатність виконувати творчі дії, пропонувати нові ідеї та винаходи» та розробляють систему інноваційних індикаторів для діагностики рівня потенціалу та характеру його розвитку.

Зазначимо, що у вітчизняній практиці найчастіше використовується метод оцінки економічної безпеки та окремих її складових, що надається у рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 [5]. Цей метод передбачає визначення

інтегрального показника рівня економічної безпеки, однак інноваційна компонента окремо не виділена, а враховується у складі інвестиційно-інноваційної безпеки.

У працях багатьох вітчизняних вчених інноваційна складова вважається окремим елементом економічної безпеки. Зокрема у [6] це пояснюється тим фактом, що інновації загалом виступають головною рушійною силою суспільного прогресу, мірилом економічного розвитку. Також інноваційна безпека вважається результатом цілеспрямованої діяльності щодо впровадження інноваційної моделі розвитку в усіх аспектах господарювання, та через це потребує її окремого аналізу та удосконалення методів її оцінки [7]. Питанню оцінювання рівня інноваційної безпеки приділяли також увагу й інші вчені, що розвивають власні підходи до оцінки стану інноваційної безпеки певних об'єктів (підприємств, регіонів, країни), які характеризуються більшим чи меншим рівнем врахування інноваційних індикаторів розвитку національної економіки. Ці підходи володіють як перевагами, так і недоліками, що визначає необхідність їх подальшого удосконалення.

В цілому в українській науковій думці виділяється окремий напрямок дослідження – економічна безпекометрія, в рамках якого постійно удосконалюється методологія інтегрального оцінювання рівня безпеки, що спрямована на вирішення таких завдань, як: визначення структури об'єкта безпеки; формування переліку індикаторів та складових об'єкта безпеки; вибір форми інтегрального індексу; вибір методу нормування; наукове обґрунтування динамічних вагових коефіцієнтів та вектору порогових значень [8]. Відповідно методичний інструментарій та особливості його створення та застосування перш за все залежать від об'єкта безпеки як об'єкта оцінки.

Серед найбільш поширених методів оцінки рівня економічної безпеки необхідно зазначити такі: спостереження основних макроекономічних показників і порівняння їх з пороговими значеннями, що приймаються як значення не нижче середньосвітових; оцінка темпів економічного зростання країни за макроекономічними показниками і динаміки їх зміни; методи експертної оцінки, що застосовують для описання кількісних і якісних характеристик досліджуваних процесів; методи аналізу і обробки сценаріїв; методи оптимізації; методи багатовимірної статистичного аналізу та інші [9].

З урахуванням вищезазначеного, необхідно констатувати, що питання оцінки безпеки, зокрема інноваційної компоненти економічної безпеки, є актуальними та своєчасним напрямком дослідження. Враховуючи відсутність загальноприйнятої методики оцінки, нестійкий характер розвитку глобального інноваційного середовища, як наслідок постійні зрушення в трендах інноваційного розвитку національних економік, подальшого дослідження потребують питання розвитку методичного інструментарію аналізу стану інноваційної безпеки та кількісного виміру його рівня з можливістю ідентифікувати загрози та ризики.

На нашу думку, одним з найбільш вдалих методів оцінювання є побудова комплексних (інтегральних) показників, що за умови визначення їх граничних значень можуть виступати в якості індексів безпеки, що сигналізуватимуть про стан можливих загроз.

Ключовим питанням при цьому залишається відбір ключових індикаторів, що головним чином визначають специфіку інноваційного розвитку об'єкта та мають вплив на стійкість та безпечність економічного розвитку. В цьому контексті треба підкреслити інформативність міжнародних рейтингів, що відслідковують особливості інноваційного розвитку країн та вплив рівня інноваційності економік на різні аспекти розвитку, у тому числі на безпекове середовище, серед яких: глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII), індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), Європейське інноваційне табло (European Innovation Scoreboard), індекс інноваційності економік агентства Bloomberg, глобальний індекс конкурентоспроможності талантів тощо. В основі даних рейтингів – розрахунок інтегральних індексів, що агрегують велику сукупність одиничних індикаторів різних типів та дозволяють отримати рейтингові оцінки, проводити на їх основі компаративний аналіз як рівня інноваційного розвитку, так і здатності до інновацій, конкурентоспроможності в інноваційній сфері тощо.

Якщо говорити про найбільш вагомні інноваційні індикатори з позиції їх оцінки в якості безпекових чинників, то на нашу думку серед них варто зазначити такі:

- витрати на НДДКР (у % до ВВП) - показник наукоємності економіки, що показує, яку частку створюваного продукту витрачають на науку та інновації. Зростання рівня створює більші можливості щодо реалізації інноваційного, освітнього та виробничо-технологічного потенціалів, підвищення рівня конкурентоспроможності;
- число спеціалістів, що виконують НДДКР (на 1 млн. населення) - характеризує рівень інтелектуального потенціалу країни, здатність провадити ефективну інноваційну політику, нарощувати технологічні можливості;
- високо- та середньо технологічний сектор в промисловості- індикатор технологічного рівня економіки, що відображає технологічну складність виробництва. Зростання значення свідчить про більш складну технологічну промислову структуру країни та її загальну промислову конкурентоспроможність; чим складніша структура виробництва, тим більше можливостей для навчання та технологічних інновацій;
- частка високотехнологічного експорту - індикатор технологічності розвитку економіки, відображає технологічну складову якості експортної продукції, відображає здатність країни виробляти інноваційну продукцію, критерій інноваційної конкурентоспроможності;
- обсяги ІСТ експорту (товари, послуги) - показники, що є критеріями розвитку інформаційного суспільства, відображають інформаційну складову формування конкурентного потенціалу країни

Методика інтегрального оцінювання як можливий інструментарій аналізу та оцінки рівня безпеки вирізняється більшою гнучкістю та універсальністю, має більш комплексний та системний характер щодо врахування індикаторів безпеки, зокрема її окремих компонентів, якою є інноваційна складова. Основний недолік такого підходу до оцінки полягає в необхідності більш ґрунтовного відбору індикаторів безпеки, зокрема інноваційних індикаторів та доцільності їх включення до агрегованого індексу, також вибір способу нормування, агрегування та зважування, що відображається на результатах оцінки і, як наслідок, може знижувати рівень їх точності та об'єктивності висновків щодо стану безпеки, зокрема інноваційної. Проте, незважаючи на це, саме методика інтегрального оцінювання, що базується на побудові інтегральних індексів, може розглядатися в якості достатньо ефективного інструменту оцінки інноваційних процесів в системі національної економічної безпеки країн світу.

Список використаних джерел:

1. Maradana, R.P., Pradhan, R.P., Dash S. et al. Does innovation promote economic growth? Evidence from European countries. *J Innov Entrep* 6, 1. 2017. <https://doi.org/10.1186/s13731-016-0061-9>
2. Pece A.M., O.E.Simona, F.Salistianu. Innovation and Economic Growth: An Empirical Analysis for CEE Countries. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 26. 2015. Pp. 461–467.
3. Zdzislaw W. Puslecki. Region, innovation and knowledge in strategy of European Union economic growth and social security. *Rocznik integracji europejskiej*. Nr. 9. 2015.
4. Roszko- Wójtowicz E., Białek J. Evaluation of the EU countries' innovative potential - Multivariate approach. *Statistics in transition*. 2017. Vol.18, No. 1. pp.167-180.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки: Наказ міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
6. Голова И. М., Суховой А. Ф. Формирование инновационной составляющей экономической безопасности региона. *Экономика региона*. 2017. Т. 13, Вып. 4. С. 1251-1263.
7. Маслак О.О. Оцінювання безпеки інноваційного розвитку в умовах кластеризації національної економіки. *Економічні інновації*. 2013. Вип. 52. С. 160-170.

8. Харазішвілі Ю.М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. НАНУ країни, Ін-текономікипром-сті. Київ, 2019. 304 с.

9. Мельник С.І. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Львів, 2013. С.101-108.

МАКАРЧУК О.С.,

учениця 11 класу

Загальноосвітня приватна школа «Привілегія»

м. Маріуполь

ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Інвестиційна діяльність представляє інвестиційний процес в реальних умовах, з акцентом на організаційні засади його реалізації та управління цим процесом. Як правило, інвестиційна діяльність розглядається стосовно конкретного інвестиційного проекту та підприємства (юридичної особи), що здійснює інвестиційний процес.

Інвестиційна діяльність представляє інвестиційний процес в реальних умовах, з акцентом на організаційні засади його реалізації та управління цим процесом. Як правило, інвестиційна діяльність розглядається стосовно конкретного інвестиційного проекту та підприємства (юридичної особи), що здійснює інвестиційний процес.

Інвестиції відіграють ключову роль у розвитку економічних процесів. На загальнодержавному рівні характер економічного розвитку відображає динаміку показника чистих інвестицій. Якщо сума чистих інвестицій за певний період становить негативну величину, це свідчить про те, що виробничий потенціал держави падає, знижується обсяг випуску продукції в державі. Якщо сума чистих інвестицій нульова, виходить, що виробничий потенціал держави залишається незмінним. Позитивна величина чистих інвестицій означає, що економіка перебуває в стадії розвитку, тому що забезпечується розширене відтворення її виробничого потенціалу. Взаємозв'язок інвестицій та економічних процесів на макроекономічному рівні (державному і регіональному) має двосторонній характер. З одного боку, формування інвестиційних ресурсів відбувається залежно від показників економічної активності в країні, а з іншого — розподіл інвестицій забезпечує зміни в стані економіки країни, а також у розвитку екологічних і соціальних процесів [2].

Проте не варто розглядати інвестиції як панацею від усіх недуг економіки, самі по собі вони не можуть підняти її на належний рівень. Однак можуть послужити стимулом, прискорювачом розвитку і зростання внутрішніх інвестицій [1]

Можна виділити такі позитивні ефекти від залучення інвестицій — економічні, соціальні, екологічні.

До економічних ефектів здійснення інвестицій відносять:

- сприяння модернізації;
- збільшення обсягів виробництва;
- підвищення рівня ринкової конкуренції;
- позитивний вплив на платіжний баланс;
- розвиток інвестиційної інфраструктури.

У процесі модернізації важливу роль відіграє впровадження сучасних виробничих технологій. Інвестори впроваджують прогресивні технології, сучасні й конкурентоздатні на світовому ринку, що сприяє технологічному розвитку виробництва, підвищенню якості продукції. Інвестори у власних інтересах впроваджують сучасну організацію праці й нові методи управління на підприємствах, що сприяє підвищенню продуктивності праці.

Підвищення продуктивності праці, впровадження сучасних технологій і введення нових потужностей як результат інвестиційного процесу, ведуть до збільшення обсягів виробництва продукції й надання послуг.

Перспективи підйому виробництва й роль у даному процесі інвестицій розглядається з погляду певної послідовності процесів: «стартові» інвестиції — пожвавлення й початок підйому виробництва» — інвестиційний підйом. Інвестиції при цьому можуть виступати також як індикатор підйому, що відбувається під впливом інших причин.

«Стартові» інвестиції необхідні для стимулювання загального пожвавлення економіки, підвищення на цій основі інвестиційної привабливості промислових виробництв. Цей аспект передбачає інвестування життєво важливих галузей і виробництв на рівні, що не допустив би їхньої зупинки, оскільки тільки ефективні інвестиції у відновлення виробничої бази є головною умовою початку виходу із кризи. Тут необхідно виявити найбільш перспективні підприємства, так звані «точки росту».

Інвестиції активізують ринкову конкуренцію, що є одним з факторів, які сприяють зменшенню загального рівня виробничих витрат на ринках окремих видів продукції. Поява на ринку нової конкурентоздатної продукції потребує й від інших підприємств здійснення технологічних та організаційних нововведень.

Позитивний вплив на платіжний баланс як результат здійснення інвестицій проявляється в таких формах: збільшення експорту (збільшення поставок продукції вітчизняного виробника на зовнішній ринок), економія імпорту (надходження іноземних інвестицій у вигляді устаткування й сировини), заміщення імпорту (інвестування галузей, у яких обсяг виробництва невеликий і попит задовольняється за рахунок імпорту).

Таким чином, інвестиції відіграють найважливішу роль у розвитку економічних процесів, є одним з факторів економічного зростання й відновлення на рівні держави в цілому, на регіональному рівні й на рівні окремих підприємств.

Екологічний ефект спостерігається при інвестуванні ресурсозберігаючих технологій, виробництв по вторинній переробці відходів виробництва, очищенню води й атмосферного повітря. Екологічне інвестування спрямоване на поліпшення екологічної ситуації й недопущення подальшого забруднення навколишнього середовища.

Поряд з економічними й екологічними ефектами від вкладення інвестицій, спостерігається ефект соціальний, котрий проявляється в зниженні соціальної напруженості й загрози соціальних конфліктів через:

- створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття;
- зростання рівня доходів населення, його купівельної спроможності;
- підвищення рівня життя населення;
- збереження кадрового потенціалу;
- збільшення соціальних виплат як наслідок зростання доходів бюджетів всіх рівнів [3].

Таким чином, інвестиції відіграють важливу роль у розвитку економічних процесів. Розподіл інвестицій забезпечує зміни в стані економіки країни, а також у розвитку екологічних і соціальних процесів.

Список використаних джерел:

1. Крамарчук В. Прямі іноземні інвестиції та їх вплив на регіональну економіку України / В. Крамарчук // Науковий вісник НЛТУ. — 2010. — № 20. — С. 227—235.
2. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства: [навч. посіб.] / О.О. Удалих — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 292 с.
3. Щукін Б. М. Інвестування / Б. М. Щукін. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.

ІННОВАЦІЙНІ СТАРТАПИ ЯК МЕТОД МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Головною метою для економіки України, є забезпечення сталого економічного розвитку, підтримка виходу традиційного бізнесу на міжнародний ринок, та розвиток інноваційних стартапів. Національне бізнес-середовище потребує втручання влади та більшої підтримки підприємництва та малого бізнесу.

Стартапом вважається проект, який швидко розвивається у певній галузі економіки. Успішний запуск такого проекту забезпечує соціальний ефект, що проявляється через створення нових робочих місць та гідну оплату праці персоналу. Інноваційний стартап – це метод інвестицій з високими ризиками втрати коштів та з високими майбутніми прибутками.

Термін «стартап» вперше зустрічається у 1976 році в міжнародному виданні «Forbes» у такому значенні: «не популярний бізнес – інвестиції в стартапи (тобто з англ. «запуск») в електронній області обробки даних» (англ. «The ... unfashionable business of investing in startups in the electronic data processing field») [1].

Класичне формулювання цього терміну запропонував американський інноватор Стів Бланк: «Стартап – це тимчасова структура, яка займається пошуком відновлювальної, прибуткової і масштабованої бізнес-моделі. Стартап – інноваційне підприємство на певній стадії його життєвого циклу від створення підприємства до початку операційної діяльності і отримання першого прибутку [2, с.112]

Визначемо характерні риси стартапу:

- тимчасове існування: через декілька років успішний стартап перевтілюється на повноцінну компанію, продається, стане підрозділом іншої компанії;
- орієнтація на розробку інноваційного продукту;
- високий потенціал розвитку, здатність до масштабного ведення бізнесу;
- невизначеність існування та нестійкий стан на ринку [3, с.124].

Важливою рисою стартапів є також високий інтелектуальний потенціал команди засновників. Життя стартапу починається з формування, розробки та розвитку ідеї інноваційних продуктів (частіше в галузі інформаційних чи нових технологій).

Основним ресурсом для розвитку ідей є інтелектуальний ресурс, тому на перших етапах існування стартапи швидко зростають при обмежених фінансових інвестиціях та матеріальних ресурсах. Потреба у інвестиціях виникає пізніше, на етапі реалізації ідеї у вигляді інноваційного продукту, тоді починається активний пошук інвесторів. Разом з цим, існує поняття перенасичення стартапу фінансовими інвестиціями на початковому етапі, коли стартап починає функціонувати менш потужно, команда розпилює свій потенціал та кошти.

Елементами успішного стартапу є ідея, команда інноваторів, ресурси та маркетингові інновації. Ідея може бути унікальна, скопійована чи модернізована. Ідея завжди спрямована на реалізацію продукту, який задовольняє потреби споживачів. Саме від ідеї залежить життєздатність стартапу. Стартап – це команда, в обов'язки якої входить генерація ідей, їх реалізація, розробка стратегії розвитку стартапу, планування, управління, забезпечення ресурсам. Елементом стартапу є своєчасне залучення ресурсів. Але надмірно залучені кошти можуть бути проблемою на початку розробки ідеї. Це спричиняє втрату мотивації, проблеми в команді та нестачу коштів наприкінці для ефективного маркетингу. Стартап також є маркетингом інновацій, який розглядають як концепцію ринкової діяльності підприємства, філософію бізнесу та інше [3, с.124].

Стартапи мають певні спільні риси з підприємствами малого бізнесу: вони створюються підприємцями-початківцями і невеликі за розміром, мають нестабільне

положення на ринку, знаходяться під високим впливом ризику, потребують інвестицій. Порівняльний аналіз підприємства малого бізнесу та стартапів наведено в таблиці 1.

Всесвітньо відомими і комерційно успішними стартапами є: Apple, Wikipedia, MySpace, Digg, Facebook, YouTube, ВКонтакте, Google, Twitter, Amazon [4;5].

Найбільш затребовані венчурними інвесторами напрями бізнесу у світі: медицина і здоров'я, програмне забезпечення, інтернет-сервіси, мобільні пристрої, електронна комерція, аудіотехніка, дизайн, соціальні медіа, подорожі, ігри [5, с. 327].

В Україні також швидко розвивається венчурна індустрія, найбільш відомі українські бізнес-інкубатори: Growthup, Wannabiz, Фонд Vostok Ventures, Happy Farm, iHub, Eastlabs [5, с. 328]. Слід зазначити, що багато українських стартапів залучають кошти від іноземних інвесторів.

На українському ринку існує багато бар'єрів, які перешкоджають успішному функціонуванню стартапів і традиційного бізнесу. Податкова система, недосконале законодавство стримують розвиток проєктів. До сприятливих умов бізнес-середовища в Україні, можна віднести невисоку конкуренцію в різних сферах діяльності, доступність в порівнянні з іноземними країнами. Розвиток інноваційних стартапів і традиційного бізнесу в Україні стимулює НТП, новітні світові досягнення.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз підприємства малого бізнесу та стартапів

Критерій порівняння	Підприємство малого бізнесу	Стартап
Юридична реєстрація	Обов'язкова	Не обов'язкова
Масштаб	Зростання підприємства обмежено розміром ринку і здатністю бізнес-моделі швидко масштабуватися	Стартап потенційно показує кількаразове зростання в капіталізації, швидко масштабується на ринках
Інновації	Інновації в проєкті не обов'язкові, часто використовуються сторонні інноваційні продукти	Основою бізнесу є інновації
Джерела фінансування	Для відкриття підприємства достатньо особистих заощаджень, коштів інвесторів, банківських кредитів	Стартапи чекають інвестицій, які перетворюють проєкт в прибутковий бізнес
Прибуток	Підприємство орієнтоване на збільшення прибутковості, бажано відразу ж	Пріоритетна мета – створити конкурентоспроможний продукт, що забезпечує надзвичайно високий прибуток компанії
Ризик	Визначено термін окупності інвестицій, управління ризиками	Високий рівень інвестиційного ризику, умови інвестування невизначені
Управління	Системне	Відсутність системності
Темп зростання	Помірний	Швидкий
Адаптивність	Статичність	Мобільність

Таким чином, інноваційні стартапи виступають сучасною і перспективною формою ведення бізнесу в Україні. Для розвитку інвестиційного середовища у вигляді стартапів в Україні, необхідно наступне, а саме: створення середовища для інноваційної та традиційної підприємницької діяльності; державна підтримка стартап-проєктів; впровадження інновацій в усіх їх формах; отримання вигоди від росту онлайн-ринків.

Список використаних джерел:

1. What we may still learn from Silicon Valley. URL: <http://www.startup-book.com/2016/05/22/when-was-the-word-start-up-first-used> (дата звернення: 22.10.2020).
2. Бланк С. Четыре шага к озарению: Стратегии создания успешных стартапов. М.: Альпина Паблицер, 2014. – 600 с.

3. Хромова Д. Д., Антоненко К. В. Сучасні тенденції розвитку стартапів на світовій арені. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Випуск 19. Частина 3. С. 123-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19%283%29__28 (дата звернення: 22.10.2020).

4. Моїсеєнко Т.Є., Черненко Н.О., Корогодова О.О. Інноваційне оновлення економіки України за допомогою стартапів в умовах розвитку індустрії 4.0. Економіка та управління національним господарством. 2020. Випуск 42. С. 97-103. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/18.pdf (дата звернення: 22.10.2020).

5. Попко О.В. Інноваційні стартапи та їх відмінність від класичного бізнесу. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економіка. 2014. Випуск 1 (65). С. 325 -330. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2014_1_38 (дата звернення: 22.10.2020).

6. Зайцева О.І., Вольвач І.Ю., Бетіна В.О. Стартапи як адаптивна модель інноваційно-креативного підприємництва на українському ринку. Вісник ХНТУ. 2020. №1 (72). Ч.2. С. 38-45. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/327130477.pdf> (дата звернення: 22.10.2020).

МОРОЗ С.О.,

студентка 2 курсу

спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Маріупольський державний університет

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇН У СВІТОВИХ ДЕТЕРМІНАНТАХ РОЗВИТКУ

Движучим чинником досягнення прогресивних змін і становлення відповідного рівня розвитку продуктивних сил суспільства є активна і цілеспрямована інвестиційно-інноваційна діяльність. Наслідки проведення досліджень українських і зарубіжних учених свідчать про те, що економічне оновлення і зростання зумовлюються насамперед розміром і структурою інвестицій, їх цілеспрямованістю, якістю і швидкістю здійснення. Результативність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств залежить не лише від рівня розвиненості економічної системи, а передусім від вибору пріоритетів цієї діяльності, які відповідають обгрунтованим критеріям оцінки соціально-економічних досягнень.

Наприклад, в Україні дотепер не створено якісної системи підтримки інвестиційної діяльності підприємств. Це стало однією з причин спаду інвестиційної активності в країні. Ключовим напрямом на шляху прискорення темпів економічного зростання є активізація інноваційно-інвестиційних процесів.

Питання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств досліджували вітчизняні науковці, такі як В.П. Олександрова, Ю.М. Бажал, Ю.М. Вербицька, І.В. Дем'яненка та ін.

Інвестиційно-інноваційна діяльність містить одночасно компоненти кількісних параметрів економічного зростання, уособлених у русі капіталу в системі суспільного розширеного відтворення і визначається як діяльність, пов'язана з вкладанням матеріальних і нематеріальних цінностей у науково-технічний розвиток, інноваційні проекти, модернізацію виробництва підприємств різних з метою отримання економічного і неекономічного ефекту.

У загальному вигляді за рівнем значущості для підприємства інновації поділяють на п'ять груп:

- нове науково-технічне відкриття;
- новий спосіб виробництва;
- принципово нова техніка, технологія, матеріали, енергоносії;

- поточна модернізація, спрямована на підвищення технічного рівня виробництва, якості та конкурентоспроможності продукції, що випускається, збереження навколишнього середовища;
- нові форми організації та управління.

Рис.1. Фактори впливу на результативність інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємства

В Україні задекларована інвестиційно-інноваційна модель розвитку, незважаючи на те, що інвестиційний клімат у країні залишається несприятливим. За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд дол. США, щорічна потреба – близько 20 млрд дол. США. Обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить 40-60 млрд дол. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні потрібно загалом 4 трлн дол. США. Порівняно з цими цифрами фактичні обсяги інвестицій в Україні є незначними.

Сумуючи викладений вище матеріал, можна зробити такі висновки:

- Зрушення в інноваційно-інвестиційній сфері діяльності належать до системних питань макроекономічного розвитку, вирішення яких має здійснюватися насамперед на державному рівні.
- Більшість інновацій у сучасних ринкових умовах господарювання реалізується підприємницькими структурами.
- Інвестиційна діяльність – це ключовий чинник економічного розвитку країни. Масштаби інвестиційної діяльності та обсяги реалізованих інвестицій впливають на конкурентоспроможність національних економік країн світу та формують можливості до підвищення рівня життя населення.
- Інноваційна модель економічного розвитку є ключовою метою будь-якої держави і найважливішим фактором успіху країни в середньо-і довгостроковому періодах її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети. // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 36-39.
2. Дацій Н.В. Створення ефективної інфраструктури управління інвестиційною діяльністю. // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 22. – С. 13-16.
3. Захарін С.В. Інноваційна активність промислових підприємств. // Економіка підприємства. – 2007. – № 14. – С. 13-21.

НАДЕЖДЕНКО А.О.,
к.н.держ.упр., доцент
КОВАЛЕНКО В.Я.,
студент 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольський державний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ «РОЗУМНИХ МІСТ»

В сучасних умовах державотворення України прослідковується чітка тенденція впровадження інструментів та технологій е-урядування у всіх галузях громадського буття. Сьогодні держава обрала шлях на загальний розвиток е-урядування, яким особливої ваги набуває надання якісних е-послуг місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Саме розвиток е-урядування здатний не лише наблизити владу до громадянина, зробити її відкритою, прозорою та відповідальною, але й вирішити найбільш складну проблему - налагодити координацію між усіма рівнями влади (центральним, регіональним і місцевим) та громадськістю.

Наразі, якщо на національному рівні процес запровадження е-урядування відбувається більш стрімко та вдало, то на місцевому рівні він відстає від сподіваних результатів через різні політичні, організаційні та технологічні проблеми. Тому, дослідження досвіду Європейського Союзу щодо розвитку «розумних» міст як одного із найбільш презентативних механізмів державного управління впровадження електронного урядування на місцевому рівні є вкрай актуальними.

Питання розвитку е-урядування на місцевому рівні присвячені праці В. Дрешпака, І. Куспляка, К. Кондакова, А. Серенка та ін. Зокрема, дослідженню розвитку «розумних» міст присвячені праці таких зарубіжних вчених: М. Бетті, М. Вестерлунда, Д. Гілла, А. Грінфілда, Л. Холіса, К. Матті, С. Пула та інших.

Окремо зазначимо, що сьогодні спостерігається світова тенденція до урбанізації, зокрема, у більшості країн Європейського Союзу три з чотирьох осіб мешкає в містах, а до 2050 року цей показник прогнозує буде складати чотири з п'яти [1]. Отже виникає нагальна потреба створення інноваційної моделі електронного урядування на місцевому рівні за-для подолання соціально-економічних проблем і підвищення якості життя.

Сьогодні все частіше зарубіжними практиками і дослідниками вживаються терміни «розумне місто» («смайт-сіті») та «електронне місто» у якості сучасної та прогресивної моделі управління електронним урядуванням на місцевому рівні.

В свою чергу «розумне місто» («Smart city») як управлінська категорія передбачає створення доступної інформації для управління та водночас дієвого контролю виконання управлінських функцій, а також оптимального використання наявних ресурсів, урахування потреб та бажань мешканців міста. «Розумні міста» («Smart city») можуть бути визначені як моделі, що інтегрують в рамках єдиного міського простору наступні напрямки діяльності [2, с. 51]:

1) розумна економіка («smart economy») – інтелектуальна економіка або досягнення стану конкурентоспроможності міста, що досягається через розвиток підприємництва; формування інфраструктури для поширення економічної інформації тощо;

2) розумна мобільність («smart mobility»), що стосується сфери транспорту за рахунок застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечить модернізацію громадського транспорту, доступу до високоякісних послуг міської інфраструктури, розширення зони wi-fi тощо;

3) розумне навколишнє середовище («smart environment»), що передбачає моніторинг якості стану навколишнього середовища, сучасних систем виробництва енергії, модернізації

будівель, збільшення міських зелених зон, розвитку сучасних систем водопостачання та каналізації;

4) розумні люди («smart people») – формування високоінтелектуальних людських ресурсів за рахунок підвищення рівня доступу до професійної підготовки для різних груп мешканців міста, створення системи безперервного навчання (місто як центр обміну знаннями), розвитку міських бібліотек, забезпечення доступу до комп'ютерів та Інтернету тощо;

5) розумне життя («smart living») – підвищення якості життя мешканців міста за рахунок розширення культурної пропозиції міста, вдосконалення системи освіти та охорони здоров'я, підвищення безпеки тощо;

б) розумне управління («smart governance») – інтелектуальне управління передбачає не лише удосконалення процесів функціонування органів державного та муніципального управління, але й реальне забезпечення участі громадян у процесі прийняття рішень в місті.

На сьогодні концепція «Smart City» є дуже актуальною та важливою в міжнародних глобалізаційних процесах. Смарт міста стрімко розвиваються по всьому світу, що свідчить про зручність використання ІТ-технологій в усіх аспектах життєдіяльності. Як показує досвід розвинених країн такий елемент смарт міста, як smart governance, є надзвичайно ефективним у спілкуванні влади з громадою. Адже, по-перше, враховуються інтереси кожного громадянина, майже кожна ініціатива на покращення власної місцевості почута і може втілитися в життя. По-друге, завдяки електронному управлінню органам державної влади набагато легше здійснювати свої повноваження (е-урядування, електронні або хмарні системи документообігу та ін.). По-третє, смарт уряд є надзвичайно комфортним майданчиком для створення і розвитку соціально відповідальної громади. Примітно, що «розумні» міста будуються за співпраці державного, приватного і цивільного секторів. Державні структури створюють відповідну юридичну базу, бізнес знаходить способи залучити інвестиції, громадяни активно включаються в розробку проектів і їх реалізацію. Таким чином будується стійке і здорове суспільство.

Українські смарт міста лише розпочинають свої кроки в реалізації даної концепції. На сьогоднішній день Українській державі заважає повноцінно розробляти та розвивати смарт управління низка чинників: незадовільний стан національної економіки, агресія на сході країни, в ході якої відбувалася втрата важкої промисловості та багатьох інших промислових потужностей, низький рівень стандартів життя громадян, передвиборчі кампанії, на які витрачається невідповідно багато бюджету та інше. Але, незважаючи на існуючі проблеми, свідомо українська громадськість прагне до створення смарт міст, беручи активну участь в електронних ініціативах, що свідчить про започаткування електронної демократії в Україні.

Тому, основними механізмами державного управління розвитком «розумних міст» в сучасних умовах державотворення та правотворення України стають:

- організаційний (на національному рівні – утворення профільних підрозділів у Державному агентстві з питань електронного урядування України та Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України);

- кадровий (запровадження наскрізних освітньо-професійних програм на бакалаврському та магістерському рівнях на основі спеціальностей 281 «Публічне управління та адміністрування», 121 «Інженерія програмного забезпечення», 125 «Кібербезпека», 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», 171 «Електроніка»; розробка професійних стандартів, підготовка та підвищення кваліфікації);

- правовий (розробка Стратегії розвитку розумних міст в Україні та внесення змін у відповідні нормативно-правові акти);

- інноваційний (створення інноваційних платформ, експериментальних інноваційних майданчиків – живих лабораторій);

- технологічний (розробка різноманітних мобільних додатків та запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, Інтернет-речей);

- інформаційний (пріоритет - використання переваг доступу до відкритих даних, великих даних);
- комунікативний (розвиток інструментів електронної демократії, комплексних електронних послуг).

Список використаних джерел:

1. Адаптація міст до зміни клімату в Європі. Виклики та можливості для міст разом із підтримуючою національною та європейською політикою (2012). URL:<https://www.klimatilpasning.dk/media/5367/eea-report-2-2012.pdf>. (дата звернення: 01.07.2020).
2. Касич А.О., Федоряк Р.М., Собяніна А.П. Інноваційна технологія "Smart city" як механізм поліпшення рівня життя в сучасному місті. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL:<http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-1-2017/13.pdf> (дата звернення: 30.06.2020).

САГРОВА Г.С.,

студентка 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Економіка»

Маріупольський державний університет

БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

Економічна безпека є провідною складовою національної безпеки, яка відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною могутністю країни та національною безпекою. Економічна безпека має на увазі ефективне використання всіх ресурсів держави, її ефективне функціонування і стійке позитивне зростання макро- та мікроекономічних показників в майбутньому. Під «інвестиційним розвитком» пропонуємо розуміти зміну параметрів інвестиційного процесу на різних рівнях, що призводить до підвищення інвестиційної привабливості за умови поліпшення інвестиційного клімату.

Проведення аналізу економічної безпеки держави неможливе без оцінки рівня її інвестиційної привабливості. Оскільки інвестиційна привабливість дає можливість характеризувати зовнішнє і внутрішнє середовище об'єкта потенційно можливого інвестування, сформулювати уявлення про надійність інвестицій, очікувані результати від вкладання та використання коштів.

Отже, пропонуємо розглядати інвестиційну привабливість як один із важливих чинників економічної безпеки держави. Дослідження стану інвестиційної привабливості та економічної безпеки України пропонуємо проводити в комплексі.

У міжнародних рейтингах за різними складовими, незважаючи на доволі стабільні зрушення Україна не потрапляє до списку країн з привабливим інвестиційним кліматом (таблиця 1). Серед різних міжнародних методик оцінки інвестиційної привабливості варто виділити The Global Competitiveness Index, Index of Economic Freedom, Doing business, Corruption Perceptions Index.

Україна в 2019 році втратила дві позиції в Індексі глобальної конкурентоспроможності опустилася на 85-те місце з 141 країни. У сфері фінансових систем, в якій рейтинг України опустився на 19 позицій — до 136-го місця, й у сфері охорони здоров'я — на 9 позицій, до 101-го місця.

Індекс економічних свобод в Україні – 54,9 бали зі 100 можливих. Таким чином, зі 180 досліджених країн і територій вона 134-а. Рік тому вона мала 52,3 бали і була 147-ю теж зі 180. Але в європейському регіоні, як його визначено в дослідженні, Україна на останньому місці – 45 з 45.

У рейтингу Світового банку Doing business 2020 за показником Індексу легкості ведення бізнесу Україна піднялась на +7 позначок і зайняла 64 позицію серед 190 країн. Порівняно з 2019 р. наша країна поліпшила свої позиції за такими показниками, як: отримання дозволів на будівництво шляхом зняття вимоги про наймання зовнішнього спостерігача і запровадження системи онлайн-повідомлень. (зростання з 30 до 20 місця). В Україні також спростили умови отримання електроенергії з 135 на 128 місце. Реєстрація власності з 63 до 61 місця, міжнародна торгівля з 78 на 74 місце. Захист міноритарних інвесторів підвищився з 72 на 45 місце. Решта критеріїв (отримання кредитів, реєстрація бізнесу, забезпечення виконання контрактів, оподаткування, вирішення питань неплатоспроможності), згідно зі звітом, стримують просування України в рейтингу - їх показники погіршилися.

За показниками CPI-2019 Україна отримала 30 балів — на 2 бали менше, ніж минулого року, і посіла 126 місце в глобальному рейтингу За оцінками експертів, в Україні впродовж 2019 року відбувалося згортання реформ, в тому числі й антикорупційної.

Таблиця 1

**Місце України у світових рейтингах інвестиційної сприятливості
бізнес-середовища 2010-2019 рр.**

Індекси/Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Індекс глобальної конкурентоспроможності економіки	89/ 139	82/ 142	73/ 144	86/ 148	76/ 144	79/ 140	85/ 138	81/ 137	83/ 140	85/ 141	-
Індекс економічної свободи	162/ 179	152/ 179	161/ 177	161/ 177	155/ 178	162/ 178	166/ 180	166/ 180	150/ 180	147/ 180	-
Індексу легкості ведення бізнесу	142/ 183	145/ 185	152/ 185	137/ 185	112/ 189	87/ 183	83/ 183	80/ 190	76/ 190	71/ 190	64/ 190
Індекс сприйняття корупції	134/ 178	152/ 183	144/ 176	144/ 174	142/ 174	130/ 168	131/ 176	130/ 180	120/ 180	126/ 180	-

Незадовільний стан української економіки несе загрозу для економічної стабільності країни. За офіційними даними останнім часом інвестиційна привабливість України та її економічна безпека перебувають на низькому рівні. Інвестиційна привабливість держави визначається інтегральним індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass), який випускається спільно міжнародною консалтинговою компанією BDO та Гамбурзьким інститутом світової економіки. Індекс вимірюється за п'ятибальною шкалою, де рівень 3 бали є нейтральним. Показники вище цього рівня є позитивними, нижче – негативними. На кінець 2019 року Україна отримала 2,95 із 5 можливих та продовжує перебувати у негативній площині. Хоча у порівнянні з попереднім періодом показник Індексу дещо зріс (рис.1.).

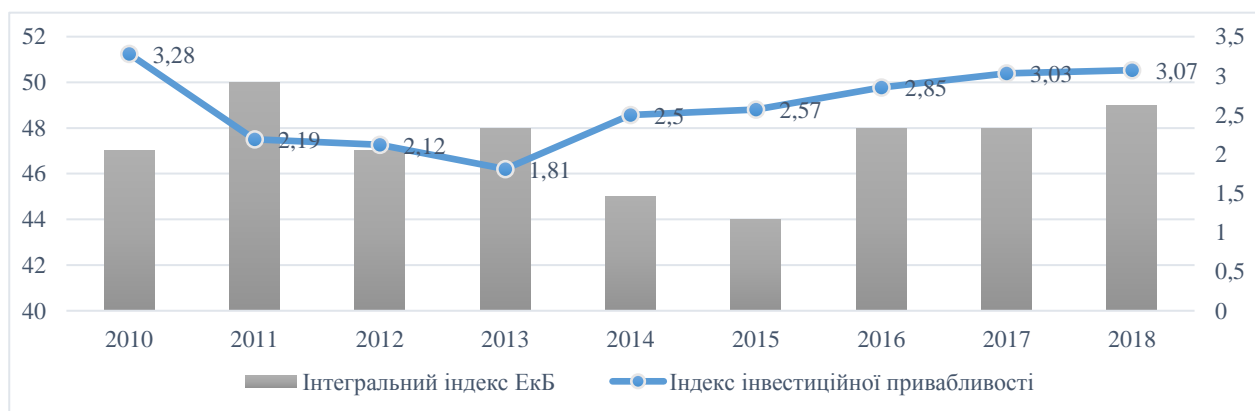

Рис. 1 Співвідношення індексу інвестиційної привабливості та індексу економічної безпеки України

Джерело розроблено згідно даних [2]

З визначенням того, що інвестиційна привабливість здійснює позитивний ефект на економічну безпеку застосувавши інструменти кореляційного аналізу проведемо оцінку впливу раніше розглянутих індексів на інтегральний індекс інвестиційної привабливості. Оцінка ступеня тісноти та напрямку зв'язку між зазначеними показниками дозволила отримати наступні результати: індекс глобальної конкурентоспроможності має слабкий та прямий зв'язок (0,41), індекс легкості ведення бізнесу має помірний тип зв'язку (0,58), індекс сприйняття корупції (0,78) має найбільший вплив на індекс інвестиційної привабливості, з індексом економічної свободи відсутній зв'язок.

При оптимальному значенні інтегрального показника 100%, найвищий рівень інтегрального показника економічної безпеки спостерігався у 2011 р. – 50%, що характеризується, як небезпечний рівень економічної безпеки (діапазон 40–59%). При цьому, протягом всього аналізованого періоду рівень економічної безпеки знаходився в межах інтервалу 44–50%, не виходячи за межі небезпечної зони та не досягаючи задовільного рівня, що слід оцінювати негативно [1].

Існують сприятливі фактори інвестиційного середовища, що поліпшують стан економічної безпеки: стан фінансово-кредитної системи (рівень інвестиційної діяльності установ), статус іноземного інвестора (режим іноземного інвестування), інвестиційна активність людей в країні (відносини власності в державі), політична влада (забезпечення привабливості об'єктів інвестування), зниження податкової ставки, надання державних кредитів.

Факторами, що негативно впливають на рівень інвестиційної привабливості, є досить нерівномірний розподіл прямих інвестицій по регіонам та галузям України. Така нерівність призводить до соціальної напруженості та має негативні наслідки для ефективного використання трудових ресурсів, розвитку країни, для інвестиційної привабливості, що, своєю чергою, безпосередньо впливає на економічну безпеку країни. Також вплив завдає недосконала податкова система, слабка правова та судова системи, нерозвинена соціальна та виробнича інфраструктура, наявність військових дій.

Таким чином, покращення чи погіршення інвестиційної привабливості країни відбувається під впливом певних факторів, які в свою чергу впливають на економічну безпеку країни.

Країни, яким вдалось підтримати інвестиційну привабливість і не допустити інвестиційного краху в період глобальних криз досягли значно кращих результатів власного розвитку. Отже, пропонуємо розглядати інвестиційну привабливість як один із важливих чинників економічної безпеки держави. Дослідження стану інвестиційного розвитку та економічної безпеки України пропонуємо проводити в комплексі [4].

Список використаних джерел:

1. Богма О. С. Аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими / О. С. Богма // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 8(1). - С. 11-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8%281%29__5
2. Європейська бізнес Асоціація. Режим доступу: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/>
3. Закревська Л. М. Інвестиційна безпека як складова економічної безпеки / Л. М. Закревська, А. О. Заїнчковський // Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». – Черкаси : ЧНУ. – 2016. – № 2. – С. 28-34. Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/24529/1/66.pdf>
4. Петровська С. А. Інвестиційна привабливість як один із чинників економічної безпеки України. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. VI міжнар. Наук.- практ. Конф. (м. Харків, 1 груд. 2017 р.) / МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. – Харків, 2017. – С.426-428. Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Downloads/Ofhcfbz5CH1YJm71jLgm17Dr5C83U35K.pdf>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Для діяльності світової економіки залучення іноземних вкладень стало необхідністю, в ньому зацікавлені як розвинені, так і розвивається країни. Формування економічних зв'язків в світових масштабах призводить до отримання наступних ефектів:

- зниження витрат виробництва;
- збільшення ефективності виробництва;
- забезпечення високої конкурентоспроможності продукції, що виробляється [1].

Без залучення іноземних вкладень ефективно розвиватися не в змозі практично жодна країна з ринковою економікою. Вкладення іноземних інвестицій дає наступні результати:

- використання позикового і підприємницького капіталу в країнах, що зазнають його недолік, дозволяє вийти на новий рівень розвитку продуктивних сил;
- в разі надлишку капітал використовується з максимальною результативністю [2].

Грамотна політика в сфері залучення іноземних капітальних вкладень є одним з умов успішного розвитку національної економіки. Багатьма країнами накопичений великий досвід залучення інвестицій. Серед усіх країн найбільший досвід у Німеччині, потрібно вивчати її методи залучення інвестицій і використовувати їх на практиці у нас – це допоможе підвищити рівень добробуту населення, поліпшити економіку, приверне туристів, підвищить рівень заробітної плати, зменшить безробіття, знизить соціальну напруженість суспільства. Німеччина знайшла можливість посилати представників дрібних підприємств на між-народні зустрічі, виставки та ярмарки, що так-же сприяє залученню інвестиції:

- за рахунок державного бюджету відправляються на ярмарки і виставки представники підприємства малого і середнього бізнесу;
- запрошуються представники підприємств зарубіжних країн;
- представники дрібних підприємств не мають коштів відвідати такого роду ярмарки, виставки, форуми та змагання. Уряд Німеччини надає допомогу цим підприємствам за рахунок державного бюджету;
- створюється особливий режим для діяльності підприємств, надаються кредити за більш низькі відсотки, ніж у нас, дозволяється погашати ці кредити через більш 10 років після відкриття [3].

Уряд Німеччини прийняв програму підтримки малого та середнього бізнесу. Програма включає в себе різні напрями, серед яких:

- надання державної підтримки підприємцям-початківцям, освіта і створення кадрового резерву;
- проведення реформ податкової системи у відношенні підприємств малого і середнього бізнесу, створення допоміжних умов розвитку;
- посилення підтримка на зовнішніх ринках;
- мобілізація венчурного капіталу для інновацій;
- усунення бюрократичних обмежень;
- посилення інноваційної складової економіки;
- розвиток підприємницької культури і наступності ведення бізнесу [4] .

Малі та середні компанії країни експортують свою продукцію, а також реалізують інвестиційні проекти за кордоном. З цієї причини Німеччина активно працює у Світовій організації торгівлі (СОТ) і сприяє ініціативи Європейського союзу щодо отримання пільг і пріоритетів в торгівлі з третіми країнами.

У міру швидкого зростання і розширення масштабів іноземні капіталовкладення привертають увагу влади і громадських організацій США. За результатами діяльності іноземних компаній ретельно стежать федеральні органи влади. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) мають особливе значення для економіки США. Вони були важливим фактором для економіки США протягом декількох років, із загальною сумою в 1,7 трлн дол. Протягом останніх 10 років.

Значна частина ПІІ надходить в виробничий сектор США. За останні 14 років частка виробництва в ПІІ змінювалася в середньому на 39%. Інші сектори, які отримали значні ПІІ протягом довгого часу, включають в себе оптову та роздрібну торгівлю, а також суміжні фінансові галузі. У США певного федерального закону, який регулює іноземні інвестиції, не існує, проте є законодавчі акти, які впливають на діяльність зарубіжних підприємців всередині країни [5].

Комітет з іноземних інвестицій (КВІ) відіграє особливу роль в регулюванні прямих інвестицій. Комітет має право розглядати найбільш значущі для національних інтересів країни іноземні інвестиції. В процесі розгляду придбання іноземним вкладником контрольного пакета або частини акцій американської компанії однієї зі сторін угоди необхідно повідомити КВІ, так як повідомлення від третьої сторони не можуть бути прийняті. Завдяки таким результатам переговорів між федеральним урядом США і підприємцями зберігалася прихильність принципам відкритої економіки, при цьому знижується до мінімуму ймовірність загрози національній безпеці [6].

Бюро економічного аналізу (ПЕА) міністерства торгівлі виконує особливу роль в регулюванні іноземних інвестицій в Сполучені Штати Америки. Бюро займається підготовкою постійних досліджень, пов'язаних з надходженням іноземних інвестицій в економіку країни. ПЕА в цих цілях робить збір відомостей, які стосуються всіх вироблених угод із продажу іноземним інвесторам на території країни американського майна. Іноземний капітал, чия діяльність регулюється виконавчою і законодавчою владою країни, є важливим фактором економічного розвитку і науково-технічного прогресу, і не суперечить економічним інтересам країни. Про це свідчить не тільки досвід США, але і світовий досвід. Зарубіжний капітал отримує можливість широко використовувати перевагу міжнародної кооперації та міжнародного поділу праці для здійснення впливу на аспекти зовнішньоекономічної діяльності та на соціально-економічний розвиток Сполучених Штатів Америки, завдяки формуванню міжнародних виробничих комплексів [7].

Багатий досвід залучення іноземних інвестицій накопичив Китай, який знаходиться в періоді рекордно високого рівня розвитку. Особливістю даного періоду є перехід великої кількості державних підприємств в приватні руки. Це було зроблено з надією, що збиткові організації, перебуваючи в приватних руках, стануть рентабельними, здоров'я, системи соціального забезпечення та пенсійної системи [8].

Розвиток індивідуального підприємництва і малого бізнесу також є одним із шляхів вирішення даної проблеми. В інвестиційній політиці були зроблені суттєві зміни. Джерела надходження фінансування були диверсифіковані під час реформи. Кошти приватних, колективних, спільних і індивідуальних підприємств активно використовуються разом з державними коштами. Реалізується децентралізація державних інвестицій в основний капітал з ухилом на збільшення ролі таких джерел надходження фінансування, які є в руках державних підприємств і місцевої влади.

Кредитування капітальних інвестицій, що здійснюється спеціалізованими банками, все частіше замінює бюджетне фінансування. За законодавством КНР господарство, число найманих працівників якого перевищує вісім чоловік, є приватними підприємствами. На основі індивідуального сектора став розвиватися приватний сектор. Приватний сектор діє в рамках заснованої на суспільній формі власності економіки, а отже, лідируючі позиції в країні зайняти не може. Розвиток приватного сектора підвищує рівень зайнятості населення, оживляє ринок, активізує виробництво. У зв'язку з цим в програмних документах КНР відзначається

необхідність заохочення приватного сектора. Компанії колективного сектора отримали велику господарську самостійність [9].

Враховуючи досвід згаданих держав можна сказати, що одним із головних напрямків здійснення зовнішньо економічної політики України є інтеграція у світові інвестиційні процеси. Так, входження України в СОТ сприяло покращенню інвестиційного клімату в державі. Збільшення об'єму надходження іноземних та зарубіжних інвестицій через інтеграційні процеси знаходиться на стадії розробки. Має важливо залучати інвестиції, які несуть із собою сучасні технології, «ноу-хау», передові методи управління і маркетингу. Це зробить можливим випуск конкурентоспроможної продукції як за рівнем новизни і якістю вироблених товарів і послуг, так і за зниженням витрат їх виробництва. А для цього потрібні працівники, які зможуть ефективно використовувати нові технології будуть здатні перемагати в жорсткій конкурентній боротьбі.

Список використаних джерел:

1. Афова З.А. Організаційно-економічний механізм формування регіональних важливих програм соціально-економічного розвитку на мезоуровне / Афова З.А. — М., 2010. — 324 с.
2. Галачієва С.В. Ресурсне забезпечення конкурентоспроможних результатів існування / Галачієва С.В. — К.: Економічні науки, 2013. — 358 с
3. Зверев А. Заходи держави для малих та середніх підприємств у Німеччині / Зверев А. — М: Економіст, 2009. —334. с.
4. Іванов П.М. Управління економічними процесами / Іванов П.М. — К.: Економічні науки, 2011. — 376. с.
5. Іванов П.М. Формування нової архітектури розвитку регіональних соціально-економічних систем / Іванов П.М. — К.: Економічні науки, 2011. — 230 с.
6. Іванькович Д. В. Інвестування: підручник / Іванькович Д. В. - Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2014. – 452 с.
7. Казанчева Х.К. Особистість алгоритму розвитку регіональної економіки в контексті теорії всебічного розвитку/ Казанчева Х.К.,— К., 2014. —385 с.
8. Куянцев І.А. Формування інституціональних моделей стійкого регіонального розвитку соціально-еколого-економічно-чеської системи та механізму її реалізації / Куянцев І.А. — К., 2012. —247 с.
9. Махошева С.А. Експертна система багатокритеріальної оцінки за показниками експлуатації агропромислового комплексу / Махошева С.А., К., 2012. —219 с.

**СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ МІЖГАЛУЗЕВОЇ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

АШИМОВА Т.С.,
студентка ОС «Магістр»
спеціальності «Екологія»

ІВАНОВА В.В.,
к.е.н., доцент
Маріупольський державний університет

**АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Кінець ХХ - початок ХХІ ст. ознаменувалися бурхливим, неоднозначним і суперечливим розвитком процесу глобалізації, який йде на планетарному, континентальному, наднаціональному, регіональному, локальному рівнях. Глобалізація пов'язана з формуванням економічного простору, де галузева структура, обмін інформацією і технологіями, географія розміщення продуктивних сил визначаються з урахуванням світової кон'юнктури. Економічний вимір глобалізації включає міждержавні потоки товарів і послуг, капіталу, праці та інформації, а також інтернаціоналізацію виробничих процесів аж до міжнародного поділу окремих технологічних операцій, які зросли за останні десятиліття в кілька разів. Традиційно вважається, що термін «глобалізація» був введений в лексикон суспільних наук Т. Левіттом, який визначив її як феномен злиття ринків окремих продуктів, вироблених багатонаціональними корпораціями [1], тобто акцентував увагу на глобалізаційних зрушеннях саме в економічній системі. Однак ще в 1970-і роки І. Валлерстайн в рамках соціологічної теорії сформулював перші глобалістичні уявлення про тенденції розвитку сучасного суспільства [2]. А дослідниця теорії глобалізації А.М. Жданова стверджує, що термін «глобалізація» вперше був вжитий в 1952 р для позначення цілісного уявлення накопиченого досвіду в сфері освіти [3]. Таким чином, можна стверджувати, що термін «глобалізація», зародившись як позначення специфічного феномену, протягом декількох десятиліть отримав нового смислового навантаження, став охоплювати більш широкий спектр явищ в різних сферах суспільного життя. Надання пріоритету в авторстві даного терміну Т. Левітту пояснюється тим, що до кінці ХХ-початку ХХІ ст. процеси глобалізації зачіпали переважно економічне життя суспільства, лише згодом почали помітно впливати на соціальну та політичну сфери [4].

В умовах глобалізації виникає проблема пошуку нових форм і методів пристосування національної економіки і політико-правового середовища до вимог сучасних міжнародних економічних відносин. В цьому контексті підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є надзвичайно важливим напрямком економічної стратегії держави. Тенденції зміщення світових економічних центрів відкривають для держави нові перспективи і можливості підвищення конкурентоспроможності АПК, але в той же час містять ризики і виклики щодо пошуку Україною відповідного місця в світовому та регіональному розподілі праці. Пріоритетність розвитку агропромислового сектору України і його провідних галузей дає можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість — сировиною, а зовнішню торгівлю — експортними товарами. Наразі стоїть важливе завдання формування обґрунтованої системи стратегічної політики держави, спрямованої на оптимальне використання існуючого ресурсного потенціалу для зміцнення конкурентних позицій аграрного сектору економіки, концентрацію технічних, фінансових, трудових і організаційно-управлінських ресурсів, структурну перебудову на інноваційній основі. В такому сенсі має відбутися перехід від отримання конкурентних переваг під дією цінових факторів до впровадження факторних переваг, а саме: інтелектуального капіталу, природного

багатства, науково-технічного потенціалу. В умовах світової аграрної кризи Україна може збільшити свою присутність на глобальному ринку як виробник продуктів харчування. Але без відповідних змін в системі державного управління аграрним сектором економіки, впровадження прогресивних технологій, удосконалення селекційної та племінної справи, доступу до кредитних ресурсів для виробників сільськогосподарської продукції досягти успіху неможливо [5]. В Україні конкурентні переваги підприємств АПК продовжують залишатися на стадії формування. Це обумовлено, перш за все, тими негативними тенденціями, які притаманні вітчизняній економіці останнього десятиліття. Основні питання, які необхідно вирішити в контексті удосконалення конкурентних можливостей підприємств АПК, тісно пов'язані з діяльністю суб'єктів реального сектору економіки. До них слід віднести удосконалення роботи вітчизняних конкурентів: постачальників, посередників і імпортерів, покращення умов для споживачів.

Як свідчить світова практика, процес економічної глобалізації, а також ринкова орієнтація економіки України вимагають приведення в дію взаємозалежних техніко-технологічних, організаційно-економічних і управлінських факторів ефективного освоєння в виробництві науково-технічних досягнень. Інноваційний фактор стає вирішальним для виходу національної економіки з депресивного стану, забезпечення її сталого розвитку, зниження залежності держави від імпорту, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції і збільшення експортного потенціалу країни. Потрібно визнати, що Україна в порівнянні з розвиненими країнами істотно відстає за основними показниками ефективності виробництва: продуктивності праці, техніко-технологічного забезпечення, енергоємності, урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності худоби. При цьому слід зазначити, що використання потенціалу національного АПК не відповідає його можливостям. На сьогодні рівень інноваційної активності залишається недостатнім, що є наслідком слабкої інституційної, фінансової та банківської підтримки прогресивної моделі розвитку національної економіки. Майже відсутні посередницькі організації, які регулюють попит і пропозицію на інновації, сприяють венчурному фінансуванню [6].

Перспективним напрямком є розвиток системи венчурного інвестування як одного з найважливіших позабюджетних джерел фінансування. Складність ситуації полягає в наступному: з одного боку, Україна має певний венчурний потенціал, з іншого - податкове законодавство мало пристосоване до потреб венчурного бізнесу. З метою розвитку інноваційного процесу державі необхідно: узаконити податкові пільги, включаючи податкові знижки від загальної суми інвестицій в активну частину основного капіталу; скоротити оподатковуваний дохід розробників науково-технічної продукції; ввести податкове стимулювання підприємств, що надають обладнання і фінансові кошти суб'єктам малого науково-технічного підприємництва, венчурним організаціям. Таким чином, широке застосування інновацій є обов'язковим елементом сучасного агропромислового виробництва, рішенням соціально-економічних проблем АПК, пов'язаних з пошуком механізмів підвищення економічних показників діяльності сільськогосподарських підприємств і забезпеченням населення високоякісною сільськогосподарською продукцією. Інноваційний розвиток АПК означає його якісне реформування, яке базується на зростанні виробничих показників з одночасним удосконаленням соціально-економічного механізму сільського господарства, а також взаємопов'язаних з ним галузей. Цей процес повинен забезпечуватися постійним використанням більш досконалих технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, нових сортів культур рослин і порід тварин, прогресивних моделей соціально-економічного розвитку, сучасних моделей інформаційних технологій.

В даний час економічні, політичні та соціальні зміни, що відбуваються на глобальному рівні, стають все більш взаємопов'язаними і взаємозалежними, створюючи комплексну взаємодію між факторами розвитку. У той же час ці зміни фундаментально трансформують існуючі парадигми розвитку і народжують необхідність пошуку нових способів артикуляції національних і глобальних інтересів. Тому аналіз глобалізації неминуче розгалужується на аналіз різних аспектів і різних рівнів цього процесу. Такий аналіз повинен, принаймні,

включати наступні напрямки: а) політико-економічний аналіз глобальних силових структур; б) пов'язаний з цим порівняльний соціо-інституціональний аналіз шляхів запровадження відповідних регіонів в глобальні структури; в) критичну культурологічну оцінку розуміння суб'єктами (групами агентів) глобалізації свого положення в глобальних структурах, що вимагає відповідної організації діяльності [7].

Вплив глобалізації неоднозначний, як неоднозначні і її оцінка. До позитивних наслідків впливу глобалізації можна віднести прискорення науково-технічного прогресу. Глобалізація – самоорганізуючий, об'єктивний процес, він рано чи пізно охоплює всі країни. І народи, які мало забезпечені потенціалом індустріально-інформаційного розвитку, нарешті отримують можливість користуватися її здобутками.

Глобальна інтеграція несе й інші значні блага: переваги міжнародного поділу праці, ефекти масштабу та швидке розповсюдження нововведень у різних країнах. Їй притаманні також «плюси» зовнішньоекономічного характеру, такі як свобода вибору, що обумовлена міжнародним рухом товарів, капіталу та робочої сили, свобода мислення, що тісно пов'язана з міжнародним рухом ідей.

Але глобалізація має і негативні наслідки. Особливо слід наголосити на конфліктному характері, якого набуває глобалізація останнім часом. Один із конфліктів, який все більше загострюється є конфлікт з приводу розподілу її здобутків. Зростаючий добробут та інтеграція окремих країн можуть навіть збільшити політичну нестабільність, оскільки ведуть до значної економічної залежності інших країн, що породжує відчуття небезпеки. Критики глобалізації часто пов'язують глобалізацію з розповсюдженням бідності. Також вони впевнені, що глобалізація руйнує самобутність культури та погіршує стан навколишнього середовища. Сили, які найчастіше асоціюють із глобалізацією, в короткостроковій перспективі загрожують стабільності певних країн, збільшують соціальну та економічну напругу.

Для успішної глобалізації та досягнення максимально високої ефективності й конкурентоспроможності економіки країна має підлягати модернізації, тобто структурній та інституційній економічній трансформації. У цих умовах загострюється й екологічне питання, оскільки глобалізація обмежує можливості використання методів охорони навколишнього середовища, які застосовуються націями в односторонньому порядку, ізольовано від світової глобальної системи. Як правило, національна політика у сфері охорони навколишнього середовища в країнах, що розвиваються, не отримує належної підтримки з боку промислово розвинутих країн.

Список використаних джерел:

1. Levitt T. The Globalization of Markets // Harvard Business Review. – 1983. – Vol. 25, Issue 3. – P. 17-19.
2. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире; пер с англ. П.М. Кудюкина; под общей ред. Б.Ю. Кагарлицкого. – СПб.: Университетская книга, 2001. – 416 с.
3. Жданова А.М. Подходы к определению понятия «глобализация» // Проблемы современной экономики. 2012. № 3 (43). – С. 106-109.
4. Гхаит С. Теоретические подходы к пониманию сущности глобализации / С. Гахит // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. Вип. 3. – С. 88-92.
5. Черевко, Д.Г. Конкурентоспроможність переробних підприємств АПК України в умовах її членства в СОТ // Вісник СНАУ. 2009. №4 (35). – С. 118–123.
6. Поліщук О.О. Інноваційні пріоритети розвитку АПК України / XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція «ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION». – Режим доступу: <http://intkonf.org/polischuk-oo-innovatsiyni-prioriteti-rozvitku-apk-ukrayini/>.
7. Тютюник Ю. Антиглобализм и тоталлология // Альтернативы. 2007. № 4. – С. 55-56.

БАЛАБАНИЦЬ А.В.,
д.е.н, професор
ШОСТАК М.П.,
аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет

ІМПЕРАТИВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ

Визначальною проблемою розвитку міжнародного туристичного ринку є об'єктивна необхідність розроблення цілісної, теоретично та методично обґрунтованої стратегії формування конкурентоспроможності як основи досягнення конкурентних переваг у сучасних туристичних підприємств. Актуалізація цієї проблеми зумовлена: по-перше, посиленням нерівномірності економічного та соціально-культурного розвитку туристичних регіонів у глобальному середовищі; по-друге, загостренням суперечностей у міжнародних відносинах, що набувають нових форм свого прояву; по-третє, особливостями імперативів становлення глобальної парадигми конкурентоспроможності і характеру сучасних конкурентних відносин на туристичному ринку.

Існують різні підходи до визначення сутності категорії «конкурентні переваги туристичного підприємства». Так, Газуда С.М. характеризує конкурентні переваги суб'єктів туристичної сфери як такі, що складаються з переваг туристичного продукту, можуть бути пов'язані або з вищою якістю туристичних послуг, або з нижчими цінами на них, що узгоджується з прийнятою ринковою стратегією в межах підприємства [1].

Васильчак С.В. та Семак С.С. вважають, що конкурентна перевага туристичного підприємства – це той показник, який забезпечує їй перевершення конкурентів на цільовому ринку. Формування конкурентної переваги є основою маркетингової стратегії, яка забезпечить підприємству туристичної індустрії досягнення рівня зростання й прибутковості вищого, ніж у середньому на ринку. Це в свою чергу забезпечить певний розвиток підприємства в ринкових умовах та його економічну безпеку [2].

На нашу думку конкурентна перевага туристичного підприємства - це узагальнена характеристика конкурентної відмінності на туристичному ринку, що забезпечує міцні конкурентні позиції туристичного підприємства завдяки формуванню унікальної ключової компетенції і конкурентоспроможного маркетингового активу.

Сутність конкурентних переваг туристичного підприємства здебільшого проявляється через такі характеристики, як: здатність підприємства ефективно розподіляти ресурси, досягаючи більш стійкого і тривалого положення на туристичному ринку; сукупність характеристик, властивостей, ресурсів, цінностей, якими володіє туристичне підприємство і які забезпечують йому перевагу над конкурентами; ефективне управління процесами формування і розвитку якісних і кількісних властивостей туристичного продукту, що мають для споживача вищу цінність, ніж у конкурентів.

Конкурентні переваги за формами виникнення та прояву можна поділити на зовнішні (характеризують ринкову перевагу туристичного підприємства у задоволенні потреб споживача) та внутрішні (засновані на функціональних сферах діяльності підприємства). До зовнішніх конкурентних переваг пропонуємо зарахувати імідж підприємства на туристичному ринку, особливості сервісного обслуговування споживачів, співвідношення ціни та якості продукції, сприймання споживачами інновацій підприємства. До внутрішніх конкурентних переваг можна віднести: гнучкість організаційно-управлінського потенціалу, інноваційні технології, висока продуктивність виробництва, ефективність системи менеджменту, стабільна маркетингова взаємодія з постачальниками туристичних ресурсів тощо.

Джерелами формування конкурентних переваг туристичного підприємства є: культурно-історичний потенціал регіону, розвиток інформаційних технологій, кваліфікована

робоча сила, створення нових видів продукції чи інших інновацій, суттєве зниження собівартості продукції, її висока якість, унікальність та оптимальний асортимент, що відповідає потребам споживачів, регулювання цін підприємством, високий рівень соціальної відповідальності.

Можливості забезпечення конкурентних переваг на туристичному ринку залежать від низки факторів:

- відмінна якість, що являє собою підвищену цінність для споживачів або за рахунок зменшення їх затрат, або за рахунок підвищення ефективності продукції для задоволення потреб споживачів;

- особливий навик чи технологія, що створюють унікальну цінність для споживачів;

- поява нових технологій;

- нові запити покупців чи ті запити, що змінилися;

- поява нового сегмента галузі за рахунок освоєння нової продукції;

- зміна вартості чи видів компонентів виробництва;

- зміна державного регулювання в таких напрямках, як стандарти, охорона навколишнього середовища;

- швидкість створення та реалізації інновацій;

- здатність відмовитися від існуючої конкурентної переваги на користь формування нової, більш ефективної;

- ефективне використання всіх видів ресурсів та їх оптимальне структурне співвідношення.

На основі дослідження сутності та змістового наповнення конкурентної переваги підприємства можна дійти висновку, що головна ознака – відмінність від конкурентів – повинна бути виразною, суттєвою. Отже, імперативом формування конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародному туристичному ринку є політика конкурентної диференціації, що спрямована на формування унікальної туристичної пропозиції, релевантної до специфічних вимог конкретного туристичного регіону.

Сучасний темп розповсюдження інформаційних технологій не дозволяє компаніям мати стійкі конкурентні позиції лише через впровадження нових технологій у виробництво. В даних умовах, для більш ефективного підвищення конкурентоспроможності підприємства також мають вміти розвивати та вдало використовувати свої нематеріальні конкурентні переваги. Даний спосіб сприяє розвитку відносин із клієнтами, не лише допомагає зберегти наявний сегмент ринку, а й підвищує ефективність обслуговування нових клієнтів, нових сегментів ринку. Нарощування нематеріальних конкурентних переваг сприяє упровадженню нових видів послуг і продуктів, в яких є попит у цільового сегменту ринку; підвищує якість продукції та оптимізує ціни і рівень сервісного обслуговування; мобілізує і мотивує персонал у постійному вдосконаленні своїх вмінь та навичок; допомагає впровадити інформаційні технології та системи, а також створити базу даних. Таким чином, важливим імперативом генерування конкурентних переваг на туристичному ринку слід вважати ефективну систему маркетингової взаємодії із цільовим ринком.

Як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі успішність розвитку туристичної індустрії визначається перш за все збалансованістю різних напрямків її розвитку. При цьому важлива роль належить інфраструктурі, яку для туристичної галузі мають комунікації, транспортні послуги, інженерні споруди, дороги, суміжні підприємства, що забезпечують доступ туристів до туристичних ресурсів, їх належне використання у цілях туризму, а також підтримання життєдіяльності підприємств зазначеної індустрії. Тому, наступним імперативом формування конкурентних переваг діяльності турфірми за сучасних умов, що базується на загальних концепціях і положеннях галузевої політики ми вважаємо стратегічний підхід в управлінні. Стратегічне управління забезпечує туристичне підприємство інструментарієм для координації й інтегрування операцій, які часто можуть бути диверсифіковані та географічно розрізнені; засобами передбачення й адаптації до зовнішніх

змін, що робить підприємство більш гнучким; механізмом створення необхідного зв'язку між формуванням і реалізацією стратегії конкурентоспроможності.

Важливе місце у конкурентній боротьбі займає введення інновацій, отже інноваційна активність туристичних підприємств – ще один із важливих імперативів формування стійких конкурентних переваг на туристичному ринку. Більшість дослідників інноваційних процесів у туризмі відзначають, що туризм є активним споживачем технічних інновацій, вироблених іншими галузями: спеціальне туристське спорядження на основі сучасних матеріалів, системи клімат-контролю в готелях, електронні гіді-путівники, супутникові навігатори, комп'ютерні системи управління та обліку, електронна реклама та комерція.

Найпоширенішим видом інновацій у туристичній сфері є сервісні інновації. Інновації безпосередньо у сфері послуг можуть бути визначені як нова концепція сервісу, нові канали зв'язку з клієнтами, нові системи розподілу й технологічні рішення, які найчастіше спільно змінюють пропозицію послуг на ринку, виділяючи підприємство серед конкурентів. Отже

Таким чином, залежно від цілей, які ставить перед собою підприємство, та їх масштабів повинна обиратися модель управління конкурентними перевагами підприємства з урахуванням клієнтоорієнтованого, ціннісно-компетентного, інноваційного та стратегічного спрямування розвитку підприємств, яка орієнтується на певний ринок збуту туристичних послуг в міжнародному масштабі.

Список використаних джерел:

1. Газуда С.М. Конкурентні переваги регіонального розвитку сфери туризму/ С,М, Газуда. – Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. –2016. – №14. – С. 106-110.
2. Васильчак С.В. Формування конкурентоспроможності туристичних підприємств у контексті забезпечення економічної безпеки// С,В, Васильчак, С.С. Семак. – Економічний вісник Донбасу. – 2014. – №3 – С. 61-64.
3. Войчак А.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А.В. Войчак, Р.В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2015. – № 2. – С. 50–53.
4. Рзаєв Г.І. Методики оцінки конкурентоспроможності: проблеми та перспективи їх використання / Г.І. Рзаєв // Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – № 4. – Т. 3. – С. 93–97.
5. Халімон Т.Н. Управління конкурентними перевагами підприємства/ Т.Н Халімон // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – №24 – 152с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/1/35.pdf

BERNATSKA I.Ya.,
Ph.D., Associate Professor
Lviv National Agrarian University

CONSULTING SERVICES IN UKRAINE: PROBLEMS AND WAYS OF IMPROVEMENT

At the present stage society of development, consulting is an extremely important element of developed countries market infrastructure. Formation and development of consulting in Ukraine are due to the processes of the economic system market transformation, reform of property relations and the institution of entrepreneurship establishment.

Today's Ukrainian entrepreneurs, managers are clearly aware of the need for such consulting, in which the specialist-consultant provides not only local solutions of narrow problems, but also deeply deals with complex issues of strategic development of a particular enterprise, organization, institution [1].

At the moment, the development of consulting is at an early stage in Ukraine. In the most of cases managers use external counseling when a difficult or unusual situation takes place, forgetting about the main purpose of consulting, which is preventing of such situations.

Table 1

Product concentration of consulting services at enterprises of different industries

Branch	Types of consulting products				
	Strategic consulting	Financial consulting	Operational consulting	IT consulting	Personnel management
Energy	+	++	+	+++	+
Metallurgy	++	+++	+	+++	++
Chemical industry		++	+++	+++	+++
Food industry		+++	+++	++	++
Construction	+	++	++	+++	++
Financial sector	++	++	++	+++	++
Trade	++	++	+	++	++
Oil and gas sector	+	++	+	+++	++
Engineering	+	+	+	+	+

* Note: "+" - a small number of consulting services provided;

"++" – a medium number of services; "+++" - a significant number of services

The main reasons for the low demand for consulting services are:

- the low awareness of the essence of consulting;
- the difficult macroeconomic situation and general decline of business activity, especially the effect of this factor has intensified with the onset of the global economic crisis;
- lack of culture of working with independent experts and unwillingness to solve problems together with the consultant;
- lack of understanding of consulting importance in achieving business success;
- concerns about the breach of confidentiality;
- a low solvency of customers and unwillingness to pay for "intangible" services;
- lack of concrete results guarantees and counseling positive effect;
- difficulty of obtaining objective information about consulting firms and their capabilities;
- confidence of managers that all problems can be solved on their own.

That is, in order to increase the demand for consulting services, it is necessary that the consulting market becomes more transparent. It would be possible to inform potential clients about the nature and possibilities of consulting, about companies which are operating in the consulting market and their services by creating a register of consulting companies [1].

Traditionally, the assessment of consulting role in the country's economy is determined by the level of consultant involvement in solving of client companies problems. Most often, the level of consulting development in the country is determined by such indicators as the growth rate of the consulting services market, as well as the share of the consulting sector in the country's GDP.

It is difficult assess the size of the consulting sector and its share in the Ukrainian economy reliably. This is due to the following: the lack of separation of management consulting as a separate type of activity, which is regulated by the State Classification of Economic Activities in Ukraine, which does not allow statistical reporting of enterprises in this area; secondly, the difficulty of the structure and areas of cooperation of Ukrainian enterprises with consultants determination, which leads to the lack of appropriate forms of regulation of relevant costs in the financial statements of companies; third, a significant level of shadowing of the domestic economy, which causes significant

errors in the statistical indicators of individual companies income, sectors of the economy and the country as a whole [3].

It would be possible to guarantee the quality of consulting services by introducing licensing of consulting activities. The Ukrainian Association of Management Consultants issues a certificate to consultants who are members of the association.

The introduction of a consulting firms rating would have a positive effect on the quality of consulting services. The main criteria which are included in determining of a particular consulting company place in the ranking are: the availability and number of certified consultants, the number of implemented projects and most important - the effectiveness of consulting projects. The effectiveness of the consulting project should be determined in two ways. The first way is to determine economic efficiency: how much have costs decreased, revenues have increased, and thus operating income has increased. The disadvantage of this method is that consulting is only a recommendation. Managers may find a certain advice from consultants as inappropriate and refuse to implement it or simply be incompetent to implement it. This will reduce or even eliminate the economic effect of hiring consultants. The second way is to use expert evaluations, where the experts are customers of consulting services. They evaluate the work of consultants and compare it with the expected results. The disadvantage of this method is the subjectivity of the expert's opinion [4].

Therefore, on the basis of the conducted research, in my opinion, it is necessary to introduce such basic organizational and economic measures for maintenance of further development of consulting activity in Ukraine on a way to a postindustrial society, namely: creation of professional consulting association which could reduce dependence of our country from foreign experts; formation of a system of vocational education for consultants training (first of all, introduction of professional education in higher educational institutions of Ukraine); ensuring free access to professional literature; taking measures to increase the prestige of the consulting profession; regulation of the regulatory framework; improving the quality of consulting services by involving specialists in certain fields of science and industry; adaptation of foreign experience to the conditions of the national economy.

List of references:

1. Kapytsova V.V. Status, problems and trends in consulting in Ukraine. Bulletin of Zaporizhzhia National University. 2010. № 4 (8). p. 189–193.
2. European Federation of Management Consultancies Associations. URL: <http://www.feaco.org/>.
3. Turko V.V. Problems of consulting firms. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8061/1/97.pdf>.
4. Samsonova V.V. Prospects for the development of management consulting in Ukraine. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154_2/10svv.pdf.
5. Shvydanenko H.O. Capital management of the enterprise: textbook. manual Kyiv, 2007. 436 p.
6. Verba V.A. Consulting support of Ukrainian enterprises development. Bulletin of Khmelnytsky National University. Series: Economic Sciences. 2009. Issue. 4. T. 2 .. p. 55–59.

КИСЛОВА Л.А.,

к.е.н., доцент

Маріупольський державний верситет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИЗМУ ЯК СТРАТЕГІЧНОГО НАПРЯМУ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Процес розвитку культури розкривається у взаємодії людини з природою, що реалізується у вигляді суспільного виробництва. Одна з потреб цієї взаємодії - відновлення

здоров'я, сил, запасу енергії, розширення кругозору і пізнання світу. Цим процесам і цілям відповідає туризм.

На кінець XX століття туризм став нормою життя сучасної людини. У сучасному світі туризм є одним з ефективних засобів задоволення потреб населення у організації та проведенні дозвілля, і в даний час набуває масового характеру. Це сталося завдяки зростаючому взаємозв'язку і взаємозалежності країн в результаті відкритості кордонів і збільшенню масштабів міжнародної торгівлі, яка охоплює не тільки обмін товарами і капіталом, а й послугами. Тому, в усьому світі він став однією з найбільш значних економічних галузей, а для деяких країн - основою їх існування (Малайзія, Таїланд, Кіпр та ін.).

Туризм слід розглядати як складне, багатогранне явище, що включає в себе різноманітні суспільні відносини, які виникають між великою кількістю суб'єктів. У зв'язку з цим поняття «туризм» не має однозначного визначення. У сучасному світі туризм – це багатогранне явище, тісно пов'язане з економікою, соціологією, історією, географією, архітектурою, медициною, культурою, спортом та іншими науками. Це призводить до виникнення різних за змістом визначень туризму, що обумовлено не тільки особливостями авторського підходу до поняття туризму, а й різними цілями його наукового вивчення як об'єкту власного дослідження. Існує багато поглядів на туризм як на галузь господарства, на міжгалузевий комплекс або ринок, де туристське підприємство з продукції різних галузей формує туристський продукт [1, с.129].

Туризм як окремий випадок подорожі має власні понятійно-термінологічні обмеження та характеристики. Одне з перших і найбільш точних визначень туризму, яке в своїй основі й сьогодні використовується для найбільш суттєвих характеристик, що відрізняють його від інших видів діяльності, було сформульоване професорами Бернського університету (Швейцарія) Хунзикером і Крапфом, Ці вчені визначили туризм як ряд явищ і взаємовідносин, які виникають в результаті подорожування людей до тих пір, поки це не приводить до постійного перебування і отримання будь-якої вигоди. Пізніше таке тлумачення було прийняте за основу Міжнародною асоціацією наукових експертів з туризму, яка туризм інтерпретує як сукупність відносин і явищ, які виникають під час переміщення та перебування людей в місцях, відмінних від їх постійного місця проживання та роботи.

Термін «туризм» з давніх часів використовується в багатьох мовах. Це слово походить від виразу «великий тур» (Grand Tour) і спочатку означало ознайомчу поїздку, яку здійснювали в XVII-XVIII столітті молоді дворяни. Туризм від французького «tour» (прогулянка, поїздка), являє собою подорож у вільний час, один із видів активного відпочинку. Туризм є соціальним, культурним і економічним явищем, пов'язаним з переміщенням людей в місця, що знаходяться за межами їх постійного місця проживання, причому мотивом, як правило, служать розваги і відпочинок [2]. Згідно Закону України «Про туризм» туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає [3].

На основі аналізу представленого в науковій літературі визначення туризму, В.Н. Шарафутдинов робить висновок про те, що в даний час можна виділити три загальні підходи до трактування туризму. У вузькому розумінні, туризм розглядається як діяльність тільки саме туристичних компаній. Другий напрям розуміння туризму зводиться до споживчої поведінки покупця у процесі споживання послуг і товарів у вільний від виробничих турбот час за межами постійного місця проживання. Третій підхід має більшою мірою економічну спрямованість, під туризмом розуміються відносини в суспільстві з приводу використання вільного часу людей за межами їх місця проживання, у взаємозв'язку з умовами відтворення всього спектру необхідних для цього послуг і товарів » [4]

У свою чергу, А.Ю. Александрова виокремлює у трактуванні туризму вузькоспеціальні і концептуальні (сутнісні) категорії. Перша група визначень стосується окремих аспектів туризму (економічних, соціальних, правових і ін.) і виступає в якості інструменту для вирішення конкретних завдань (наприклад, визначення туризму в цілях статистики). Дефініції,

віднесені до другої групи, розкривають внутрішній зміст туризму, що виражається в єдності всього різноманіття властивостей і відносин, і дозволяють відрізнити його від подібних, часто взаємопов'язаних, але сторонніх явищ. [5, с. 6].

Мальська М. у визначенні туризму вказує на його цілі – це вид рекреації, пов'язаний із виїздом за межі постійного місця проживання, активний відпочинок, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровчими, пізнавальними, спортивними і культурно - розважальними цілями. [6, с.21]

Отже, туризм є популярною формою організації відпочинку, проведення дозвілля, пізнання рідного краю, навколишнього середовища, знайомства з історією, культурою і традиціями певної країни, належить до найпотужніших і найдинамічніших галузей економіки та регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Яхно Т. П., Мартинюк У.А. Пріоритети розвитку туристичної галузі України. *Соціально-гуманітарний вісник*. Київ. 2018. Випуск 23. С.128-133.
2. Международные рекомендации по статистике туризма, 2008 год. *Методологические исследования ООН*. Мадрид и Нью-Йорк, 2010. Серия М. № 83/ Rev.1 [Електронний ресурс]. – URL: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_83rev1r.pdf (Дата звернення: 10.11.2020)
3. Про туризм. Закон України № 1276-VI (1276-17) 15.09.1995 № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (Дата звернення: 12.11.2020)
4. Шарафутдинов В.Н. О смысловой нагрузке понятия «туризм». *Туризм: право и экономика*. 2005. № 2. С. 20-29.
5. Александрова А.Ю., *Международный туризм*. М., 2004. 337с.
6. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навч. посібн / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. К.: Центр навч. літ-ри, 2004. 272 с.

**СЕКЦІЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ТА
РЕГІОНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

ГУНЬКО К.В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Економіка»
Маріупольський державний університет

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

Важливим елементом механізму саморегулювання ринкової економіки є конкуренція. Під конкуренцією розуміємо економічну боротьбу між відособленими виробниками продукції, робіт та послуг за найвигідніші умови реалізації цієї продукції, виконання робіт, надання послуг одним і тим самим споживачам.

У межах міжнародної конкуренції одним з найголовніших завдань кожної країни є створення сприятливого бізнес-середовища, де національні виробники матимуть стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, потужний економічний потенціал, що базується на інноваціях. Сьогодні рівень конкурентоспроможності визначає вже не кількісний, а якісний показник. Упродовж довгого часу головними критеріями вважалися природні, трудові ресурси та капітал, зараз їх місце займають інфраструктура, науковий потенціал, інвестування та освіченість населення. Так, наприклад, Японія хоча й не володіє значною кількістю природних ресурсів, але завдяки великому інвестиційного вкладу держави в розвиток інноваційної сфери та технологій має стрімкий економічний підйом.

Україна має великий ресурсний потенціал, велику територію та талановите населення, проте вона не вміє доцільно використовувати свої можливості. Через це у 2019 р. Україна посідає 85 місце у рейтингу глобальної конкурентоспроможності за звітом Global Competitiveness Index 2019 [2].

Розглянувши Індекс глобальної конкурентоспроможності України, можна побачити, як упродовж 2010-2016 років значення коливалося навколо 4 (рис. 1). Це є свідченням відсутності реального поступу країни не тільки в економічній, але й політичній та соціальній сферах.

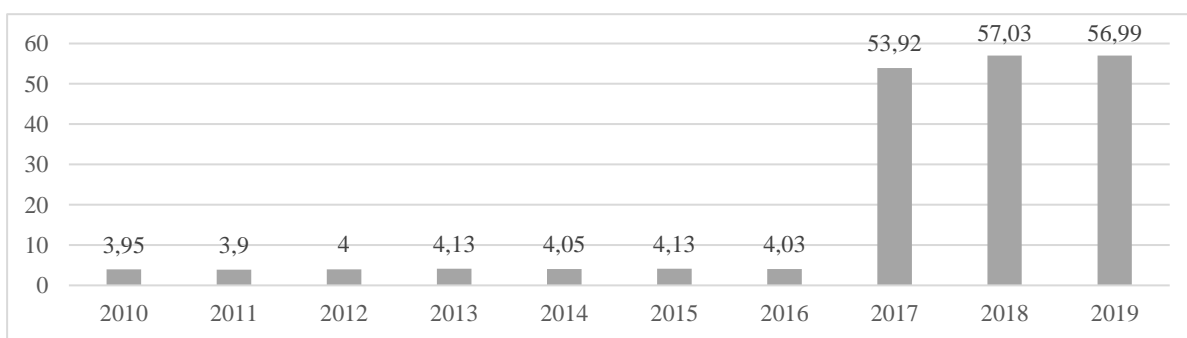

Рис. 1. Значення індексу глобальної конкурентоспроможності України у 2010-2019 рр. [1]

Значні зміни відбулися у 2017 році — збільшення значення індексу до 53,92 балу. Рекордне значення індексу Україна отримала у 2018 році — 57,03. Конкурентоспроможність української економіки зросла завдяки поліпшенню корпоративного управління, підвищення ефективності державних видатків, спрощення доступу до фінансування, доступності венчурного капіталу, а також посилення внутрішньої конкуренції.

На конкурентоспроможність впливають дванадцять головних факторів: інфраструктура, технології, стабільність, освіта, ефективність ринку товарів та послуг, державні установи та інституції, продуктивність праці, розмір ринку збуту, розвинутий фінансовий ринок, рівень розвитку бізнесу та інновації.

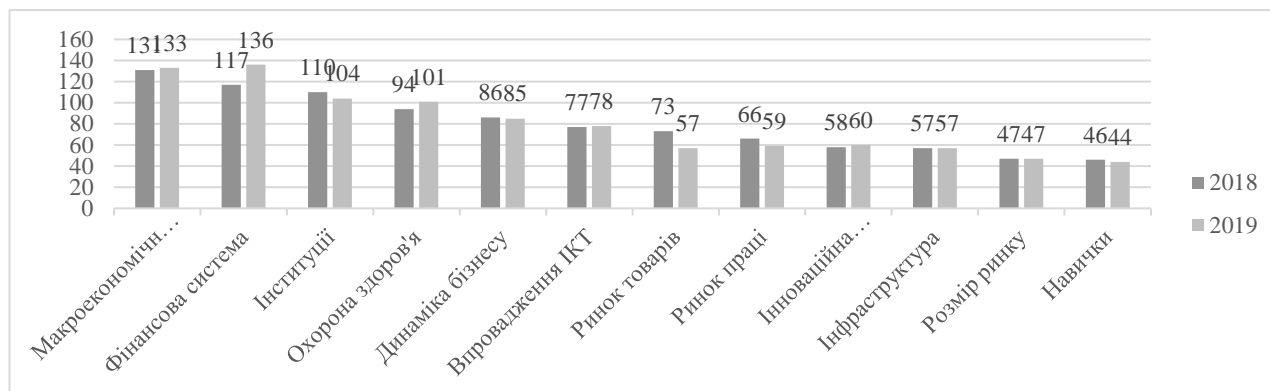

Рис 2. Рейтинг України за 12 складовими Глобального індексу конкурентоспроможності у 2018-2019 рр. [1]

Як видно з рис. 2, сьогодні в Україні у задовільному стані перебуває показник людського потенціалу завдяки таким складовим як охорона здоров'я та освіта населення, впровадження ІКТ, розвиток інфраструктури та великі обсяги ринку, які зумовлені наявністю великої території країни.

Зараз у нашій державі існує низка проблем, що не дає їй можливості інтенсивного розвитку. Ці проблеми стосуються як приватних підприємств, так і державного сектору. Незбалансована економічна політика, зростаючий рівень інфляції, надійність банків, гнучкість встановлення заробітної плати, неефективна податкова система. Крім того, блокують розвиток такі слабкі сторони, як неефективне виробництво, залежність від енергоресурсів із-за кордону, повільне впровадження нових технологій.

Незважаючи на вказані проблеми, останні роки можна побачити, що держава почала цілеспрямовано підтримувати ідеї талановитих українців, сприяє створенню стартапів та більше приділяє уваги розвитку туристичної сфери. Це має позитивний вплив на рівень конкурентоспроможності України. Але ж треба розуміти, що через великий обсяг заборгованості з боку держави та процвітаючий рівень корупції, країна забезпечує відносно низьке фінансування на регіональному та приватному рівнях. Саме тому можна помітити значний відтік інтелекту з України. Як приклад, наші співвітчизники здивували весь світ такими стартапами, як «PayPal» та «WhatsApp», але підтримку в реалізації вони отримали в США.

Таким чином, щоб Україна «не скотилася по глобусу як сльоза» (Л. Костенко), досягла лідерських позицій та належного рівня конкурентоспроможності, країні необхідно продовжувати та покращувати заходи щодо відродження промисловості, розвитку науково-технічного потенціалу та сфери послуг. Основними завданнями держави мають бути:

1. Досягнення високого рівня ІТ-спеціалістів, підтримка їх ідей, надання можливості стажуватися та отримати роботу у сфері ІТ на території України.
2. Стимулювання наукового потенціалу — сьогодні в Україні є сотні галузевих науково-дослідних інститутів та інших дослідницьких установ. Маючи належний рівень фінансування та стимулювання, Україна здатна зберегти спеціалістів та підготувати нових якісних науковців.
3. Створення найбільш сучасного виробництва за рахунок впровадження нових технологій та інновацій. Це сприяє виробництву високотехнологічної, конкурентоспроможної та екологічно чистої продукції. Крім того, необхідно «реанімувати» деякі сфери вітчизняного машинобудування (вагонобудування,

кораблебудування, авіабудування, сільськогосподарського машинобудування), космічної галузі тощо.

4. Удосконалення ресурсної бази — вітчизняна економіка має великі вимоги до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарського комплексу в умовах поступової інтеграції в європейський та світовий економічний простір. Внаслідок нарощування банками капіталу можна забезпечити підприємства короткостроковими та довгостроковими кредитами, що як наслідок дозволить створити нові продукти, робочі місця та додаткові фінансові надходження до бюджету держави.

Список використаних джерел:

1. The Global Competitiveness Report 2018–2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www3.weforum.org>
2. Рейтинг країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. — URL: <https://gtmarket.ru/> (дата звернення 25.10.2020)

ЗАЙКОВСЬКИЙ О.С.,

аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет

МІСЦЕ УНІВЕРСИТЕТІВ В ЕКОНОМІЦІ ЗНАНЬ

Сучасний світовий простір інтенсивно змінюється, що призводить до інтенсивного збільшення інформації, нині людина постійно відчуває гостру потребу самостійно обробляти, самостійно оцінювати та застосовувати в своїй практичній діяльності велику кількість такої інформації тому сучасній людині недостатньо лише тих знань, навичок і вмінь, які вона здобула одноразово а вимагає постійного вдосконалення цих знань та умінь від елементарних до складних, тому що елементарне уміння це тільки первинне знання способу виконання тієї чи іншої дії. Тут свою визначальну роль повинна мати наукова спільнота та вища освіта, а саме через побудову таких наукоємних методів та методик, за якими б в процесі багаторазового повторення це знання способу дії перетворювалось на складні навички і ставало компонентом різних складних умінь. Сучасні університети, що забезпечують якісний рівень освіти, фактично, стали драйверами розвитку національних економік, одним із найбільш дієвих інструментів зменшення бідності, забезпечення рівності можливостей [1].

Сучасні наукові дослідження економіки, заснованої на знаннях, розглядають з точки зору декількох підходів:

1. Теорії суспільства знань, інформаційної економіки, мережевого суспільства (П.Друкер, М.Кастельс, Х.Клодт). Розвиток інформаційного суспільства, що ґрунтується на ринковій підприємницькій економіці, відбувається трансформація місця та ролі знань у забезпеченні соціально-економічного розвитку, що призвело до виокремлення у сучасних умовах знань як головного економічного ресурсу, який є основою економічного зростання та конкурентоспроможності[2]. П.Друкер зазначав, що інформація стає заміномом труда знаннями [3, с.57-59]. Розвиток сучасної інформаційної економіки характеризується становленням нових укладів, формування структурних елементів яких відбувається під впливом інформаційних технологій [4]. Нова технологічна парадигма визначає знання основним джерелом продуктивності. М.Кастельс запропонував теорію мережевого суспільства, зазначаючи, що виробництво, споживання, управління, обмін товарів, тобто усі

види економічної діяльності реалізуються у глобальному вимірі, поєднуючи відповідними інформаційними технологіями відповідних економічних агентів [5, с.81].

2. Теорії інновацій, інтелектуальної технології (Й. Шумпетер, М. Фрідмен, Ф. Хайек). В умовах економіки знань саме генерують нововведення, які визначають подальший характер розвитку суспільства. Саме базисні нововведення, на думку Й.Шумпетера [6], формують технологічний устрій економіки, відповідно, від них утворюються вторинні нововведення – ті, що удосконалюють вже існуючі продукти. Виокремлення гуманітарної складової у структурі капіталу дозволило М.Фрідмену [7] виділити його специфічні ознаки (складність оцінювання, неможливість заміни матеріальними ресурсами, витратність формування гуманітарного капіталу, нерозвинутість його ринку тощо), та виявити специфічну роль знань, інтелекту, інформації у забезпеченні розвитку суспільства. Поширення інформації стало підґрунтям виникнення інформаційних, інтелектуальних технологій, важливу роль, на думку Ф.Хайека [8], у розвитку та поширенню сприяють (або ні) інституційні основи суспільства.

В економіці знань сучасні університети стають генераторами масштабних змін, які відбуваються в технологічній, виробничій, економічній та соціальній системах, забезпечуючи переформатування відносин у системі «освіта-наука-бізнес-держава». Тому невипадково, у підсумковому звіті американської Національної аналітичної ради (National Intelligence Council) «Всесвітні тенденції у 2025 р. – Світ, що змінився» (Global Trends 2025 – a Transformed World) було акцентовано увагу на тому, що освіта стала «провідною детермінантою» економічного потенціалу світової спільноти» [9]. У процесі реалізації своїх функцій університети, реалізуючи стратегії інтернаціоналізації, впроваджують міжнародну складову у освітню діяльність, науково-дослідну, виховну тощо. На думку Х. Хорта, конкуренція, що охопила освітню сферу на глобальному рівні, не тільки змінили середовище функціонування сучасних університетів. Сьогодні самі університети визнають інтернаціоналізацію своєї діяльності по різних напрямам вирішальним стратегічним пріоритетом [10, 387–388].

Університети забезпечують поширення транскордонних відносин, безперервної мобільності глобальних потоків інформації, знань, технологій, наголошують у своїх дослідженнях присвячено дослідження С.Марґінсон, М.Ван де Венде [11]. Дослідженню інтеграції інституціональної політики та лідерства з боку сучасних університетів присвячено розробки Д.К. Худзика [12]. Торстен К. визначає інтернаціоналізацію, як систематичні зусилля та дії університетів, які здійснюють останні, на вимогу потреб ринку праці, економіки, глобалізованого суспільства в цілому [13].

Таким чином, сучасний розвиток вищої освіти в умовах економіки знань передбачає розширений розвиток міжнародних науково-дослідницьких та освітніх програм і проєктів, створення розгалуженої мережі між університетської співпраці одночасно із урахуванням та збереженням кращих національних традицій і культурних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Булатова А., Грибіненко О. Вплив системи освіти та охорони здоров'я на рівень соціальної безпеки країн у контексті глобальних цілей сталого розвитку // Журнал європейської економіки. – 2020. – Т.19.№1. – С. 27-47.
2. Друкер П. Ф. Эпоха разрыва: ориентиры для нашего меняющегося общества / Питер Ф. Друкер. – Санкт-Петербург : Изд. дом «Вильямс», 2007. – 323 с.
3. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі.- К.: Україна,1994.- 314 с.
4. Нова економіка: форми вияву, причини і наслідки / Хеннінг Клодт і ін. К.: ТАКСОН, 2006.- 306 с.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана / М. Кастельс. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития . – М.: Прогресс, 1982.- 454 с.
7. Фрідман М. Капіталізм і свобода/Пер. з англ. – К: Дух і літера, 2010. – 320 с.

8. Хайек Ф.А. Пагубная самонадеянность. Ошибки социализма: Пер. с англ. – М.: Новости, 1992.- 304 с.
9. Global Trends 2025 – a Transformed World. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.neweconomyindex.org>.
10. Horta H. Global and National Prominent Universities: Internationalization, Competitiveness and the Role of the State / H. Horta // Higher Education, 2009. – P. 387–388.
11. Marginson S. Globalisation and higher education/ Simon MarginsonS and Marijk van der Wende. - 12 September 2006, prepared for OECD. – 74p. <https://www.oecd.org/edu/research/37552729.pdf>
12. Hudzik J.K. Integrating Institutional Policies and Leadership for 21st Century Internationalization / J.K. Hudzik // International Higher Education. – 2015. – № 83. – P. 5–7. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ihe/article/view/9075/8182DOI: 10.6017/ihe.2015.83.9075>
13. Torsten K. National policies for internationalisation of higher education in Europe / Kälvemark Torsten, Marijk van der Wende. – Stockholm : National Agency for Higher Education, 1997. – 284 p.

ЛЕ ХОНГ ЧАУ ЛОНГ

студентка 4 курсу

спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Маріупольський державний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОКРАЩЕННЯ ПОЗИЦІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Рівень конкурентоспроможності визначає позицію країни в глобальному економічному просторі, демонструє її шанси вижити в умовах жорсткої гіперконкуренції. На превеликий жаль, після здобуття незалежності Україна не спромоглася істотно підвищити свій рівень конкурентоспроможності. Ілюстрацією сказаного є місце нашої держави в одному з найбільш узагальнюючих і найвідоміших рейтингів «Індекс глобальної конкурентоспроможності».

Варто констатувати, що Україна за рівнем конкурентоспроможності перебуває на середніх позиціях (в окремих випадках і на останніх) відносно країн-лідерів у розвитку інновацій. Доволі сильними позиціями національної економіки, з огляду усіх аспектів інноваційної діяльності є наявність освітньої та наукової інфраструктури, населення з вищою освітою, кваліфікованих кадрів і ринку праці, порівняно середня патентна активність та інтенсивність НДДКР і технологічні можливості промислових підприємств [1].

Відповідно до дослідження ВЕФ, за Індексом глобальної конкурентоспроможності Україна в 2019 р. посіла 85 місце серед 141 країн світу [5].

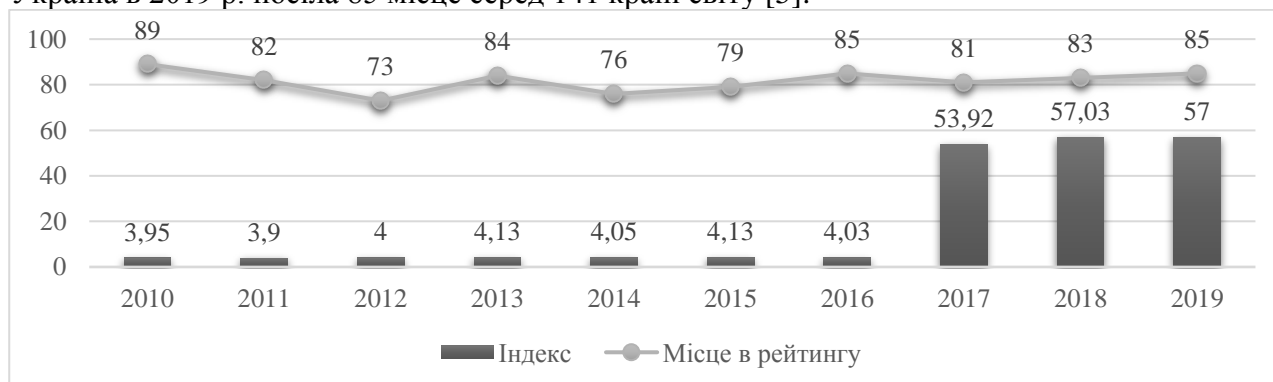

Рис. 1. Динаміка значень Індексу глобальної конкурентоспроможності України та її місце в рейтингу за 2010-2019 рр.

Джерело: [2, 3]

За передбаченнями Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України починаючи з 2021 р., передбачається поступове відновлення економіки з переходом до зростання та формування якісного підґрунтя для сталого економічного розвитку в середньостроковій перспективі з урахуванням проведення основних реформ та збереження фінансової стабільності. Акцент в реформах буде зроблений – у короткостроковій перспективі – на стимулюванні розвитку економіки у постпандемічний період шляхом державної підтримки створення нових робочих місць, підтримки розвитку малого і середнього бізнесу, захисту інтересів вітчизняних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. У середньостроковій перспективі акцент в реформах буде зроблений на усуненні існуючих слабких місць в економіці України та виявлених структурних невідповідностях з метою забезпечення прискорення економічного зростання, а також на створенні умов для розвитку виробництв, які матимуть найбільшій позитивний ефект від розвитку цифровізації економіки.

Передбачається поступовий запуск ринку землі, продовження реформ, спрямованих на подальше спрощення умов ведення господарської діяльності, проведення ефективної приватизації, демонополізацію та посилення конкуренції та інші заходи, реалізація яких дозволить гарантувати притік довгострокового інвестиційного іноземного ресурсу, необхідного для запуску масштабних модернізаційних процесів в економіці України.

Основним пріоритетом для держави у 2021-2023 роках буде максимальне відновлення допандемічного рівня зайнятості, а також здійснення необхідних заходів для створення гідних робочих місць, здатних втримати трудових мігрантів в Україні. Відтак залишатимуться актуальними реформи, спрямовані на стимулювання збереження існуючих та створення нових робочих місць, забезпечення гідної оплати праці, а також підвищення якості освіти, медицини та культурного розвитку людини. Отже, в цілому у 2021-2023 рр. передбачається повернення до траєкторії прискорення економічного зростання. Як результат, за базовим сценарієм, що представлено у Прогнозі на 2021-2023 рр., прогнозується зростання ВВП на рівні 4,6% у 2021 р., на 4,3% у 2022 р. та на 4,7% у 2023 р. [3].

Не дивлячись на вплив та наслідки пандемії COVID-19, владні та відомчі структури мусять продовжити працювати над важливими законодавчими змінами, які зроблять інвестиційну діяльність більш легкою, захищеною і привабливою. І в такому разі Україна має всі шанси продемонструвати покращені позиції, що дасть позитивний сигнал новим інвесторам, як внутрішнім, так і зовнішнім.

Зміна позиції України в рейтингу залежатиме від декількох факторів. Зокрема, від кількості змін, які необхідно реалізовувати до оцінки експертами та вчасного зарахування під час дослідження, від динаміки досягнень інших країн та від того, чи зміниться методологія рейтингу як така.

Наразі Мінекономіки провело власний попередній аналіз за кожним з 10 показників, щоб визначити можливу позицію України в рейтингу 2021 [4].

Також на позиції в рейтингу позитивно впливатимуть зміни в отриманні дозволів на будівництво, зокрема, відміна пайового внеску при будівництві промислових об'єктів; здешевлення підключення до електричних мереж в середньому, низка дерегуляційних змін в адмініструванні податків, та скорочення часу торговельних операцій як для експортерів, так і для імпортерів.

Фактично плідна співпраця України з Європою та США закладуть фундамент для відновлення економіки, яка похитнулася, та додавання зростанню більшої стійкості. Також, для України пріоритетним завданням залишатиметься підвищення темпів зростання потенційного обсягу виробництва та забезпечення більшої інклюзивності.

Підсумовуючи, можна сказати, що для досягнення економічної стабільності та виходу України на міжнародну арену, досягнення лідируючих позицій потрібно забезпечити всебічну модернізацію економіки, осучаснити технологічну базу та інфраструктуру, залучити внутрішнє та зовнішнє фінансування, ліквідувати корупцію, провести структурні реформи та налагодити податкову та правову системи.

Список використаних джерел:

1. The Global Competitiveness Report 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
2. Ukraine Competitiveness Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/ukraine/competitiveness-index>
3. Рейтинг стран мира по индексу глобальной конкурентоспособности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index>
4. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки. [Електронний ресурс]/ Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України . – 2020. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98c3a695-56bb-42ba-b651-60ce1f899654&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2021-2023-Roki>
5. Україна може піднятися на 10-20 позицій у рейтингу Doing Business-2021 – Мінекономіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/07/16/663016/>
6. Україна опустилася на 85-те місце в щорічному рейтингу конкурентоспроможності WEF. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/617843.html>

МАКОГОН Ю.В.,

д.э.н, профессор

Мариупольский государственный университет

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ТЕРРИТОРИИ ДОНЕЦКОГО РЕГИОНА В ПОСТКОНФЛИКТНЫЙ ПЕРИОД

Военные действия на юго-востоке Украины, начавшиеся весной 2014 г., и сформировавшаяся в связи с этим финансово-экономическая и торговая блокада, нанесли тяжелейший удар по экономическому сектору в регионе.

Последствиями военного конфликта стали:

- ✓ потеря населения;
- ✓ экономическая дестабилизация;
- ✓ системное разрушение жилого фонда и инфраструктуры;
- ✓ потеря рабочих мест;
- ✓ снижение доходов населения;
- ✓ обострение криминогенной ситуации;
- ✓ гуманитарная катастрофа.

Теневая экономика в Украине (и особенно на территории Донбасса) последние годы занимала существенную долю ВВП - оценки колебались от 37 до 50%. Особый вес в теневой, а подчас и криминальной экономике, имели угольная промышленность, металлургия (металлолом), химия и малый бизнес. В настоящее время в зоне АТО к прежним видам теневого бизнеса добавились новые: пропускная система, которая касается не только физических лиц, но и бизнеса; система оформления не только собственно пропусков, но выдача лицензий на право перевозки людей, грузов; официальные и неофициальные транспортные коридоры; функционирование пунктов «обналичивания денежных средств»; развитие бизнеса «псевдопрописок» и оформление др. документов.

Последствиями военно-политического конфликта стало повреждение 132 промышленных объектов, что соответственно отразилось на объемах промышленного производства. В частности, снижение объемов производства промышленной продукции в 2014 г. в Донецкой области составило более 30% (рис.1). В Луганской области объемы промышленного производства в 2014 году, по отношению к соответствующему периоду предыдущего года, сократились почти в 2 раза, а в начале 2015 г. составляли лишь

немногим более 10% к соответствующему периоду 2014 г. По оценкам экспертов, потери рабочих мест для крупных предприятий составили от 50% для малых и средних – до 80-90%.

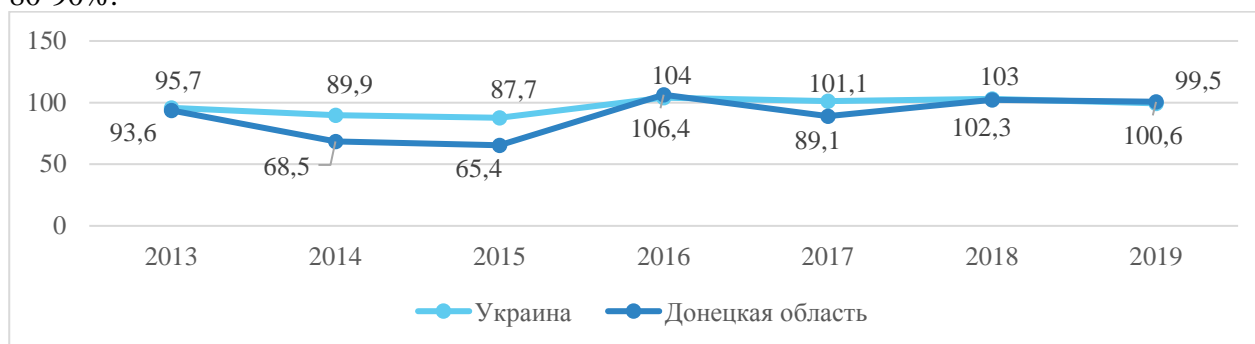

Рис.1. Индексы промышленной продукции, 2013-2019 гг.

Сложившийся сегодня имидж Донецкой области имеет противоречивый и в целом негативный характер, который необходимо целенаправленно формировать и комплексно продвигать в СМИ, деловых кругах (инвесторы и предприниматели), ориентироваться также на выпускников вузов и молодых специалистов, зарубежных и внутренних туристов, трудовых мигрантов.

В этих условиях создание стратегии территориального маркетинга Донецкой области является актуальным научно-практическим и административно-управленческим заданием, что позволит объединить сильные стороны и потенциальные возможности развития региона, выделить и нейтрализовать слабые стороны и угрозы, с тем, чтобы сформировать устойчивые конкурентные преимущества для перспективного развития Донецкой области.

Таблица 1

Сравнительные преимущества и риски социально-экономического развития Донецкого региона

Риски	Вызовы
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Продолжение на территории областей вооруженного противостояния будет сопровождаться ухудшением социально-гуманитарной и экологической ситуации в регионе, представляет собой серьезную угрозу. ✓ Влияние на развитие областей таких угроз, как снижение экономической активности и ухудшение инвестиционной привлекательности региона и Украины в целом. ✓ Недостаточный уровень развития малого и среднего предпринимательства, неравномерность развития в территориальном разрезе и по отраслевому признаку создают дополнительные риски для устойчивого развития региона в условиях наличия правовых, экономических и административных препятствий в реализации прав на предпринимательскую деятельность. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Стабилизация общественно-политической ситуации, восстановление безопасности, жизнедеятельности и экономическая реабилитация региона путем разработки и использования эффективных организационно-правовых и финансовых инструментов, будет способствовать преодолению такого существующего в настоящее время проблемного аспекта развития региона, как существенные разрушения и повреждения производственных, инфраструктурных и жилищных объектов. ✓ Углубление сотрудничества со странами Европейского Союза обеспечило дополнительные возможности доступа к новым иностранным рынкам, что сопровождается ростом конкурентной нагрузки на отечественные предприятия и ростом требований к их продукции.
Сравнительные преимущества	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Наличие свободных площадок, сырьевых и рекреационных ресурсов, наличие местных энергетических мощностей, развитые межрегиональные и международные связи, существенный экономико-хозяйственный, экспортный потенциал. ✓ Имплементация механизмов, направленных на упрощение начала и ведения предпринимательской деятельности путем выдачи разрешительных документов по принципу «единого окна», обеспечение функционирования сети центров предоставления административных услуг. ✓ Мощный кадровый потенциал в сфере местного самоуправления, а также основания таких общественных организаций, как «Центр законодательных инициатив» и Агентство регионального развития «Донбасс». 	

Залогом развития международной конкурентоспособности региона является привлечение инвестиций за счет развития проектов регионального кредитования предпринимателей; формирования института венчурного предпринимательства (в т.ч. за счет отчислений из регионального бюджета); технопарки и бизнес инкубаторы для поддержки в регионе малого и среднего бизнеса; отраслевые кластеры.

Перспективой развития региона является формирование новой техноукладной структуры производства — искусственный интеллект, неоиндустриализм, обработка информации, виртуальная реальность — направленные на взаимодействие с новыми и традиционными отраслями промышленности и обслуживания населения, а также развитие агломерации промышленных городов «Северный Донбасс».

Необходимо применить формы, методы и инструменты особой экономической зоны (СЭЗ) и территорий приоритетного развития (ТПР), тем более это согласуется с Минскими соглашениями. Это позволит создать некий особый режим установления хозяйственных, кооперационных связей с предприятиями, причём, необходимо вначале идти по пути не столько самостоятельного выхода донецких предприятий на какие-либо рынки, а встраивание их в некие технологические цепочки, сознательно сокращая степень переработки. Это касается металлургии и химии, а машиностроение и приборостроение - по-узловая и по-детальная кооперация, встроенные в изделия, которые в готовом виде будут реализовываться на международных рынках.

Одновременно необходимо вести переговоры с руководством страны о восстановлении логистических систем, разрешении чисто гуманитарной проблемы разблокирования автобусного и железнодорожного пассажирского сообщения, возможности обеспечения бесперебойных поставок продуктов и фармацевтических товаров.

Таким образом, поэтапное возрождение тяжелой индустрии приведет к восстановлению транспортной системы и возобновлению строительства, одновременно статус особого экономического режима СЭЗ может предоставить новые возможности для развития малого и среднего бизнеса и сфере услуг.

TYMCHYSHYN Yu.V.,
PhD in Economics, Doctoral
Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine,
associate professor of Associate Professor of Accounting and Finance
Lviv Institute of Economics and Tourism

ASSESSING THE LEVEL OF REGION'S ECONOMIC SECURITY IN TERMS OF ITS COMPETITIVENESS IN THE REGION

The economic security of the regions is based on regional interests (ensuring and maintaining a decent standard of living, rational use of available economic potential, implementation of independent socio-economic policy of the region, balance and integration into the country's financial system) and the need to protect them from various domestic problems within the region) and external (from the economic policy of the state, administrations of other regions, foreign countries) threats to the balance with national interests [3]. Threats to the economic security of the region should be classified by components. Among the most significant threats to economic security are: declining economic activity in the region, declining entrepreneurial potential and declining business activity in general, destabilization of the labor market, deteriorating living conditions, declining domestic consumption, increasing economic dependence on imports, declining investment attractiveness socio-economic development of the region and the deterioration of its competitive position. Deepening threats to the region's economic security are more likely to have a destructive effect on the country's economic security.

Specific factors of threats to the economic security of the regions of Ukraine are their place in the common economic space, concentration on their territory of natural raw materials, production potential, transport corridors that connect regional economies. The formation of a regional system of economic security should be based on the justification of the system of economic interests of the region, which interacts and follows practically from the system of national economic interests, taking into account regional characteristics. To neutralize threats or reduce the damage they can cause, it is necessary to develop and implement a security system to effectively counter them [2, p. 16].

The main threats to the economic security of the regions and Ukraine are:

1. Threats of production and technological nature: decline in production (including in basic industries); deformation of the structure of the Ukrainian economy; destruction of scientific, technical and innovative potential; depreciation of fixed assets and high emergency risk; low competitiveness of domestic products (especially in the manufacturing sector of the national and regional sectors); raw materials orientation of the economy; lagging behind the growth of explored mineral reserves compared to the scale of their extraction; the threat of impending energy shortages.

2. Financial threats: low level of investment in the Ukrainian economy; crisis of the monetary and financial systems; high inflation; high prevalence of the shadow economy (including the level of corruption and economic crimes); low economic and financial efficiency of enterprises and organizations.

3. Organizational and legal threats: high level of monopolization of the economy; mass corruption; imperfection of mechanisms of economic policy formation; imperfection of the legal framework; insufficient development and imbalance of infrastructure and services.

4. Social and demographic threats: low living standards; strengthening the property differentiation of the population; rising unemployment and declining work motivation; demographic crisis with the threat of demographic catastrophe; deterioration of public health; high crime rate; reducing the quality of education; high level of forced migration.

5. Man-caused environmental threats: systemic underfunding of environmental projects; high level of water pollution; high level of energy catastrophes (including nuclear energy); systemic reduction of forest resources; deterioration of the air basin; high level of industrial pollution from the activities of industrial enterprises [2, p. 17].

Assessment of the level of economic security of the region in terms of connection with the competitiveness of the region should be carried out according to the following algorithm:

1. Formation of a system of indicators of economic security. At this stage, it is necessary to identify a number of indicators of economic security that will correspond to each of the components of the region's competitiveness. It should be noted that it is important to substantiate the indicators of economic security not only in terms of competitiveness, but also in terms of security threats that will arise if the threshold is exceeded.

2. Rationalization of the system of indicators. At this stage, it is advisable to reduce the system of indicators to the most informative and those that most fully describe the economic security of the region. It is considered that it is most rational to allocate 3-4 indicators on each of components.

3. Collection and systematization of statistical information, calculation of indicators and analysis of the obtained data. The final stage is extremely important, as the formed conclusions on the level of economic security of the region will determine the directions of scientific research in terms of determining strategic priorities for strengthening the competitiveness of regions in the system of economic security.

Diagnosis of economic security of regions by the main parameters of socio-economic development allows to compare the level of economic security and combine into the following groups: 1) regions with a relatively high level of economic security, which is formed by resource-producing and export-oriented regions; 2) regions with a normal level of economic security; 3) regions with a pre-crisis level of security; 4) regions with a critical level of economic security [1, p.29].

To determine the level of economic security of the region using various methods, such as:

1. Identification and monitoring of key macroeconomic indicators and their comparison with threshold values. This approach gives an idea of the dynamics of economic security relative to the threshold, but the lack of generally accepted threshold values for the region complicates this task.
2. Expert assessment methods for ranking areas by threat level.
3. The use of relative rate indicators on the main macroeconomic indicators and the dynamics of their changes.
4. Methods of mathematical apparatus, including multidimensional statistical analysis, game theory with nature, etc.
5. The use of economic instruments through the quantification of losses.

These methods have certain limitations, namely: - the definition of those indicators, the comparison of which with the threshold values will allow to provide a comprehensive assessment of the state of the country's economy, is quite problematic; - subjectivity of expert assessments; - the need to use a strictly mathematical apparatus significantly limits the number of indicators that can be used; - complexity and ambiguity of settlement procedures, as well as the difficulty in clearly identifying threats and damage.

Thus, the diagnosis of economic security of the regions should be carried out in several stages to group the regions of Ukraine according to the main socio-economic indicators to determine the state of socio-economic development of the region; determination of an integrated indicator that characterizes the degree of economic security of the region; identifying the strengths and weaknesses of the region by developing a concept of regional authorities to strengthen the economic security of the regions; forecasting the economic growth of the region in view of its economic activity. It is necessary to adhere to the general methodological features, namely: complexity, which involves the need for analysis and accounting of all aspects of the study; systematic, which provides for the identification and justification of several options for overcoming crisis situations; variability, which involves identifying and justifying several options for overcoming the crisis; primacy, which provides an unconditional advantage of economic security as an important element in assessing the livelihoods of the population and the economy in the region; risk acceptability, which allows to identify and implement the necessary measures to prevent the occurrence of threshold situations.

Список використаних джерел:

1. Білик Р.Р. Оцінювання взаємозв'язків економічної безпеки та конкурентоспроможності регіону / Р.Р. Білик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2017. – № 1 – С. 23–30. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2017/2017_1/jrn/pdf/7.pdf
2. Овчаренко О.В., Дубницький В.І. Безпека та стійкість регіональних економічних систем / О.В. Овчаренко, В.І. Дубницький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія "Міжнародні економічні відносини та світове господарство". – 2019. – Випуск 25, частина 2. – С. 16-20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nvuuimevcg_2019_25\(2\)__5.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nvuuimevcg_2019_25(2)__5.pdf)
3. Синиця С.М., Бринзей Б.С. Економічна безпека регіону як важливе завдання стратегічного розвитку / С.М. Синиця, Б.С. Бринзей // Вісник Прикарпатського університету. – 2014. – Випуск X. – С. 48–53.

ПРОБЛЕМИ ЗРОСТАННЯ ВВП УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Основним показником результатів економічної діяльності на макрорівні є *валовий внутрішній продукт (ВВП)*, який характеризує сукупну ринкову вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами в поточному періоді на економічній території країни. [1] ВВП дуже важливий для економіки, поскільки відображає результати виробництва, рівень економічного розвитку, темпи економічного зростання, застосовується для аналізу продуктивності економіки в цілому. Показник ВВП дає уявлення про добробут нації, чим вище величина ВВП, тим вище рівень добробуту країни.

ВВП відображає економічний розвиток країни. Так, наприклад у 2019 році ВВП України склало 3 974,6 млрд.грн.. [2] Динаміка ВВП країни за 2014-2019 рік представлена в таблиці 1.[2]

Таблиця 1

Динаміка ВВП України за 2014-2019 рік

Рік	Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах; млрд.грн)
2014	1 586,9
2015	1 988,6
2016	2 385,4
2017	2 983,9
2018	3 560,6
2019	3 974,6

Темпи зростання ВВП України за 2014-2019 рік представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Темпи зростання ВВП України за 2014-2019 рік

Рік	Приріст ВВП України до показнику попереднього року в %
2014	-6,6
2015	-9,8
2016	2,4
2017	2,5
2018	3,4
2019	3,2

Графік динаміки зростання ВВП України відображає економічну ситуацію України за 2014-2018 рік. (Рис.1).

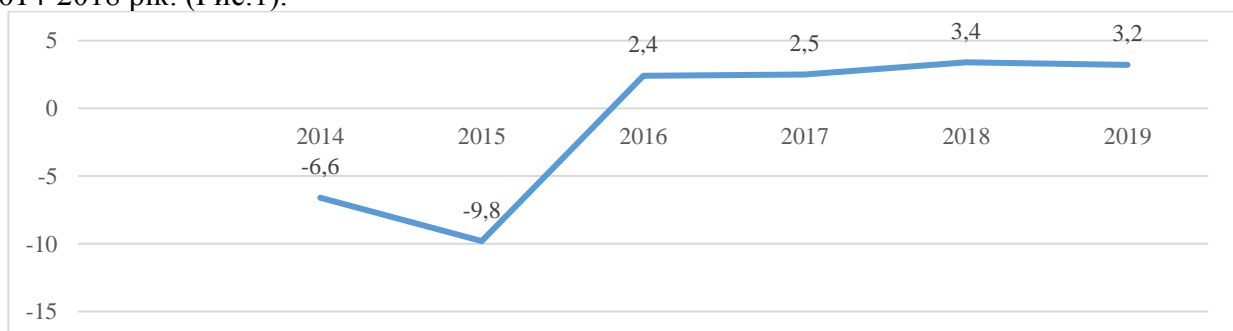

Рис.1. Динаміка зростання ВВП (у%) за 2014-2019 рр.

Виходячи з представлених даних, можна відзначити негативний рівень ВВП країни за період з 2014 по 2016 рік.

У 2014 році вітчизняна економіка відчувала на собі впливи створених раніше дисбалансів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Також несприятлива цінова кон'юктура на зовнішніх ринках, військовий конфлікт на Сході України, анексія АР Крим і м. Севастополя, торговельні обмеження зі сторони Російської Федерації негативно позначилися на економіці країни. [3]

У 2015 році негативний показник ВВП виріс на 3,2 %. Це обумовлене відсутністю значного прогресу у відновленні контролю над зоною АТО, переглядом на прогнозному періоді умов торгівлі для України в бік погіршення, більш суттєвим спадом експорту в Росію, жорсткішою фіскальною та монетарною політикою. [3]

У 2016 році українська економіка зросла на 2,3%. Це пов'язано зі збільшенням виробництва у харчовій галузі завдяки активній переробці технічних культур, а також у машинобудуванні – завдяки державним замовленням на продукцію військового призначення та замовленням з боку "Укрзалізниці" на реконструкцію та виробництво вагонів. Також інвестиції позитивно вплинули на приріст ВВП. [4]

У 2017 році споживчий попит став основним драйвером зростання реального ВВП. Зростання кінцевих споживчих витрат домогосподарств минулого року відчутно прискорилося, підтримане високими темпами зростання реальної заробітної плати, а також підвищенням середнього розміру пенсійних виплат. Зовнішні умови також сприяли зростанню реального ВВП. Обсяги експорту товарів та послуг у реальному вимірі збільшилися на 3,5% р/р на противагу їх скороченню у 2016 році. [5]

У 2018 році зростання ВВП є історичним рекордом для країни за останні 7 років. Найбільший приріст продемонстрували такі галузі: фінансова і страхова діяльність - на 12,4%, сільське і лісове господарство - на 7,8%, будівництво - на 7,2%. [6]

У 2019 році зростання ВВП України сповільнилось до 3,3% у порівнянні з показником 2018 року - 3,4%. Суттєво уповільнилось зростання зведеного індексу виробництва товарів та послуг за основними видами економічної діяльності (ЗІВ) – до 1,6% загалом за 2019 рік, а в останні місяці року навіть спостерігалось його падіння. Насамперед, це відбувалося за рахунок виробничої сфери. Також незважаючи на черговий рекорд урожаю зернових, уповільнилось сільське господарство. Натомість високий внутрішній попит генерував високі показники в будівництві, торгівлі та низці галузей сфері послуг. [7]

Виділимо основні цілі, які повинна вирішити бюджетна політика України для підвищення рівня ВВП України і рівня життя:

1. Використовувати державний бюджет як один з найважливіших інструментів регулювання макроекономіки.

2. Розробити і впровадити інструменти підтримки інноваційної діяльності.

3. Підтримувати сферу освіти, як основу механізму інноваційної економіки.

4. Забезпечити довгострокову стійкість і збалансованість пенсійної системи.

5. Підвищити якість людського капіталу.

6. Підвищити доступність і якість соціального забезпечення та соціальних послуг.

7. Створити стійкий середній клас.

8. Реалізувати програму підвищення ефективності бюджетних витрат.

Таким чином, підвищення рівня ВВП України пов'язане з поліпшенням якості і рівня життя населення країни. Для цього необхідно передбачити асигнування в державному бюджеті на реалізацію інвестиційних проектів загальнообласного та регіонального значення, розвиток інноваційної інфраструктури економіки і підвищення рівня і якості всіх аспектів життя населення.

Список використаних джерел:

1. Небава М.І. Теорія макроекономіки : навч. посіб. – К.: Слово, 2003. – 536 с.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Аналіз динаміки ВВП України Н. Г. Фатюха, Т. П. Макушина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2015/30.pdf
4. Зростання ВВП у 2016 відбулося завдяки інвестиціям [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/03/24/623040/>
5. Темпи зростання ВВП України в 2017 році виявилися вищими за очікування [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/10054196-tempi-zrostannya-vvp-ukrajini-v-2017-roci-viyavilisya-vishchimi-za-ochikuvannya-nacbank.html>
6. Ріст ВВП України в 2018 році становить 3,3% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/rost-vvp-ukrainy-v-2018-godu-sostavil-33-gos-351251/>
7. Огляд економічної активності: зростання ВВП у 2019 році 3,3% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=47ec59fe-4ca9-48db-8251-19763ee27db3&title=OgliadEkonomichnoiAktivnosti-ZrostanniaVvpU2019-Rotsi3-3->

СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ

БЕСПАЛОВ С.І.,
аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет

ГРУПУВАННЯ КРАЇН СВІТУ ЗА СТАНОМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ: МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АЛГОРИТМІВ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

Сьогодні питання екологічної безпеки набувають все більшого значення. В рамках «життєдіяльності» держави економічна діяльність в її межах, а точніше наслідки такої діяльності, мають визначальне значення для обрахування стану екологічної безпеки. Швидкий розвиток інформаційних технологій та зростання об'єму статистичної інформації дає змогу проводити використовувати алгоритми машинного навчання для аналізу багатовимірних даних, пошуку неявних взаємозв'язків та групування таких даних.

В рамках дослідження стану екологічної безпеки різних країн, доцільним є використання ряду відносних показників, які б відображали антропогенний вплив на навколишнє середовище з боку конкретної держави та її екологічну політику.

З урахуванням наявних даних з інформаційного порталу Організації економічного співробітництва та розвитку (далі - ОЕСР), яка об'єднує 35 розвинених країн світу. Нами було використано наступні статистичні дані, що є в базі даних ОЕСР (не тільки щодо країн, які входять до її складу). Було обрано ті країни, в яких було обраховано показники зі списку нижче. Через затримку у подачі статистичних даних деякими країнами за досліджуваний період було обрано 2017 рік, бо він є останнім роком, який охоплює всі обрані країни (35 країн світу) за кожним з показників. Наступні показники, в свою чергу, відображають антропогенний вплив держави на навколишнє природне середовище та загальний стан екологічної безпеки у ній:

- 1) рівень емісії двоокису вуглецю на душу населення – показник є відношенням об'єму емісії CO₂ (у тонах) до кількості населення країни;
- 2) наслідки забруднення повітря – цей показник описує кількість передчасних смертей на 1 млн. населення від серцево-судинних та легеневих захворювань, що викликані підвищеною концентрацією мікрочасток діаметром менше 2,5 мкм. у повітрі;
- 3) екологічні податки – відсоткова частка екологічних податків у загальному об'ємі податкових надходжень;
- 4) матеріальна продуктивність – показник, що відображає відношення випуску економічної продукції (в од. ВВП) до об'єму споживання матеріалів та вимірюється у американських доларах на кілограм (US dollars/kilogram);
- 5) патенти у сфері охорони навколишнього середовища – кількість зареєстрованих патентів;
- 6) частка відновлювальних джерел енергії – відсоткова частка електрогенерації в загальній електрогенерації, що припадає на долю відновлювальних джерел енергії;
- 7) рівень матеріало-споживання – рівень споживання матеріалів (енергоносіїв, будівельних, та ін. матеріалів) відносно кількості населення країни [1].

Вихідні дані мають розбіжність у одиницях виміру (до декількох порядків), тож існує необхідність стандартизувати дані. Для стандартизації нами було використано модифікований метод Z-оцінок [2], якщо стандартний метод надає стандартну оцінку L_x за наступною формулою (формула 1).

$$L_x = \frac{x-x'}{\sigma_x}, \quad (1)$$

де x' - середнє значення у множині x_i ; σ_x - стандартне відхилення у множині x_i .

Така оцінка може приймати не тільки позитивні, але й від'ємні значення, тому що представляє собою відстань від середнього значення у одиницях стандартного відхилення. Також необхідно враховувати характер показника. Показники деструктивного характеру (збільшення яких збільшує негативний вплив на навколишнє природне середовище або людину) після нормалізації були помножені на -1 що привело дані до зручного для сприйняття характеру «чим більший показник – тим краще».

Наступним кроком стало приведення даних до базисного відношення, при цьому значення вираховуються відносно визначеного (базисного) рівня. Для цього була застосована наступна формула, яка надає оцінку I що базується на мінімальному значенні у множині (формула 2).

$$I = Lx + L_{x \min}, \quad (2)$$

де $L_{x \min}$ це мінімальне значення L_x у множенні оцінок.

Така оцінка відображає мінімальне значення як 0, а інші оцінки розраховуються як відстань у одиницях стандартного відхилення у множенні від мінімального. Приклад розрахованих оцінок для різних країн наведено у вигляді фрагменту таблиці (таблиця 1).

Таблиця 1

Фрагмент таблиці «Індексна оцінка країн»

Країна	Рівень емісії двоокису вуглецю	Наслідки забруднення повітря	Екологічні податки	Матеріальна продуктивність	Патенти у сфері охорони навколишнього середовища	Частка відновлювальних джерел енергії	Рівень матеріального споживання
Аргентина	3,55	2,92	0,69	0,79	2,35	0,22	5,69
Австралія	0,00	3,92	1,39	0,55	1,84	0,14	4,32
Австрія	2,68	2,87	2,57	1,20	1,98	1,55	4,96
Бельгія	2,38	2,67	1,88	2,02	1,82	0,18	4,48
Болгарія	3,12	0,00	2,65	0,41	3,35	0,40	5,46
Швейцарія	3,49	3,59	1,13	2,94	1,31	1,02	5,35
Чилі	3,43	3,48	0,72	0,00	3,14	1,38	5,65
Коста-Ріка	4,41	4,05	1,99	0,91	1,86	2,78	6,08
Кіпр	2,59	2,77	2,87	1,08	0,00	0,18	5,47

Джерело: складено автором на базі джерела [1]

Для того, щоб зробити висновки про загальні особливості забезпечення екологічної безпеки обраних країн, треба об'єднати множинні дані за групами. Для цього було обрано кластерний аналіз за методом Уорда, який заснований на поєднанні кластерів, яке дає найменший приріст внутрішньо-кластерної дисперсії [3]. Для розрахунків було використано бібліотеку Sci-kit learn, усі розрахунки здійснювались за допомогою мови python.

Після проведення ієрархічної кластеризації, країни було розділено на 8 кластерів. Групи країн представлені на карті (рис. 1, рис. 2).

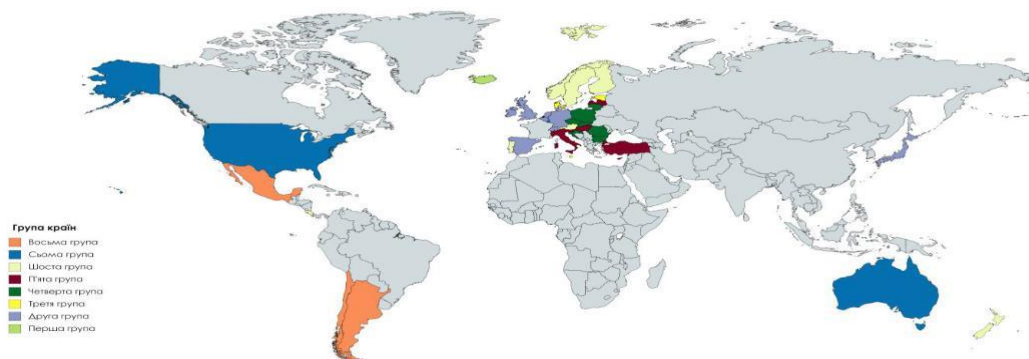

Рис. 1. Карта світу з позначеними групами країн

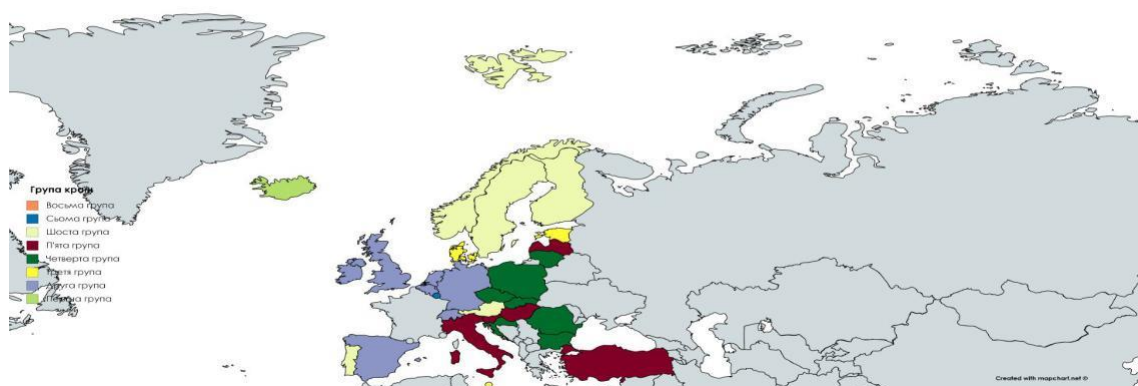

Рис. 2. Карта Європи з групуванням країн

Джерело: складено автором самостійно

Аналізуючи отриману інформацію слід зазначити, що країни за показниками, які характеризують антропогенний вплив держави на навколишнє природне середовище географічно угрупованні досить щільно, та утворюють своєрідні регіони. Також важливим є той фактор, що країни групи, навіть в рамках одного регіону (Європи) є сусідами. Потрібно відмітити, що існує низка є скритих факторів, які впливають на те, яку саме екологічну політику, яка направлена на регулювання суспільних відносин з приводу забезпечення екологічної безпеки, проводить держава, і як наслідок який стан екологічної безпеки там спостерігається. Проведене нами дослідження може слугувати базою для подальших наукових розвідок в цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Database of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Режим доступу: URL: <https://data.oecd.org>(дата звернення 10.11.2020)
2. Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide. ISBN 978-92-64-04345-9. OECD. 2008. С. 84.
3. Зиннатуліна Б. Р. Статистические методы кластеризации в больших объемах данных Режим доступу: URL: https://dspace.spbu.ru/bitstream/11701/11549/1/Thesis_Zinnatulina.pdf (дата звернення 10.11.2020)

КУТАЛОВСЬКИЙ Р.В.,
студент ОС «Магістр»
спеціальності «Екологія»
ПАСТЕРНАК О. М.,

к.х.н., доцент

Маріупольський державний університет

ПРИРОДНИЧИЙ ІНДИКАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА: «ПОВІТРЯ»

В період «антропоцену» людська діяльність чинить незворотний вплив на глобальну природну екосистему. Зміни у промисловій діяльності та сільськогосподарській практиці, урбанізації та інших антропогенних діях, що підтримують підвищення рівня життя, у відповідь на збільшення чисельності населення призвели до зміни земельного покриття та землекористування по всьому світу. Стратегія «Цілі сталого розвитку: Україна» (Sustainable Development Goals, 2015 р.) оприлюднила цілі сталого розвитку, кожна з яких підтримується кількісними та якісними показниками, які мають бути досягнуті до 2030 року. Багато цілей були розроблені на основі фундаментальних досліджень в галузі природничих наук.

Ціль 13, пов'язана з боротьбою зі змінами клімату. Зміна клімату є однією з найбільших екологічних проблем, що стоять сьогодні перед суспільством. За останні 100 років середня температура поверхні Землі зросла більш ніж на 0,8°C з доіндустріальної ери, а ХХІ століття вже пережило сімнадцять найтепліших років за останні півтора століття (температурна аномалія від 0,57-0,99 °C [1]). Встановлено зв'язок між зміною клімату та певними видами кризових погодних явищ, які мають великі економічні витрати. В дослідженні [2] підраховано, що посуха та теплові аномалії певного періоду коштували економіці країни загалом 210 млрд доларів. Виробництво продуктів харчування вразливе як до кліматичних змін, так і до забруднення повітря, що має серйозні наслідки для глобальної продовольчої безпеки. Дослідження [3] показали, що зменшення виробництва базових агропромислових культур внаслідок впливу озону, спричинило збитки для країни близько 9 мільярдів доларів на рік. Прогностичні моделі на 2030 рік для сільськогосподарських культур передбачають втрати в межах 12 – 35 млрд доларів на рік у всьому світі [4].

Збільшення в атмосфері кількості парникових газів і частинок внаслідок людської діяльності змінило клімат із глибокими наслідками для суспільств. Міста виступають основними джерелами викидів парникових газів та споживачами вуглецевої продукції та послуг. На рівень забруднення атмосфери в різних містах і регіонах впливають різні фактори, основні з яких викиди забруднюючих речовин та парникових газів від автотранспорту та промисловості. Згідно даних [2] загальний об'єм викидів від стаціонарних джерел в атмосферне повітря міста Маріуполь збільшується протягом 2017 - 2019 років. Географічне розташування Маріуполя обумовлює особливі кліматичні умови. Протягом року вводять режим несприятливих метеорологічних умов, який заважає розсіюванню шкідливих домішок в повітрі, так званий режим «смогу». Масштаби негативного впливу на атмосферне повітря регулюються та контролюються на всіх рівнях, але якість атмосферного повітря не покращується. Тривалі викиди забруднюючих речовин, чинять негативний вплив на здоров'я людини, на екологічну систему міста. Дослідження комплексної інтегральної оцінки рівня забруднення атмосферного повітря є актуальним, тому що саме цей показник використовуються в якості індикатора оцінки сталого розвитку міста. Використовуючи дані «Екологічний паспорт Донецької області за 2019 (2018 – 2015)» розраховано індикатор «Повітря» (I_{AIR}) категорії політики «Екологічні системи», який порівняли з Індексом забруднення атмосферного повітря (ІЗА), який використовується в системі моніторингу атмосферного повітря України. З метою проведення порівняльного оцінювання проводиться трансформація вихідних даних у параметри відносно ГДК (середньорічний вміст).

Динаміка індикатору «Повітря» індексу екологічного виміру сталого розвитку за 2015-2019 м. Маріуполь

	2015	2016	2017	2018	2019
I _{ЗА}	9,6	8,6	15,5	16,18	17,35
I _{AIR}	0,63	0,63	0,84	1,12	1,21

В сучасній міжнародній практиці використовується «Індекс якості повітря» (AQI), за допомогою якого можна міжнародний досвід моніторингу екологічних показників повітря адаптувати на державному рівні. Для розрахунку «Індекс якості повітря» (AQI) використано дані автоматизованої системи моніторингу довкілля Донецької області. Розраховані кількісні значення різних індикаторів повітря корелюють між собою.

Список використаних джерел:

1. NOAA National Centers for Environmental Information, State of the Climate: Global Climate Report for Annual 2019, веб-сайт. URL : доступу: <https://www.ncdc.noaa.gov/sotc/global/201913>.
2. Smith A. B., R. W. Katz. US billion-dollar weather and climate disasters: data sources, trends, accuracy and biases. *Natural Hazards*. 2013. 67(2). 387-410.
3. McGrath J. M., A. M. Betzelberger, S. W. Wang, E. Shook, X. G. Zhu, S. P. Long, E. A. Ainsworth. An analysis of ozone damage to historical maize and soybean yields in the United States. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2015. 112(46). 14390-14395.
4. Avnery S., D. L. Mauzerall, J. F. Liu, L. W. Horowitz. Global crop yield reductions due to surface ozone exposure: 2. Year 2030 potential crop production losses and economic damage under two scenarios of O₃ pollution. *Atmospheric Environment*. 2011. 45(13). 2284-2296.

ОЛІЙНИК Д.Я.,

учень 9 класу

Маріупольський технічний ліцей

ПОБУДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕОРІЇ ІГОР

Економіка - наука, що вивчає розподіл, накопичення, виробництво і обмін матеріальних благ в системі господарської діяльності людини. Для того, щоб розглянути ті чи інші економічні процеси або явища, використовують економічну модель. Саме вона дозволяє максимально точно оцінити свої можливості, аналізувати виконану роботу. Перш ніж створити економічну модель варто розділити всі використовувані змінні на два типи: ендогенні та екзогенні. Ендогенні змінні - це величини, які безпосередньо беруть участь в нашій моделі, є об'єктом вивчення (наприклад: вартість товарів).

Екзогенні змінні, в свою чергу, відповідають за величини, які впливають на досліджувані величини, але не є об'єктом вивчення (наприклад: наявність ресурсів). Однак деякі змінні можуть бути, як і ендогенними, так і екзогенними. Це залежить від характеру поставленого завдання.

Існують різні способи створення економічної моделі. У даній же роботі, створюючи економічні моделі, я буду посилаюся до такої науки, як математика. Математична економіка - це прикладна наука, предметом досліджень якої є математичний опис і моделювання економічних об'єктів і явищ. Зараз ми розглянемо приклади математичного моделювання в області економіки на прикладах теорії загальної рівноваги (Теорії ігор).

Теорія економічного зростання розглядає такі фундаментальні проблеми економіки, як розвиток держав, збільшення прибутку і споживання, залежність економічного зростання від

ендогенних і екзогенних факторів. Одним з головних питань цієї теорії, є пояснення причин світового економічного зростання: чому деякі країни процвітають в розвитку більше інших, чому найпотужніший економічний стрибок стався тільки в XIX столітті?

В основі екзогенного зростання використовується неокласична похідна функція:

$$Y = F(K, EL),$$

де Y - випускається продукт, K - запас капіталу, E - параметр ефективності праці, L - праця.

За допомогою моделі можна описати, чому багато країн, що тільки розвиваються ростуть швидше, ніж розвинені. У бідних країнах малий запас капітальних потужностей. А так як вони постійно знаходяться в зношеному стані і їх потрібно весь час поповнювати, при цьому з часом потрібно витратити все більше і більше інвестицій, то в бідних країнах навіть одне нове підприємство дасть величезний потік потужності, при цьому ресурсів на заповнення капіталу витратиться небагато. Але в міру накопичення потужностей віддача від них падає, а ресурсів на їх підтримку в робочому стані потрібно все більше, тому економіка сповільнюється.

Відразу ж можна знайти декілька неув'язок. Наприклад, якщо модель дійсно правильна, то чому економіка досі не заморозилась і усі країни не зрівнялися по показникам економічного росту? Проаналізував роботи попередників, я зробив свою економічну модель, яка більш точно описує економічне становище. Вона описується формулою:

$$Y = F(K, E^{j+r}LB),$$

де j - показник технічного прогресу, r - викиди вуглецю, забруднення екології, а B - наявність ресурсів.

Така модель допоможе зрівнювати економічні показники країн, дізнатися які чинники впливають на поганий економічний зріст та покращити економічне становище.

З якими проблемами ми можемо зустрітись?

По-перше, це потрібна кількість ресурсів. Нам просто може не вистачати потрібних матеріалів. В даному випадку можна спробувати налагодити імпорт і експорт. Обмінюючи товар, який у тебе знаходиться в надлишку, на еквівалентний товар, в якому ти потребуєш, є типовим прикладом рівноваги в теорії ігор. Тут задіяна тактика *take*, в якій з максимально можливого програшу, який відбувається при передачі своїх ресурсів іншому гравцеві, ми отримуємо мінімальний, отримуючи в замін потрібні нам матеріали.

Друга проблема, з якою ми можемо зіткнутися – це непередбачені витрати. Наприклад, війна, виплата боргу або поломка важливого підприємства. У цих випадках наші інвестиції підуть не на економічне зростання, а на вирішення внутрішніх проблем.

Дану модель не можна назвати універсальною. Вона може використовуватися тільки в порівнянні держав. Однак і цей спосіб дасть дуже багато інформації. Наприклад, якщо на певному відрізку часу застосувати мою модель до деяких країн, то можна буде чітко побачити залежність економічного зростання від тих чи інших факторів. Таким чином дізнатися які з показників варто вдосконалити тобі, щоб досягти оптимального рівня економіки.

СЕКЦІЯ СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ М. МАРІУПОЛЯ

ДЗИГАР Д.С.,
студентка 1 курсу
спеціальності «Право»
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ М. МАРІУПОЛЯ

Актуальність теми відображається в прагненні Маріуполя та його мешканців досягти європейського рівня життя, його економічних та соціальних показників. У сучасному світі на перший план виходять не тільки розміри мегаполісу і його географічне розташування, а й такі аспекти життя, як зручність і комфорт, соціальна захищеність населення, культурне і духовне середовище, високе працевлаштування і вигідне ведення бізнесу. Стратегія розвитку міста – це реальний план роботи, це те, яким ми хочемо бачити Маріуполь у майбутньому.

До розробки майбутньої стратегії міста залучено багато людей, в тому числі молодь, звичайні громадяни та підприємці. Для якісного результату були сформовані робочі групи, проводиться робота з міською радою та міжнародними експертами. Місто Маріуполь розвивається за підтримки Маріупольської міської ради, громадської організації «Фонд розвитку Маріуполя», компанії PwC Україна, компанії METINVEST HOLDING. Також великий вплив на всі сфери життя мають міжнародні організації, такі як американський партнер USAID. Не можна не помітити, що колектив Маріупольського державного університету також зробив свій важливий внесок в розробку стратегії розвитку 2021. [1]

Серед дійсно талановитих діячів в цій сфері я б хотіла відзначити Вадима Бойченко, Олега Левченко, Майка Старасеніча, Сергія Орлова, Білла Педуто, Олександрю Дулькевич та Лілію Гріневич, Майкла Стіветера. [2]

Метою дослідження є реальне розуміння стратегії розвитку Маріуполя, оцінка його можливостей та вже зробленої багаторічної роботи. Кожен мешканець має можливість побачити місто майбутнього та всіляко допомогти Маріуполю досягти найвищих результатів.

По-перше, слід зауважити, що реальний розвиток міста Маріуполя почався з 2016 року. Саме в цей період було організована велика розбудова міста, була розроблена стратегія на майбутнє. Вона була складена так, щоб вирішити накопичені за десятиліття різного характеру проблеми, взято напрямом на побудову сучасного інноваційного міста.

Серед основних стратегічних напрямків слід виділити [1]:

1. Комфорт та безпека міста.
2. Створення умов для постійного зростання інвестицій як основи стабільного економічного розвитку.
3. Збалансоване вдосконалення якості життя.
4. Розвиток туристичного потенціалу міста.
5. Удосконалення процесу управління життєдіяльністю міста.
6. Створення яскравого впізнаваного образу міста.

Сучасне бачення міста можна сформуванати на трьох основних стандартах. Маріуполь повинен бути сильним, тобто зміцнювати свої лідерські позиції серед міст Сходу України. Маріуполь повинен бути розумним, де місцева влада повинна працювати на благо жителів та досягати високих результатів у всіх сферах діяльності. Маріуполь повинен бути надихаючим, щоб було можливо реалізувати свій потенціал та втілити в реальність свої ідеї. Головною метою стратегії є забезпечення стабільного поліпшення якості життя городян і підвищення конкурентоспроможності Маріуполя на основі реалізації національних пріоритетів розвитку, забезпечення сталого економічного зростання і використання результатів інноваційно-

технологічної діяльності. У центрі уваги «Стратегії-2021» стоїть саме людина, тобто жителі міста Маріуполь, без участі яких, безпосередньо, місто не зможе процвітати.[1]

У своїй стратегічній програмі Маріуполь охопив багато цілей. Вже третій рік поспіль реалізується план масштабної реконструкції міста. Проектна робота проводиться за 14 напрямками.[3]

Одною з цілей було підвищення ефективності місцевої влади. В першу чергу робота спрямована на створення нового муніципалітету. Неефективна комунікація співробітників, тривала процедура надання послуг, присутність корупційної складової та обмежена кількість локацій з надання адміністративних послуг – все це веде до незадоволеності жителів та формує негатив до органів влади. До 2020 року ситуація змінилась: зросла кількість видів адміністративних послуг та «прозорих» офісів з їх надання, збільшився відсоток послуг, доступних в електронній формі. В цілому задоволеність мешканців міста зросла з 30% до стабільних 70%. Також важливою задачею в підвищенні ефективності місцевої влади стало формування саме відкритої влади. Негативно позначається на рівні довіри населення корупція в деяких сферах життєдіяльності та зниження ефективності місцевого управління через неї. Проблема була вирішена шляхом забезпечення відкритості та обізнаності громадян про здійснення заходів із запобігання і протидії корупції. Чинне законодавство України й досі ефективно застосовується для запобігання конфлікту інтересів у діяльності депутатів міської ради та посадових осіб самоврядування. Також кожен мешканець міста може повідомити про факт корупції чи іншого злочину, що також посилює довіру людей. Рівень оцінки жителів протидії корупції з боку місцевої влади зріс майже вдвічі, що доказує ефективність стратегії.

Не менш важливою метою «Стратегії-2021» було підвищення рівня якості життя. Перш за все це позначилось на розвитку сучасного транспорту та якісних доріг. Безпека і комфорт при пересуванні дорогами міста будь-яким транспортом і наближення якості дорожньої інфраструктури до європейських стандартів – все це дає реалізація даної програми. Якщо задачею заміни транспорту у 2016-2018 роках було терміново вивести з маршрутів застарілі та аварійні трамваї та тролейбуси, завдання 2019-2020 років – надати жителям Маріуполя можливість пересуватися містом у сучасному комунальному транспорті бездоганної якості. Початок реалізації цього завдання – закупівля містом 64 нових сучасних автобусів великої та підвищеної місткості. Разом з оптимізацією міських маршрутів у 2020 році закуплено 72 нових тролейбусів.[5] З 2016 року задоволеність населення зросла вчетверо, а надалі очікується щорічне зростання задоволеності не менш, ніж на 5%.

Важливим аспектом підвищення рівня якості життя стало житлово-комунальне господарство Маріуполя. Необхідність реалізації цієї програми зумовлена поточним станом житлового фонду. Програма в цьому напрямку прагне досягти освітлення внутрішньо квартильної території, установки майданчиків, заміни водоводів, підтримки ОСББ та створення комфортних умов життя. Рівень задоволеності жителів послугами ЖКГ зріс з 1% до 50% та продовжує йти вгору. На даному етапі також здійснюється покращення водопостачання та теплопостачання в усі будинки міста без виключення.

Не можна не помітити, що освіту нині вважають інвестицією у майбутнє всього населення та всебічно підвищують рівень її якості. Створюється сучасна інфраструктура та освітнє середовище, впроваджуються інноваційні технології, забезпечуються всі умови для інтелектуального, психологічного і фізичного розвитку дітей. У вересні було відкрито оновлену школу № 47, що у Кальміуському районі міста. Крім реконструкції, вартість якої склала більше 60 млн. грн., школу було сучасно обладнано. Усі кабінети оснащені новими меблями, ІТ-обладнанням і інтерактивними дошками. Більш за 30 млн. грн. за підтримкою державного бюджету у 2019 році було вкладено у програму «Нова українська школа», яка передбачає обладнання молодших класів сучасним знаряддям. Мета програми – зробити таку школу, до якої ходити не тільки корисно, але й приємно. Маріуполь вже не перший рік впроваджує в себе заходи цієї програми, та, звісно, не останній. Для учнів, які проживають на території тимчасово непідконтрольній Україні, організовано дистанційне навчання на базі ЗОШ № 29 для 577 дітей та навчання за екстернатом для 398 учнів на базі ЗОШ № 54.[5]

Немалого розвитку зазнав фізичний та спортивний аспект міста. Розробляється програма залучення дітей і підлітків до спорту, також важлива наявність і доступність спортивних майданчиків для жителів в будь-якому районі.

Щодо зелених зон у 2019 році – було завершено роботи з реконструкції парку «Веселка» у Лівобережному районі міста. Це – не тільки місце для відпочинку, оновлення якого чекали жителі Лівобережного району; цей парк став справжнім «весняним магнітом», адже він розпланований для щорічного «Фестивалю квітів». Понад 100 тисяч тюльпанів, нарцисів та інших квітів можуть розквітати тут щорічно наприкінці квітня. Наступною метою стала площа Свободи у центрі міста, роботи на якій почалися у 2019 році та закінчилися в жовтні 2020 року. Нині площа стала надзвичайно комфортною зоною для відпочинку мешканців та проведення вільного часу. Також зелена зона парку «Веселка» безпосередньо межує з іншою - це зелена зона навколо колишнього кінотеатру «Союз». Крім реконструкції озеленення було встановлено сучасний пішохідний фонтан, який зайняв своє місце, гармонічно поєднавши обидві зони. [5]

Спектр взаємодії мешканців та влади є надзвичайно широким. Однією з достатньо нових та незвичайних задач стратегії стало сприяння особистої креативності жителів міста. Заходи з цієї задачі повинні стимулювати мариупольців до персонального розвитку, комунікацій та оригінального розвитку у сферах бізнесу. З цією метою було завершено 2 важливих проекти. Перший – відкриття на базі шахового клубу простору «Spalah IT Hub Mariupol» культурно-освітнього мультицентру. Це – комунікаційна зона, зона коворкінгу, зона відпочинку, а також безпосередньо шаховий клуб, який отримав не тільки ремонт, але й ігрове обладнання. Другий проект – Центр розвитку стартапів «1991 Mariupol», відкритий на базі бібліотеки ім. Короленка. Центр призначено для стимулювання розвитку ІТ-стартапів у місті, для полегшення відповідних комунікацій, реалізації освітніх та інкубаційних програм. Власне бібліотека ім. Короленка в оновленому приміщенні запрацювала в сучасному електронному форматі.[5]

Неможливо залишити без уваги нову програму – «Стратегія можливостей – Маріуполь 2030».

Проект розробляється в 10 напрямках:

1. Технології
2. Трансформація економіки
3. Культура та спорт
4. Креативність молоді
5. Чисте довкілля
6. Функціональність
7. Дизайн міста
8. Імідж та бренд міста
9. Освіта
10. Охорона здоров'я

На нашу думку слід окремо виділити серед інших напрямків іміджу та бренду міста. Нині є можливість думати про Маріуполь, як про бренд на туристичне місто. З'явилась можливість бачити його не тільки як звичайний мегаполіс. З часом стає зрозумілим, що цей напрямок є дійсно важливим для «Стратегії-2030». Ця група нова, тобто вона не була представлена у поточній стратегії.

Надзвичайно важливим в цьому проекті став поділ візії міста та його місії. Візія міста – це те, яким ми бачимо Маріуполь у майбутньому, можливо навіть через 50 років. А місія – це те, що повинні зробити люди та влада для того, щоб візія стала реальністю. Місія – це робота, виконання, дії, а візія – це ідеальне позитивне майбутнє, ідеї, слова та натхнення.

«Стратегія-2030» знаходиться на етапі аналітики, тобто відбувається аналітичний огляд всіх сфер життя та соціологічні дослідження. Надалі цей проект охоплює етап креативу (визначення місії міста, формування цілей на бачення розвитку), ідеї (формування гіпотез, ідей та визначення плану дії), затвердження (останній етап затвердження стратегії сесією ММР).[4]

Підбиваючи підсумки, ми можемо сказати, що Маріуполь – це місто з великим майбутнім. Ми поступово створюємо сучасний європейський мегаполіс. В майбутньому ми переконані, що Маріуполь стане південно-східною столицею України, перлиною українського Приазов'я. Майбутнє створено для всіх.

Список використаних джерел:

1. Збірник «Маріуполь: Стратегія 2021» URL:<http://archive.marsovet.org.ua/upload/documents/file/Strategy-2021-UKR.pdf>
2. URL: https://sigmatv.com.ua/u-municipaliteti-rozpochali-rozrobku-strategiyi-rozvitku-do-2030-roku_n20656
3. Проект «План заходів з реалізації у 2021-2023 роках стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року» URL: https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/strategy/strategiyu2027/2019/26.12.2019/Plan_2021-2023.pdf
4. Форум «Стратегія можливостей –Маріуполь 2030» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uGANwROFQV8&feature=youtu.be>
5. Звіт з реалізації стратегії «Маріуполь-2021».

ДРЕСВЯННИКОВА В.Д.,

студентка 4 курсу

спеціальності «Право»

Маріупольський державний університет

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ МАРІУПОЛЯ

Для забезпечення належного рівня соціально-економічного розвитку Маріуполю необхідне гармонійне поєднання трьох головних секторів: влади, бізнесу та громади. Новостворені територіальні громади потребують нових засобів задля вирішення існуючих соціально-економічних проблем.

Розв'язанням такої проблеми може стати становлення та зміцнення інституту соціального підприємництва, який за останні роки перетворився на ефективний інструмент вирішення соціальних проблем, як для громадянського суспільства, так і для малого та середнього бізнесу.

Актуальність зазначеного нами питання зумовлена необхідністю поступу соціального підприємництва в Маріуполі задля подолання соціальних, економічних та політичних викликів сучасності, а також вдосконалення стратегії розвитку нашого міста.

Аналіз останніх досліджень дозволяє вказати на неабиякий інтерес до феномену соціального підприємництва як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Так, зокрема, особливості соціального підприємництва в Україні досліджували О. Винников, О. Загакайло, Н. Коваленко, М. Кошелева, Р. Краплич, В. Назарук, Ю. Орел, А. Стельмах, К. Форрестер та багато інших.

Отож, соціальне підприємництво це досить новий для України та, зокрема для Маріуполя, інструмент бізнесу, який покликаний реагувати на соціальні виклики, створювати додаткову соціальну цінність та генерувати дохід для подальшого розвитку. Таке явище розвивається не завдяки державі, а переважно за рахунок приватних інвесторів та окремих ентузіастів. Так, соціальне підприємництво може вирішувати проблеми окремих соціально-вразливих груп населення, допомагає долати соціальну ізоляваність, працевлаштувати людей з обмеженими фізичними можливостями, а також зазначений інститут знаходить шляхи для реформування державних соціальних послуг.

Завдяки соціальному підприємництву можуть з'явитися нові види сервісу, які залишаються поза увагою традиційного бізнесу через незначну прибутковість та відсутність

належної професійної підготовки [1, С. 106]. Це все істотно знижує навантаження на місцеві бюджети у сфері розв'язання суспільних проблем.

Варто акцентувати на тому, що на тлі проведення адміністративної реформи в Україні безсумнівним плюсом соціального підприємництва є його ефективність при вирішенні місцевих, локальних соціальних та економічних проблем територіальних громад.

Відчутною проблемою є відсутність юридичного врегулювання соціального підприємництва. Аналіз національного законодавства дає підстави стверджувати, що законом не передбачено такого виду підприємництва як соціальне. Звертаючи увагу на те, що підприємництва завжди прагнули допомагати державі вирішувати соціальні проблеми, зазначимо, що у Законі «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» чітко вказується на можливість створення господарських підприємств громадськими організаціями людей з інвалідністю з метою заробити гроші [2]. Це можна назвати свого роду прообразом соціального підприємництва, але ж не можна ототожнювати. Тому, можна зробити висновок, що наразі в Україні немає належного врегулювання суспільних відносин у сфері соціального підприємництва. Натомість існує об'єктивна необхідність у розробці та прийнятті Закону України, який би регламентував діяльність соціальних підприємств. Такий нормативно-правовий акт надавав би законодавче визначення основних понять, розкривав би механізм функціонування соціального підприємництва, регламентував системи державної підтримки та можливість залучення бізнес структур.

Говорячи про місцеве самоврядування доречно запропонувати розробку та прийняття програми підтримки соціального підприємництва. Оскільки в Маріуполі стратегія розвитку міста 2030 знаходиться на стадії розробки, пропонуємо додати до неї план заходів щодо розвитку соціального підприємництва, зокрема закласти у міський бюджет кошти на проведення навчання, тренінгів, воркшопів із залученням успішних прикладів розвитку соціального підприємництва з інших міст.

Так, на нашу думку знехтування навчанням – велика помилка. Наразі необхідно працювати на майбутню перспективу і почати треба з включенням факультативного предмету у шкільну програму з бізнес обізнаності. Ресурси на це можна знайти завдяки участі у грантових програмах міжнародних організацій.

Вважаємо доречним згадати позитивний досвід соціального підприємництва в Івано-Франківську. Urban Space – це успішний приклад об'єднання громади навколо спільної ідеї. Унікальність проекту у тому, що 80% прибутку ресторану направлено винятково на реалізацію громадських проектів. Засновниками є 100 соціально активних людей, яких об'єднує ідея якісного розвитку міського простору. Засновники у рівних долях профінансували відкриття Urban Space 100. Ресторан працює та генерує прибуток, що спрямовується винятково на реалізацію некомерційних проектів з розвитку Івано-Франківська. Рішення про те, які проекти підтримати, приймають засновники ресторану [3].

Отже, виходячи з вищенаведеного, можна зробити низку висновків. По-перше, вийти на якісно новий рівень соціальне підприємництво в Маріуполі може через гармонійну взаємодію місцевого самоврядування із державною владою, місцевим бізнесом та ЗМІ. По-друге, не варто оминати сучасні можливості розвитку – менторство, грантові програми, популяризацію діяльності та навчальні заходи. По-третє, необхідно розуміти відмінність соціального підприємництва від звичайного бізнесу. Так, принципи останнього є універсальними, а соціальне підприємництво неможливе без урахування національних та місцевих особливостей. Європейський та американський досвід не є остаточною ідеальною моделлю. Маріуполь повинен бути зорієнтований на реальні потреби мешканців міста у становленні соціального підприємництва. Реалізація зазначеного плану заходів щодо розвитку соціального підприємництва дозволить місту вирішити низку соціальних проблем за допомогою соціально активних громадян та підприємців.

Список використаних джерел:

1. Давидовська Г. І. Проблеми соціального підприємництва в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету №7 ч. 1. 2016. С. 106-109
2. «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»: Закон України від 16.10.2020 №875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
3. Urban Space. URL: <http://urbanspace.if.ua/uk#top>

ТЕЛИЧКО Б.О.,

студент 1 курсу

спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Маріупольський державний університет

ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСТА МАРІУПОЛЬ

Відсутність великої кількості іноземних інтеграцій міст Маріуполь гострою проблемою стоїть на плечах міської ради. Співробітництво з міжнародними компаніями є основним доходом для деяких міст України і світу в цілому. Найсумніша частина цієї історії полягає у тому, що Маріуполь має величезні перспективи до свого стрімкого розвитку через шлях міжнародних інтеграцій. Тому ця проблема потребує якнайшвидшого вирішення.

Метою дослідження є пошук шляхів залучення міжнародних компаній до нашого міста і подальший план співпраці з ними, а також кроки по реалізації всіх наявних перспектив.

По-перше можна сказати що місто Маріуполь вже має досвід співпраці з іноземними компаніями та інвесторами.

Міжнародне та міжрегіональне співробітництво м. Маріуполя є одним із активних та дієвих напрямків роботи міської ради, оскільки воно сприяє встановленню та поглибленню економічних, інвестиційних, соціальних, освітніх, екологічних, культурних, туристичних та інших відносин з регіонами України та іноземних країн [1].

Наше місто вже має історію економічних співвідносин з окремими регіонами таких країн як : Італія , Греція , Польща, Литва , Туреччина та Китайська народна республіка. Але нажалі усі угоди були підписані давно та вони не були сильним підсиленням економіки міста , а також багато з них є вже не діючими. Але можна зауважити, що , не дивлячись на малу кількість міжнародних договорів, наше місто має декілька спільних проектів з Французькою республікою та навіть з ЄС. Усі ці праці були спрямовані на обмін досвідом та новітніх технологій , що безумовно відіграло свою роль у розвитку міста.

Маріуполь має більше 6 великих ,розвинутих та перспективних промислових підприємств. Серед металургійної промисловості можна виділити : ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» , ПрАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь». Автомобільна промисловість , тобто машинобудування : ПАТ «Азовзагальмаш». Легка промисловість : ТОВ «Фірма «Маріта». Це лише невелика частина усіх підприємств , але сюди винесені лише виробництва державного значення , які спроможні скласти конкуренцію навіть на національному ринку України. Усі ці виробництва спроможні скласти конкуренцію та приносити непоганий дохід за рахунок збуту свого товару, який однозначно буде затребуваний на ринку. Але ж чому іноземні компанії так вперто і непохитно ігнорують джерело непоганого прибутку?

Початок конфлікту на Сході України і погіршення торгових відносин з РФ співпало зі значним зниженням світових цін у металургії, як наслідок - падіння економічної активності, що ставить під

загрозу зайнятості населення[3].

Так, можна припустити , що наші підприємства програють у якості продукції в порівнянні з європейським рівнем. Але якщо до наших виробництв можна буде інвестувати

новітні технології , якими користується Європа , то не можна вже буде говорити , що наша продукція не достає до євро стандарту. Нажаль, вся справа у часі отримання прибутку, бо якщо інвестувати кошти у наші підприємства їм буде потрібен час , щоб налагодити роботу та покращити якість продукту. Мабуть через те , що у Європі прибуток буде майже миттєвий, після інтегрування у компанії , іноземні суб'єкти не бачать сенсу у цьому. Але у захист міста Маріуполь можна сказати , що у Європі немає морських , торгових шляхів збуту товару , у той час , як наше місто має аж декілька повноцінних портів , що суттєво полегшить це питання .

Тому для залучення іноземних компаній які будуть зацікавлені у інтегруванні з нашими виробництвами необхідно. По-перше інвестування коштів у поліпшення та розширення портів з боку міської ради. По-друге покращення якості конкурентоспроможної продукції , шляхом оснащення наших підприємств якомога кращими та новітніми технологіями та обладнанням. Усі ці пропозиції потребують часу та чимало коштів, але можна зауважити що усі інвестиції обов'язково окупляться.

Список використаних джерел:

1. Становище щодо міжнародного та міжрегіонального співробітництва міста Маріуполь з зовнішнім світом. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/>
2. Положення щодо розвинених підприємств у місті Маріуполь. URL: <https://dn.gov.ua/>
3. Причини які заважають залученню іноземних інвесторів та отриманню згоди до інтеграції URL: <https://mariupolrada.gov.ua/>

ЧЕВИЧАЛОВА Д. О.,

студентка I курсу

спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ М. МАРІУПОЛЯ

Маріуполь – це торгове, туристичне і промислове місто на березі моря. В місті проживає півмільйона людей. Суміш давніх культурних традицій надає йому особливий міський смак [1, с.12]. Тому процес розробки стратегічних планів і масштабних проектів стає найбільш ефективним підходом формування моделі підвищення конкурентоспроможності міста в межах країни з урахування світових тенденцій просторового розвитку.

Метою дослідження є визначення особливостей стратегічного розвитку м. Маріуполя, та використання наявного потенціалу для підвищення конкурентоспроможності міста.

Аналізуючи світові та європейські стратегії виходу міст з кризи, ми звернули увагу на найбільш ефективні, де вирішальну роль відіграють фактори креативності. На розуміння творчості впливають два фактори: по-перше, сила мислення і ідей, що формують наш світогляд, і, по-друге, значення культури [2].

Реальним стартом концепції «креативного міста» стали результати дослідницької роботи групи вчених, які вивчали приклади ініціатив окремих міст Німеччини і Великобританії, де при використанні інноваційних стратегій в тій чи іншій сфері були виявлені ознаки зниження кризових явищ. Одним із прикладів таких успішно реалізованих ідей є Кельтські зв'язки, щорічний найбільший зимовий музичний фестиваль народної музики, що проходить в Глазго. Музичний фестиваль допоміг перетворити місто, що переживало економічний і демографічний спад, у світову столицю народної музики.

У будь-якому місті є приховані ресурси, правильне використання яких може принести місту небувалий успіх. Більш того, ці ресурси можуть навіть виявитися його недоліками. Одним з найбільш показових прикладів такої ситуації є місто Кемі, розташований за фінським Полярним колом. Місто сильно постраждало через зростання рівня безробіття після

банкрутства великого паперового виробника, який забезпечував весь регіон. Особливих цінностей, крім холоду і снігу, в цьому північному місті не було, але успіх будівництва найбільшої Снігової фортеці в світі перевершив всі очікування, завдяки чому туристи охоче приїжджають в Кемі. Сніговий замок будується тут щозими з 1996 року, сніговий готель, сніговий ресторан, снігова каплиця і художня галерея з прекрасними крижаними статуями чекають гостей. Розвиток міст - це керований процес. Оскільки місто включене в складну систему державних і світових процесів, то воно є об'єктом їх впливу. Найбільш ефективний розвиток міста, де креативні фактори відіграють вирішальну роль, - це стратегія креативної міської економіки.

Початковим етапом формування стратегічного плану розвитку міста є визначення його стратегічної спрямованості (стратегічного плану). Для кожного міста необхідно обґрунтувати його стратегічну спрямованість розвитку, в тому числі визначити найважливіші пріоритети розвитку на перспективу. Важливість цього етапу обумовлена тим, що міська влада, як основний носій стратегії розвитку, повинна чітко сформулювати свою позицію щодо майбутнього міста.

Образ «постіндустріального міста» - глобалізованого, наповненого молодими, творчими людьми, які працюють в офісах, а вечори проводять у кафе і барах - став майже не єдино можливим ідеалом сучасних міст. Однак на практиці багато міст продовжують розвиватися як центри промисловості. На рівні політичної полеміки про роль сектора послуг і високих технологій в економіці найбільш поширеним аргументом на користь промисловості стає теза про те, що продукція підприємств реальної економіки завжди буде затребувана, відповідно хтось повинен займатися її виробництвом.

На сьогодні промисловість міста Маріуполя диверсифікована з переважанням важкої промисловості. Це - металургійний центр України, найважливіший для економіки регіону, один з головних донорів, джерело валютних надходжень до бюджету країни і найбільший морський торговельний порт. Промисловий комплекс міста представлений більш ніж 50 великими підприємствами, що випускають широкий спектр промислової продукції, в тому числі металургійними заводами Групи Метінвест - ММК імені Ілліча і МК «Азовсталь» [1, с.21].

Багато міст, що вирости навколо заводів або сформувалися за рахунок промислового виробництва в індустріальну епоху, сьогодні стикаються з комплексом соціально-економічних проблем. Але є приклади стратегій розвитку старопромислових міст за кордоном. Основною стратегією американського Бірмінгема став розвиток сервісної економіки, зокрема охорони здоров'я та освіти. Манчестер виявився одним з перших і найбільш яскравих прикладів розвитку індустрії культури, спорту та розваг.

Так само і Маріуполь може направити свої зусилля на модернізацію початкових даних міста, бо воно є одним з найпривабливіших міст в Україні для інвестування, з високим промисловим і науковим потенціалом, розвиненою транспортною інфраструктурою, великою мережею фінансових установ і сприятливим підприємницьким кліматом.

Варто відзначити, що Маріуполь утримує своє звання курортного міста. Маріуполь розташований в Приазовській рекреаційній зоні Донецької області. Азовське узбережжя має особливу привабливість для туристів, які віддають перевагу відпочинку на морському узбережжі – велика кількість сонця, морське повітря, наповнене озоном і мінеральною сіллю. Крім традиційного відпочинку на морському узбережжі, яке славиться своїми цілющими властивостями, тут ще багато привабливих напрямків для туристів, в тому числі і зелений туризм, який розвивається і користується популярністю серед європейців. Є всі передумови для активного розвитку туристичної галузі.

У цих умовах головним стратегічним рішенням слід визнати формування нової галузі всередині самої міської економіки, яка стане джерелом внутрішнього розвитку в рамках розвитку туристичної галузі з урахуванням економіко-географічного положення міста, а також можливостей його історико - культурної спадщини та природних ресурсів.

В рамках стратегічної мети розвитку і просування території можна зазначити комплексні завдання:

- підвищення податкових надходжень до бюджету від туризму та пов'язаних з ним підприємств сфери обслуговування та малого бізнесу;
- будівництво та розвиток сервісно-інфраструктурного комплексу;
- реконструкція центру міста та відновлення історичної самобутності міста; шляхом створення нового іміджу міста як туристичного напрямку;
- використання зміненого потенціалу міста для залучення інших підприємств, офісів і виробничих потужностей;
- підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць для молоді та створення можливостей для працевлаштування пенсіонерів;
- загальний благоустрій міста;
- розвиток сфери культури, підтримка розвитку мистецтв, відродження народних ремесел;
- активізація краєзнавчого спрямування в шкільній освіті, стимулювання з реалізації наукового потенціалу міста;
- об'єднання міської спільноти (місцевого населення) на вирішення питань стратегічного планування.

Створення туристської структури дозволить кардинальним чином змінити ситуацію шляхом забезпечення прийому та обслуговування різних контингентів вітчизняних та іноземних туристів та інших контингентів, забезпечити надходження значних коштів до місцевого бюджету, що в свою чергу сприятиме вирішенню багатьох господарських і соціальних проблем, набуття більшої фінансової самостійності.

Отже, механізм стратегічного планування є ефективним засобом підвищення якості управління, активізації громадської ініціативи, підвищення ступеня соціальної злагоди. Маріуполь готовий поділитися нескінченним потоком емоційної енергії, надати теплий прийом і оточити атмосферою доброзичливості усіх [1, с.21].

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку м. Маріуполя «Стратегія 2021». (Додаток) URL: <https://mariupolrada.gov.ua/uploads/0/1956-7.19-1549.pdf>
2. Стадник, Г. В. Модель управління малим містом України: виклики сучасності / Г. В. Стадник, Л. О. Радионова // Чорноморський національний університет ім Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Stadnik-G.-V..pdf>
3. Radionova, L. Urban studies: from theory to practice [Electronic resource] // Publishing house «Baltija Publishing». URL: <http://baltijapublishing.lv/download/conference/all-science/49.pdf>
4. Лэндри Ч. (2006). Креативный город. [Landry Ch. (2006). The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators. URL: <https://textarchive.ru/c-2278483.html>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА:

Беззубченко О.А., Бережний Є.Ю.	Глобальні детермінанти розвитку світової економіки	4
Богатирьов Д.Ф.	Особливості інтеграційних процесів між державами, що мають різні моделі економічного розвитку	8
Козлова С.О.	Міжнародна економічна інтеграція: сутність, проблеми та перспективи розвитку.....	11
Надежденко А.О., Кучерова А.М.	Українська національна ідентичність в умовах глобального середовища.....	13
Чинчін К.І.	Процес формування інтеграційного права в Україні.....	15

СЕКЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Балабанова Н.В.	Актуальні тренди сучасного етапу розвитку світової торгівлі	18
Bruch O.O.	Peculiarities of foreign economic activity of Lviv region.....	20
Ємельяненко Є.С.	Особливості зовнішньоекономічних та політичних відносин країн азійсько-тихоокеанського регіону.....	22
Карпенко О.І.	Інтегральний індекс зовнішньоторговельної складової безпеки: інструментарій вимірювання.....	24
Лавчі О.О.	Проблеми та перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні... ..	26
Пор'яз Т.Є.	Місце світової торгової організації у глобальній економіці.....	29
Тихонська В.І.	Транзитний потенціал України в умовах глобалізації.....	31
Федоров Е.В.	Протекціонізм та національна безпека.....	33
Черніков К.К.	Оцінка участі України на світовому ринку товарів та послуг.....	35

СЕКЦІЯ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ТА ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА УЧАСТЬ КРАЇН НА СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Булатова О.В., Марена Т.В.	Місце країн центральної та східної Європи у світовій фінансовій системі.....	38
Дмитрієв В.Є.	Наслідки стимулюючої бюджетно-податкової політики держави в короткострокових і довгострокових вимірах.....	41

Жанаєв А.А.	роль державної регуляторної політики у подоланні безробіття в Україні.....	43
Кулешова А.А.	Державне регулювання національної валюти.....	45
Кучинська А.С.	Методичні аспекти використання цінових індексів у макроекономічних розрахунках.....	46
Фомичова І.О.	Проблеми нестабільності грошово-фінансової системи України...	48
Чентуков Ю.І., Шабельник Т.В.	Особливості прояву глобальних фінансових трансформацій у країнах центральної та східної Європи.....	50
Шабельник Т.В., Шабельник М.М.	Практичне застосування моделі контролю виникнення фінансових криз за макроекономічними індикаторами на прикладі України.....	53

**СЕКЦІЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇН У СВІТОВИХ
КООРДИНАТАХ РОЗВИТКУ**

Бородіна Ю.О.	Шляхи поліпшення інвестиційного клімату України.....	56
Гнідіна В.С.	Аналіз позицій України у світових рейтингах інновацій.....	58
Захарова О.В.	Інноваційні виміри економічної безпеки країни: методичний інструментарій оцінки.....	61
Макарчук О.Є.	Значення інвестицій для економічного розвитку країни.....	64
Мацука В.М.	Інноваційні стартапи як метод міжнародного інвестування.....	66
Мороз С.О.	Інноваційно-інвестиційна діяльність країн у світових детермінантах розвитку.....	75
Надежденко А.О., Коваленко В.Я.	Деякі питання державного управління розвитком «розумних міст».....	70
Сагірова Г.С.	Безпеківі аспекти інвестиційної привабливості України.....	72
Терентьева К.С.	Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій в національну економіку.....	75

**СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ МІЖГАЛУЗЕВОЇ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Ашимова Т.С., Іванова В.В.	Агропромисловий комплекс України: можливості в умовах глобалізації.....	78
Балабаниць А.В., Шостак М.П.	Імперативи формування конкурентних переваг на туристичному ринку.....	81
Bernatska I.Ya.	Consulting services in Ukraine: problems and ways of improvement..	83
Кислова Л.А.	Теоретичні аспекти дослідження туризму як стратегічного напрямку формування регіональної економіки.....	85

**СЕКЦІЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ТА РЕГІОНІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Гунько К.В.	Конкурентоспроможність України: проблеми та перспективи...	88
Зайковський О.С.	Місце університетів в економіці знань.....	90
Ле Хонг Чау Лонг	Перспективи та можливості покращення позицій конкурентоспроможності України.....	92
Макогон Ю.В.	Экономические аспекты восстановления территории Донецкого региона в постконфликтный период.....	94
Тумчышун Yu.V.	Assessing the level of region's economic security in terms of its competitiveness in the region.....	96
Щуренко Я.В.	Проблеми зростання ВВП України в умовах соціально-економічної нестабільності.....	99

**СЕКЦІЯ
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ**

Беспалов С.І.	Групування країн світу за станом забезпечення екологічної безпеки: можливості використання алгоритмів кластеризації...	102
Куталовський Р.В., Пастернак О. М.	Природничий індикатор сталого розвитку міста: «повітря»....	105
Олійник Д.Я.	Побудова економічної моделі за допомогою теорії ігор.....	106

**СЕКЦІЯ
СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ М. МАРІУПОЛЯ**

Дзигар Д.С.	Сучасні можливості стратегічного розвитку м. Маріуполя.....	108
Дресвяннікова В.Д.	Соціальне підприємництво як складова стратегічного розвитку Маріуполя.....	111
Теличко Б.О.	Перспективи міжнародно-економічної інтеграції міста Маріуполь.....	113
Чевичалова Д.О.	Особливості стратегічного розвитку м. Маріуполя.....	114

